

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2018/01. ■ III. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

ÜGYÉSZSÉGI SZEMLE

2018/01. ■ III. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

Alapító: Legfőbb Ügyészség

Kiadó: Országos Kriminológiai Intézet

Főszerkesztő: Prof. Dr. Vókó György DSc OKRI igazgató, professor emeritus (PPKE)

Felelős szerkesztő: Dr. Kiss Anna PhD tudományos főmunkatárs, OKRI,
egyetemi oktató (PPKE)

Olvasószerkesztő: Dr. Kőhegyes Anikó

A szerkesztőbizottság elnöke: Prof. Dr. Belovics Ervin PhD legfőbb ügyész helyettes,
tanszékvezető egyetemi tanár (PPKE), egyetemi magántanár (ELTE)

A szerkesztőbizottság tagjai:

Prof. Dr. Polt Péter PhD legfőbb ügyész, tanszékvezető egyetemi tanár (NKE),
c. egyetemi tanár (PPKE)

Dr. Lajtár István PhD legfőbb ügyész helyettes, c. egyetemi tanár (KRE)

Dr. Fejes Péter PhD győri fellebbviteli főügyészségi ügyész, egyetemi adjunktus,
Eötvös Loránd Tudományegyetem (Savaria Egyetemi Központ)

Dr. Nánási László PhD c. fellebbviteli főügyészségi ügyész, Bács-Kiskun megyei főügyész,
c. egyetemi docens (Szegedi Tudományegyetem)

Dr. Békés Ádám PhD ügyvéd, egyetemi docens (PPKE)

Prof. Dr. Domokos Andrea PhD egyetemi tanár (KRE)

Prof. Dr. Gellér Balázs József PhD ügyvéd, tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE)

Prof. Dr. Görgényi Ilona PhD egyetemi tanár (Miskolci Egyetem)

Szerkesztőbizottsági titkár: Dr. Sárík Eszter tudományos munkatárs, OKRI

Tördelő, grafikus: Dr. Kőhegyes Anikó

Weboldal tervező: Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztály

TARTALOM

2018/01

TANULMÁNYOK

- 06** Nagycenki Tamás
Bűnszervezetben történő embercsempészás bizonyítása
a bírósági határozatok tükrében
- 58** Tilki Katalin
Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai I.

KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS

- 78** Garai Renáta
Fókuszban a tudomány
(Érthetően, elérhetően, közérthetően)

HÍREK

- 94** Vókó György
Az Országos Kriminológiai Intézet 2017. évi kutatási főirányairól

NEMZETKÖZI FIGYELŐ

- 106** Petra Lea Láncos
Das Bestattungsrecht in Ungarn: System, Herausforderungen
und neue Tendenzen

KÖNYVAJÁNLÓ

- 128** Könyvismertető
Mészáros Ádám: Recenzió az ELTE új büntetőjogi tankönyvéről
- 142** Válogatás a szakirodalomból

NAGYCENKI TAMÁS¹

BÜNSZERVEZETBEN TÖRTÉNŐ EMBERCSEMPÉSZÉS BIZONYÍTÁSA A BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK TÜKRÉBEN

Az embercsempészás egyidős a határok létrejöttével, a háborúk sújtotta, illetve elmaradt régiók polgárai jellemzően segítséget vesznek igénybe az illegális határátlépéshez. Az emberek egy része a jobb élet reményében megpróbál eljutni a célországba, a szervezett bűnözői csoportok azonban kizárólag pénzforrásként tekintenek az említett migránsokra.

A szervezett bűnözés egyik legjellemzőbb ágazata láncolatos jellegű, több elkövető együttműködését feltételezi. Napjainkban egész „iparág” foglalkozik a határokon illegális úton átjutni kívánó személyek segítségével, az Europol egyik kiadványa² szerint 2015-ben az Európai Unióban az embercsempész-hálózatok nagyságrendileg 4,7–5,7 milliárd EUR hasznot értek el.

A kapcsolódó bűncselekményeken – pl. vesztegetés, pénzmosás, közokirat-hamisítás, kifosztás stb. – túl az embercsempészás társadalomra veszélyessége fokozott, mivel az elkövetők a profitmaximalizálás érdekében minimalizálják a migránsok biztonságát szavatoló eszközöket. Emiatt fordulhat elő számtalan vízbefulladás a Földközi-tengerbe, illetve így történhetett meg a parndorfi eset, melynek során 71 migráns fulladt meg egy hűtőkamionban.

Hazánk tranzitországnak tekinthető, a nagy nemzetközi bűnszervezetek rendszeresen együttműködnek a különböző szervezettségi fokú magyar csoportokkal.

Az állami szervek felelőssége óriási, mindent meg kell tenniük a szervezett bűnözői körök kivonása, illetve mozgásterének csökkentése érdekében. Az említett célok különböző eszközökkel, módszerekkel érhetőek el: büntetőjogi felelősségre vonás, embercsempészből származó vagyon elvonása, lehetőségek csökkentése (pl. ellenőrzések fokozása, határzár stb.).

1 Dr. Nagycenki Tamás kiemelt főnyomozó, Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Korruptió és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály Kiemelt Ügyek Osztálya, PPKE JÁK Doktori Iskola doktorandusza

2 *European Union Serious and organised crime threat assesment – Crime in the age of technology* – <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2017>, 50.

A tanulmány célja kettős: egyrészt arra kerestem a választ, hogy a bíróságok milyen bizonyítékok alapján állapítják meg a bűnszervezetben történő elkövetést az embercsempészs esetében, másrészt az ítélkezés egységességét vizsgáltam az említett témában. A kutatómunka során 14 olyan esetet – összesen 41 ítéletet, végzést – tekintettem át, ahol felmerült a bűnszervezetben történő elkövetés megállapítása.

A vádlottak száma büntetőeljárásonként 3–16 (átlagosan 8) fő volt, a bíróság jogerősen átlagosan 5 fő vonatkozásában állapította meg a bűnszervezetben történő elkövetést.

I.³ Az I., II., illetve III. rendű vádlott egy moldáv embercsempész által irányított bűnszervezet keretein belül segítséget nyújtott 2005. április 12-én hét fő moldáv állampolgárnak a magyar-szlovén államhatár illegális átlépéséhez. Az I. és a II. rendű vádlottak szervezték a magyarországi továbbszállítást, illetve harmadik személyek felé alkalmi megbízásokat adtak, továbbá összehangolták a szállításokat; a III. rendű vádlott a moldáv személyek elszállásolásában, ellátásában vett részt. A IV. és az V. rendű vádlottak alkalmi szállítási feladatokat végeztek anyagi ellenszolgáltatásért (200-200 euróért) az I. és II. rendű vádlott megbízásából.

A IV. és V. rendű vádlottakat a Nagykanizsai Határőr Igazgatóság határőrei feltartóztatták, majd a moldáv állampolgárokkal együtt előállították őket a Récicsi Határrendészeti Kirendeltségre.

A bíróság a tényállást a személyi bizonyítékokon kívül a terheltek elfogásáról, illetve a szálláshelyek azonosításáról szóló jelentések, a házkutatásról, lefoglalásról szóló határozatok, jegyzőkönyvek, adóhatósági és pénzügyi adatközlések, távközlési társaságok válaszai, híváslistái, hívószámokról, híváslisták elemzéséről készített jelentések, határregisztrációs adatok, telefonlehallgatások hanganyaga, illetve írásos kivonata alapján állapította meg.

Az I. rendű vádlott vallomásában tagadta, hogy megbízást adott volna a IV., illetve V. rendű vádlottaknak emberek anyagi ellenszolgáltatás fejében történő külföldre szállítására; álláspontja szerint a moldávok utaztatása alkalmi eset volt. A IV., illetve V. rendű vádlottak feltárták – az V. rendű vádlott öt esetet említett –, hogy az I. rendű vádlott korábban is megbízást adott nekik idegen, külföldi személyek más országba szállítására.

A határregisztrációs adatok és a lefoglalási jegyzőkönyvek megerősítették a IV., illetve V. rendű vádlottak által elmondottakat.

3 Felhasznált bírósági határozatok: Lenti Városi Bíróság 2. B. 322/2005/80. számú ítélete; Zala Megyei Bíróság Bf. 154/2007/15. számú ítélete; Legfelsőbb Bíróság Bfv. I. 636/2009/6. számú végzése

Az I. rendű vádlott a III. rendű vádlottal kapcsolatban előadta, hogy nincsenek jóban, ritkán tartják egymással a kapcsolatot. Az I. rendű vádlott védekezését a híváslisták és azok elemzéséről készült határőri jelentés megcáfolta; ugyanis intenzív telefonos kapcsolat állt fent a két vádlott között. A bíróság megállapította, hogy a 2005. március-áprilisában a 41 napos intervallum alatt közöttük – több telefonszámon – kettőszázharminckilenc, az embercsempészzel érintett dátum környékén három nap alatt ötvenkilenc érdemi híváskapcsolat volt. A moldávok szállítása közben az I. rendű vádlott többször érdeklődött a sofőröktől.

A bíróság kiemelte, hogy az embercsempészéssel kapcsolatos bűnügyekben a nyomozás egyik fontos feladata a telefonos kapcsolatok feltérképezése; emiatt indokolt a vádlottak bűntársak telefonszámairól történő elszámoltatása.

Az elsőfokú bíróság abból indult ki, hogy a külföldi tanúk egybehangzóan azt vallották: hazájukban olyan embercsempészekkel kötöttek megállapodást, akik a Nyugat-Európába való illegális kijutásuk lebonyolítását vállalták fejkenként 2500-2800 euró ellenében, amely tartalmazta az utaztatás, szállás, illetve élelmezés költségeit is.

A moldáv személyek utaztatása több országban keresztül szervezetten történt, de önmagában Magyarországon való ellátása, szállásolása, majd Szlovénia felé a zöldhatáron át való továbbvitelének megszervezése több személy előzetes, megszilárdult munkamegosztásról tanúskodó összehangolt tevékenységét igényelte, amelyet számos részletre kiterjedő szervezőmunka előzött meg. Az egyik migráns tanú szerint „Chisinauban azt mondta a férfi, hogy nekem csak az a dolgom, hogy az általa hozzám küldött embereknek engedelmességek és akkor nem lesz probléma. Mi az út során semmit nem szerveztünk, senkit sem hívtunk sehova, a mi dolgunk csak annyi volt, hogy kövessük az utasításokat.”⁴

A bíróság hangsúlyozta a migránsok vallomásainak értékelésekor felmerült azon problémát – hasonlóan más szervezett embercsempész ügyekhez –, hogy a betanított vallomások következtében nem lehetett beazonosítani az embercsempészésben résztvevőket. A bíróság szerint ez általános jellemzője a bűnszervezet keretében történő embercsempészésnek; a migránsok többnyire azért tesznek ilyen vallomásokat, mivel a hazájukba történő visszaérkezésük tartanak a bűnszervezet retorzióitól. Több esetben a bűnszervezet tagjai azt is elhítetik a migránsokkal, hogy a megfelelő tanúvallomást követően megpróbálják őket ismételtén külföldre juttatni.

A bíróság kifejtette: önmagában az is szervezettséget kívánt, hogy a különböző országokban élő elkövetők között a megfelelő információáramlás biztosított legyen – ennek keretében

a moldáv embercsempészeknek tájékoztatni kellett a magyar elkövetőket a migránsok létszámáról, érkezésük időpontjáról, továbbá az ellenszolgáltatás átadását is meg kellett szervezni.

Az V. rendű vádlotton kívül az összes vádlott a vádbeli időszakban több telefont is használt, azokat gyakran váltogatták, a bíróság álláspontja szerint ez egy másik tipikus jellemzője a hosszabb időre szervezett bűnszervezetnek a felderítés megnehezítésére.

Az I. rendű vádlott a vádbeli napon egy sms-t kapott, amely a feladott 800 eurós pénzküldemény felvételéhez nélkülözhetetlen adatokat tartalmazta; az üzenet szerint a pénzt egy – a szervezett embercsempészás miatt már korábban is a nyomozóhatóság látókörébe került – moldáv személy küldte.

Az ítélet kitért arra, hogy a Nagykanizsai Határőr Igazgatóság korábban is folytatott büntetőeljárásokat, amelyek során az embercsempészt szervezett módon követte el több moldáv személy úgy, hogy a Magyarországra legális módon bejutott migránsokat a zöldhatár közelébe szállították, ott éjszaka kitétték őket; a migránsok a zöldhatáron lépték át az államhatárt. A bíróság megállapította, hogy a moldáv személyek utaztatása mögött álló moldáv-magyar bűnszervezet hosszabb időre szerveződött.

„Emellett bizonyosan megállapítható, hogy már a moldáviai beszerzésnél, vagy például a moldávoknak a magyar-szlovén zöldhatáron át történő kísérésénél további elkövetők működtek, illetve várták az akcióba lépésüket... Összességében a rendelkezésre álló bizonyítékokból megállapítható, hogy adott ügyben a viszonylag nagyobb létszámú külföldi állampolgárnak lakóhelyétől Magyarországra való illegális szállítása, itt hosszabb ideig való pihentetése, ellátása, majd alkalmilag sofőrök megbízása és a migránsoknak a magyar-szlovén államhatárhoz történő eljuttatásuk egy jól szervezett nemzetközi embercsempész bűnszervezet tevékenységét objektíve tételezte fel, melyet megszilárdult irányítási viszonyok, kellő feladatmegosztás és összehangolt együttműködés jellemezett. A migránsok elszállásolása, pihentetése, továbbszállításának körülményei alapján az is teljesen nyilvánvaló, hogy az egyes mozzanatokban közreműködő; az illegális migráció elősegítésébe különbözőképpen, de szervezeten és összehangoltan részvevő I., II. és III. r. vádlottak tudata átfogta, hogy adott esetben egy nemzetközi embercsempész bűnszervezet tevékenységéhez kapcsolódnak, annak eredményes működéséhez járulnak hozzá.”⁵

A bizonyítékok mérlegelésének eredményeképp a bíróság az I., II., és III. rendű vádlottak vonatkozásában bűnszervezeti elkövetést állapított meg.

Az ítéletet az ügyész tudomásul vette, az I., II., illetve III. rendű vádlottak és védőik megalapozatlanság és a tényállás téves megállapítása miatt felmentésért fellebbeztek, továbbá vitatták a bünszervezetben történő elkövetést.

A Zala Megyei Főügyészség indítványozta, hogy mellőzze a megyei bíróság a megállapított bűncselekmények nevéből a bünszervezetben elkövetést. A másodfokú bíróság osztotta a főügyészség álláspontját, mivel a bünszervezetben történő elkövetés nem tartozik a bűncselekmény megnevezéséhez, viszont „a Be. 258. § e) pontja szerint az ítélet rendelkező részében az olyan jogkövetkezményeket is fel kell tüntetni, amelyek a büntetéshez kapcsolódnak, ilyen többek között a bünszervezetben való elkövetés is, azonban azt, hogy ezt az ítélet rendelkező részén belül hol kell elhelyezni, nem a törvény hanem a bírói gyakorlat alakította ki, mégpedig lényegre törően és a magyar nyelv szabályaival összhangban, így egyetértve az eddigi megyei gyakorlattal – amely az országos gyakorlat átvételén alapul – a megyei bíróság nem változtatta meg idevonatkozóan a városi bíróság ítéletének rendelkező részét”⁶.

A megyei bíróság szerint a városi bíróság helyesen alapította ítéletét több, a bünszervezettel kapcsolatos elvi iránymutatásra, továbbá a 4/2005. számú BJE határozatra figyelemmel. „Megfelelően állapította meg azt a városi bíróság, hogy a vádlottak tudata átfogta azt, hogy egy nemzetközi embercsempész bünszervezet tevékenységéhez kapcsolódó egyes mozzanatokban közreműködnek, cselekményük a hatályosult országos gyakorlat alapján egyértelműen a Btk. 137. § (8) bekezdésébe ütköző bünszervezetben történő elkövetésnek minősül.”⁷

A megyei bíróság szerint az I. és II. rendű vádlottak társadalomra veszélyessége nem olyan fokú, amely indokolná a fegyház végrehajtási fokozat alkalmazását, ezért álláspontja szerint a alkalmazható a Btk. 45. § (2) bekezdése, így a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát börtönben állapította meg.

A II. rendű terhelt felülvizsgálati indítványt nyújtott be; a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy „az eljáró bíróságok ugyanis az anyagi jogszabályoknak és a vonatkozó 4/2005. BJE határozat alapján kialakult bírói gyakorlatnak megfelelően állapították meg a cselekménynek a terhelt által is bünszervezetben történt elkövetését”⁸. A II. rendű terhelt tévedésre hivatkozott, a bíróság azonban rámutatott, hogy a terhelt a bünszervezet tagjaként tudatában volt annak, hogy külföldi állampolgárok jogellenes határátlépéséhez nyújt segítséget.

6 Zala Megyei Bíróság Bf. 154/2007/15. számú ítélete

7 Zala Megyei Bíróság Bf. 154/2007/15. számú ítélete

8 Legfelsőbb Bíróság Bfv. I. 636/2009/6. számú végzése

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítványt alaptalannak találta, illetve abszolút eljárási szabálysértést – mint felülvizsgálati okot sem észlelt –, a megtámadott határozatokat a II. rendű terhelt vonatkozásában hatályukban fenntartotta.

Vád- lott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn- szer- vezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűn- szerve- zet	Felül- vizsgá- lat	Megjegy- zés
I.	2 év 4 hónap fegyház, 2 év köz- ügyektől eltiltás, 150 000 Ft pénzmellékbüntetés	x	2 év börtön, 2 év közügyektől eltiltás, 150 000 Ft pénzmel- lékbüntetés	x		enyhítés
II.	2 év fegyház, 2 év közügyektől eltiltás, 150 000 Ft pénzmellék- büntetés	x	2 év börtön, 2 év közügyektől eltiltás, 150 000 Ft pénzmel- lékbüntetés	x	x	enyhítés
III.	1 év 8 hónap börtön, 2 év köz- ügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
IV.	1 év börtön 3 év próbaidőre fel- függesztve, 100 000 Ft pénzmel- lékbüntetés (jogerős)					
V.	1 év börtön 3 év próbaidőre fel- függesztve, 100 000 Ft pénzmel- lékbüntetés (jogerős)					

Az I. rendű vádlottal szemben 3150 euró vagyonekhozást is elrendelt a bíróság.

II.⁹ Az I., II., VI. és IX. rendű vádlottak 2005 októberében három ismeretlen moldáv állampolgár jogellenes Ausztriába szállítását szervezték meg. A moldáv személyeket Hegyeshalomban szállásolták el, ahonnan a II. rendű vádlott – az I. rendű vádlott utasításai szerint – az egyik moldávot Ausztriába szállította. A IX. rendű vádlott két moldáv nőt szállított volna Ausztriába, azonban a Hegyeshalmi Közúti Határátkelőhelyen az útlevélezelő nem fogadta el a moldávok érdekében átadott magyar útleveleket, személyi igazolványokat, mivel azok lejártak. A vádlott visszafordult, ezáltal a csempészség megszűnt.

A III. és IV. rendű vádlottak a moldáv állampolgárok által felhasznált közokiratok beszerzésében működtek közre, ún. személycserés úti okmányokat használtak, tíz különböző okmányból választották ki a moldávokra legjobban hasonlító hármat.

2005 októbere és novembere között a bűnszervezet több alkalommal csempészett moldávokat Ausztriába (az eljárásban összesen tizenegy részecselekményt vizsgáltak).

A bíróság a tényállást a vádlottak vallomásaira, migránsok vallomásaira, határőrjelentésekre, lefoglalási jegyzőkönyvekre, híváslistákra, telefonlehallgatási anyagra, pénzügyi tranzakciók irataira, szaktanácsadói véleményekre, valamint mobiltelefon-előfizetői szerződésekre alapította.

A tárgyaláson az V. rendű vádlott beismerő vallomást tett, előadta, hogy a II. rendű vádlott ajánlotta neki az embercsempészségben való részvételt; a szállítandó embereket a II. rendű vádlott adta át az V. rendű vádlottnak.

A titkos információgyűjtés keretében beszerzett és nyílttá tett hanganyaggal kapcsolatban a bíróság megállapította, hogy a gépkocsivezetők és megbízóik azonosítása is lehetővé vált. A moldávok utaztatásának szakaszai egymáshoz illeszkedtek. A vádlottak a beszélgetéseik során olyan kifejezéseket, szavakat használtak, amelyekből az átlagember nem következtet embercsempészségre. A szállítandó moldávokat dinnyének, vagy mogyorósznak, tejesnek nevezték – a nemükre való utalással –; az okmányokat csomagolásnak, csomagolópapírnak, az embercsempészési tevékenységet eltüntetésnek, dolgozásnak, mutatvány-nak hívták.

Valamelyik beszélgetéseken szóba került, hogy a csempészség költségeit Western Union-rendszeren keresztül intézték.

9 Felhasznált bírósági határozatok: Mosonmagyaróvári Városi Bíróság B. 1/2008/33. számú ítélete, Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság 3. Bf. 343/2008/11. számú ítélete, Legfelsőbb Bíróság Bfv. I. 200/2010/9. számú végzése

A bíróság megállapította a telefonlehallgatási anyagok alapján, hogy az I. és a II. rendű vádlottak rendszeres telefonkapcsolatban álltak egymással, illetve a vádlott-társaikkal rendszeresen kommunikáltak.

Az ítélet hivatkozott a BH 2003/6. számú döntésre, amelyben hasonló tényállás alapján szintén bűnszervezetben történő elkövetést állapítottak meg, hiszen csak az utaztatás részleteit gondosan megtervező bűnszervezet képes arra, hogy végrehajtsa az összehangolt embercsempészt.

Az elsőfokú bíróság az ítélet indokolásában kitért arra, hogy a korábban hatályos Btk. bűnszervezet-definíciója szigorúbb feltételeket állapított meg a bűnszervezet megállapíthatóságához, azonban a vádlottak magatartása még ezen fogalommeghatározásnak is megfelel.

A bíróság megvizsgálta, hogy a bűnszervezettel érintett vádlottak cselekménye nem minősül-e csupán bűnszövetségben történt elkövetésnek; rögzítette az elhatárolási szempontokat. E szerint az elhatárolás lényeges pontjai a két fogalom között az elkövetett bűncselekmény objektív minősítése, az abban résztvevő személyek száma, a szövetség, illetve a szervezet várható élettartama, a szervezettség foka, célja, a szervezethez tartozás mikéntje.

A tizenhárom vádlott vonatkozásában folytatott eljárásban a bíróság az I–V., illetve a X. rendű vádlott terhére állapította meg a bűnszervezetben történő elkövetést. A VII., VIII., XI. és XII. rendű vádlottak vonatkozásában a bűnszövetségben történt elkövetés volt megállapítható, ugyanis ezen vádlottak esetében nem lehetett bizonyítani a magasabb fokú szervezettségben való elkövetést.

Az ítéletet az ügyészség tudomásul vette; a III., IV. és V. rendű vádlottak, illetve védőik felmentésért, a X. rendű vádlott enyhítésért fellebbezett, a többi vádlott vonatkozásában az ítélet jogerőre emelkedett. A IV. rendű vádlott védőjének álláspontja az volt, hogy a 4/2005. BJE határozatban megkövetelt ismérvek nem állapíthatóak meg az eljárásban.

A másodfokú bíróság szerint a városi bíróság helyesen foglalt állást a bűnszervezet vonatkozásában: „A vádlottak olyan csapatot alkottak, akiknek a tevékenysége összehangolt és szervezett volt, s figyelemmel a kialakult ítélkezési gyakorlatra és e bűncselekménytípus természetére, megállapítható, hogy a bűnszervezet ismérvei fennállnak.... A bűnszervezetnek éppen a konspiráció a lényege, ennek van egy sajátos szervezeti felépítése, akkor működik jól, ha az információkat megfelelően tovább tudják adni, illetve annál, aki lebukik, az információláncot el tudják vágni. Éppen ezért minél lejjebb helyezkedik el valaki ebben a rendszerben, annál kevesebbet tud és annál kevesebb bűnszervezeti taggal áll kapcsolatban. ... A szerepek leosztása is a bűnszervezet ismérveire tartozik, mert megnehezíti-

ti a felderítést, ha a cselekménysort minél jobban szétdarabolják, minél többen utaztatják a migránsokat, minél gyakrabban váltják a gépkocsikat és a sofőröket, illetve minél sűrűbben változik a kísérők személye. Ennek a bűncselekménytípusnak ez a sajátossága, ezért tipikus jelen esetben a bűnszervezeti elkövetés is.”¹⁰

A másodfokú bíróság a III. rendű vádlott bűnsegédként elkövetett közokirat-hamisítás vétségét közokirat-hamisítás előkészülete vétségének minősítette, az V. rendű vádlottat a közokirat-hamisítás büntetnének vádja alól felmentette, a X. rendű vádlott büntetését 1 év 6 hónap börtönbüntetésre enyhítette, egyebekben az ítéletet a III., IV., V. és X. rendű vádlottak vonatkozásában helybenhagyta.

A X. rendű terhelt és védője felülvizsgálati indítvány nyújtott be, melyben vitatták, hogy a terhelt a cselekményt bűnszervezetben valósította volna meg; továbbá a védői álláspont szerint a bíróságok túlterjeszkedtek a vádon.

A Legfelsőbb Bíróság kiemelte, hogy „... téves az a jogi felfogás, amely a Btk. hatályos rendszerében nem büntetéskiszabási körülménynek tekinti a Btk. 98. §-a szerinti bűnszervezetben elkövetést, ehelyett azt a minősítő körülmények között jelöli meg”¹¹. A terhelt cselekményének minősítése – kivéve, hogy a bűnszervezetben elkövetést tévesen minősítő körülményként tüntették fel – megfelel az anyagi jogszabályoknak.

A kiszabott büntetés vonatkozásában a Legfelsőbb Bíróság rámutatott, hogy „az enyhítő szakasz alkalmazása a bűnszervezetben elkövetőknél ugyan nem tilalmazott, de indokolt-sága igen körültekintő vizsgálatot igényel”¹².

A megtámadott első és másodfokú határozatokat a Legfelsőbb Bíróság hatályában fenn-tartotta.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszerve-zet	Felül-vizsgá-lat	Megjegyzés
I.	3 év fegyház, 6 év kiutasítás (jogerős)	x	nincs fellebbezés			

10 Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság 3. Bf. 343/2008/11. számú ítélete

11 Legfelsőbb Bíróság Bfv. I. 200/2010/9. számú végzése

12 Legfelsőbb Bíróság Bfv. I. 200/2010/9. számú végzése

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Megjegyzés
II.	3 év fegyház, 4 év közügyektől eltiltás (jogerős)	x	nincs fellebbezés			
III.	2 év börtön, 2 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
IV.	2 év 2 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
V.	2 év fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
VI.	1 év börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve, 80 000 Ft pénzmellékbüntetés (jogerős)		nincs fellebbezés			
VII.	1 év 8 hónap börtön 3 év próbaidőre felfüggesztve, 100 000 Ft pénzmellékbüntetés (jogerős)		nincs fellebbezés			
VIII.	1 év 4 hónap börtön 3 év próbaidőre felfüggesztve, 80 000 Ft pénzmellékbüntetés (jogerős)		nincs fellebbezés			
IX.	1 év börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve, 80 000 Ft pénzmellékbüntetés (jogerős)		nincs fellebbezés			
X.	2 év 2 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	1 év 6 hónap börtön	x	x	enyhítés

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Megjegyzés
XI.	1 év 4 hónap börtön 3 év próbaidőre felfüggesztve, 80 000 Ft pénzmellékbüntetés (jogerős)		nincs fellebbezés			
XII.	1 év 4 hónap börtön 3 év próbaidőre felfüggesztve, 60 000 Ft pénzmellékbüntetés (jogerős)		nincs fellebbezés			
XIII.	400 napi tétel pénzbüntetés (jogerős)		nincs fellebbezés			

Az I. és II. rendű vádlottakkal szemben 300-300 000 Ft vagyonelkobzást rendeltek el.

III.¹³ A I. rendű vádlott olyan szerb állampolgárokkal tartotta a kapcsolatot, akik szerb-montenegrói állampolgárok Nyugat-Európába történő illegális eljuttatását szervezték. Az I. és II. rendű vádlottak – a szervezet irányítói – 2006-ban bevonták a III-VII. rendű vádlottakat a terveikbe, melyek szerint szerb-montenegrói állampolgárok csempészetét fogják végezni.

A bűnszervezet tagjai 2006. április 6. és 2006. május 3. között három alkalommal nyújtottak segítséget az államhatár meg nem engedett módon történő átlépésében a külföldi állampolgároknak.

Tompa-Mórahalom térségben huszonegy külföldi személy gyalogosan a zöldhatáron jutott át Magyarország területére. A III. rendű vádlott szállította a külföldieket egy Mercedes Vito típusú gépjárművel a benzinkúthoz, a VII. rendű vádlott a II. rendű vádlottal „előfutóként” haladt a Mercedes előtt azért, hogy a hatósági ellenőrzést a külföldiek elkerüljék.

A benzinkútnál már várakozott egy kamion, amely ömlesztett napraforgót szállított.

13 Felhasznált bírósági határozatok: Győri Városi Bíróság B. 573/2008/35. számú ítélete, Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság 3. Bf. 294/2009/10. számú ítélete, Legfelsőbb Bíróság Bfv. III. 1.111/2010/7. számú végzése

A ponyvát felnyitva a külföldiek átszálltak a raktérbe; ezt követően az V. rendű vádlott elindult a szerelvénnyel Ausztria irányába. A Hegyeshalmi Határforgalmi Kirendeltségnél a gépjárművet ellenőrzés alá vonták, a raktérből előkerültek a szerb-montenegrói állampolgárok.

A szerb-montenegrói állampolgárok 500 és 2000 euró közötti összeget fizettek a hazájukban ismeretlen személynek azért, hogy az őket illegálisan Nyugat-Európába juttassa.

A második alkalommal az I. rendű vádlott megszervezte, hogy tizenhét szerb-montenegrói állampolgár Szerbia területéről illegálisan Nyugat-Európába jusson. Ezen személyek szintén a zöldhatáron keresztül léptek Magyarország területére; a III. rendű vádlott egy kistehergépkocsival Győr környékére szállította a külföldieket, ahol átadta őket a nyomozás során ismeretlenül maradt személynek.

A harmadik alkalommal tizenegy szerb-montenegrói állampolgárt szállítottak Győr környékére, azonban a Határőr Igazgatóság Bűnügyi és Felderítő Szolgálat elfogta a III., illetve IV. rendű vádlottakat.

Mindhárom alkalommal a vádlottak felvezető gépjárművet alkalmaztak, illetve folyamatosan tartották telefonon egymással a kapcsolatot. A szállítások időpontjában a felvezetők telefonjuk mellett rádió adó-vevőt használtak, mivel tartottak attól, hogy a telefonokat lehallgathatják.

A bizonyítás gerincét a titkos adatgyűjtés képezte, a nyomozó hatóság telefonokat hallgatott le, illetve filmfelvételeken rögzítette a bűncselekmények elkövetését. A bíróság a tényállás megállapításánál a tárgyalás anyagává tett lehallgatási anyagokat, illetve filmfelvételeket vette alapul, továbbá értékelte a vádlottak vallomásait, a lefoglalási jegyzőkönyveket, lefoglalt iratokat (kézzel írt feljegyzések, tachográf korongok), híváslistákat, jelentéseket.

Az I., illetve II. rendű vádlott beismerte, hogy közreműködtek külföldi személyek Nyugat-Európába történő illegális kijuttatásában, azonban tagadták a bűnszervezet létét. A III. rendű vádlott feltáró, magára és a vádlotttársakra is terhelő vallomást tett; a vallomásai során felfedte a kapcsolatrendszerét. A bíróság kiemelte, hogy a III. rendű vádlott által elmondottakat alátámasztják a titkos adatgyűjtés során beszerzett bizonyítékok.

A bíróság álláspontja szerint aggálytalanul megállapítható, hogy a vádlottak olyan összehangoltan működő csoportot képeztek, amely huzamosabb időre rendezkedett be öt évet meghaladó szabadságvesztéssel fenyegetett szándékos bűncselekmények elkövetésére. Ezt alátámasztja, hogy mobiltelefonon, illetve rádió-adóvevőn keresztül tartották a kapcsolatot, mindegyikük lényegében csak azzal a társával, akivel közvetlenül együtt kellett mű-

ködni, mindenkinek megvolt a maga konkrét részfeladata, amit adott helyen és időben kellett elvégeznie.

A bünszervezetben való elkövetés megállapításához a bíróság okfejtése szerint az is szükséges, hogy a vádlottak tudata átfogja azt a szervezettséget, azt az összehangoltságot, ahogyan a bűncselekmények elkövetése történik, azaz tudatában kell lenniük annak, hogy egy nagyobb szervezett csoport tagjaként vesznek részt az elkövetésben. Ezen feltétel a VI. rendű vádlott vonatkozásában nem volt bizonyítható.

Az ítéletben a bíróság csupán néhány bekezdés erejéig foglalkozott a bünszervezet kérdés-körével.

Az elsőfokú bíróság a hét vádlott ellen folytatott büntetőeljárásban hat vádlott esetében állapított meg a bünszervezetben történő elkövetést. Három vádlott vonatkozásában a bíróság a törvény által előírt fegyház végrehajtási fokozatnál enyhébb fokozatot állapított meg, mivel álláspontja szerint alkalmazható a Btk. 45.§ (2) bekezdése.

Az elsőfokú ítélet ellen az ügyészség valamennyi vádlott terhére súlyosításért, a vádlottak és védőik felmentésért, illetve enyhítésért fellebbeztek. A megyei bíróság megjegyezte, hogy a részleges ténybeli beismerő vallomások, illetve a vádlottak kölcsönösen egymásra tett terhelő vallomásai, a lehallgatási anyag, a videofelvételek alapján a tényállás bizonyított.

Az V. rendű vádlott esetében a bíróság szerint a bünszervezeti kapcsolat nem állapítható meg ítéleti bizonyossággal, a VII. rendű vádlott vonatkozásában a bíróság azon álláspontra helyezkedett, hogy az alkalmi kapcsolódás nem biztos, hogy teljesen megvilágította a vádlott számára a szervezet jellegét. Az elsőfokú ítéletet az V. és VII. rendű vádlottakat illetően a másodfokú bíróság megváltoztatta, mellőzte a bünszervezetre utalást, így őket próba-időre felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte; egyebekben a többi vádlott vonatkozásában az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

A IV. rendű terhelt védője felülvizsgálati indítványt nyújtott be, álláspontja szerint nem állapítható meg a bünszervezetben elkövetés, ugyanis a védenca két alkalommal vett részt az elkövetésben, emiatt nem áll fenn a „hosszabb időre szervezettség”. Továbbá a védő kitért az indokolásában arra, hogy a terhelt cselekménye egy rendbeli folytatólagos bűncselekmény, nem róható több bűncselekmény elkövetése a terhére; a bünszervezet kritériuma viszont 5 évi szabadságvesztéssel vagy ennél súlyosabban büntetendő bűncselekmények elkövetése.

A Legfelsőbb Bíróság tévesnek tartotta a védő érvelését, ugyanis a bünszervezet elemeinek – több bűncselekmény elkövetése, hosszabb időre szerveződés – nem a tettes vagy részes, hanem a bünszervezet oldalán kell fennállniuk. A bíróság szerint a IV. rendű terheltnek –

akit már embercsempészás miatt korábban elítéltek – nem merülhetett fel kétsége, hogy a csoport bűnszervezet. A IV. rendű terhelt olyan csoporthoz csatlakozott, amely országhatárokon átnyúlva konspiratív módon működött, a terhelt tisztában volt a bűnszervezet külső ismérveivel.

A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a bíróságok a terhelt cselekményét a büntető anyagi jog szabályainak megfelelően minősítették, így mind az elsőfokú, mind a másodfokú ítéletet hatályában fenntartotta.

Vád- lott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn- szerve- zet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűn- szerve- zet	Felül- vizsgálat	Megjegy- zés
I.	3 év 3 hónap fegyház, 4 év közügyektől eltiltás, 100.000 Ft pénzmellékbüntetés	x	helybenhagyás	x		
II.	3 év 3 hónap fegyház, 4 év közügyektől eltiltás, 100 000 Ft pénzmellékbüntetés	x	helybenhagyás	x		
III.	2 év börtön, 3 év közügyektől eltiltás, 100 000 Ft pénzmellékbüntetés	x	helybenhagyás	x		
IV.	3 év 3 hónap fegyház, 4 év közügyektől eltiltás, 100 000 Ft pénzmellékbüntetés	x	helybenhagyás	x	x	
V.	2 év börtön, 3 év közügyektől eltiltás, 100 000 Ft pénzmellékbüntetés	x	1 év börtön 5 év próbaidőre felfüggesztve, 100 000 Ft pénzmellékbüntetés			enyhítés

Vád- lott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn- szerve- zet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűn- szerve- zet	Felül- vizsgálat	Megjegy- zés
VI.	1 év börtön 5 év próba- időre felfüggesztve		helybenhagyás			
VII.	2 év börtön, 3 év köz- ügyektől eltiltás, 100 000 Ft pénzmellékbüntetés	x	1 év börtön 5 év pró- baidőre felfüggesztve, 100 000 Ft pénzmellék- büntetés			enyhítés

IV.¹⁴ 2007-ben a II. rendű vádlott vállalta, hogy az illegálisan Magyarországra szállított külföldieket az osztrák-magyar határ közelébe fuvarozza és ott a továbbszállítás céljából átadja.

2007. augusztus 17-én Mórahalom térségében a II. rendű vádlott egy Ford Transit típusú járművel az államhatárhoz ment, a III., illetve IV. rendű vádlottak eközben a határőrök mozgását figyelték, amiről folyamatosan tájékoztatták a II. rendű vádlottat. A Ford Transittal, illetve egy Mazdával a három vádlott tizenkilenc külföldit szállított Abdára, ahol telefonos egyeztetést követően átadták őket ismeretlen személyeknek.

Az I., II., illetve IV. rendű vádlott 2007. augusztus 25-én két gépjárművel elindult Mórahalom irányába, két vádlott figyelőpozíciót vett fel, azonban az I., illetve II. rendű vádlottat a Kiskunhalasi Határőr Igazgatóság felderítői ellenőrzés alá vonták, ezért a külföldi személyek átvétele nem történt meg.

A harmadik alkalommal, 2007. augusztus 27-én a II. rendű vádlott utasításainak megfelelően az I., III., IV., V., illetve VI. rendű vádlott négy gépjárművel, egymástól eltérő útvonalon Kelebiára ment; a helyszínen a IV. rendű vádlott irányította, szervezte a vádlottak tevékenységét, telefonon tartotta a kapcsolatot a II. rendű vádlottal, illetve egy külföldivel. A Ford Transit rakterében a vádlottak tizennégy koszovói állampolgárt szállítottak Győr környékére úgy, hogy konvojban haladtak; az I., illetve a IV. rendű vádlott előfutóként, a III. és V. rendű vádlott végbiztosítóként funkcionált. Győr környékén a Győri Határőr Igazgatóság Bevetési Osztálya elfogta a vádlottakat.

¹⁴ Felhasznált bírósági határozatok: Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság Kb. I. 5/2008/42. számú ítélete, Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6. Kbf. 90/2009/10. számú ítélete

A migránsok hazájukban 2000-2500 eurót fizettek fejenként azért, hogy külföldre csempésszék őket.

A bíróság a tényállást a beismerő vádlotti vallomások, tanúvallomások, határőrjelentések, menetlevél, gépjármű-nyilvántartási adatok, igazoltató lap, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat által telefonlehallgatásról készített jelentések alapján állapította meg.

A bíróság szerint „a bűncselekményeket a vádlottak és az eljárás során ismeretlenül maradt társaik hosszabb időre szervezetten, az egyes részfeladatok személyek szerinti megosztottságával jellemezhető szervezettséggel, a részfeladatokat egymásra épülő folyamatos rendben végezték, amiben a II. r. vádlott szerepe volt az embercsempész csoport működtetése, a feladatok meghatározása és megszervezése, míg a többiek a Magyar Köztársaság déli határát illegálisan átlépő külföldi személyek rejtett szállításában és kísérésében vettek részt Győr térségébe, ahol átadták a külföldiek Ausztriába történő továbbszállítás céljából. Valamennyi vádlott a bűncselekmények elkövetése révén rendszeres anyagi haszonra kívánt szert tenni.”¹⁵

Az I., illetve II. rendű vádlottak elismerték a felelősségüket, azonban tagadták, hogy bűnszervezetet alkottak volna.

A bíróság az ítéletben felhívta a Legfelsőbb Bíróság 4/2005. számú BJE határozatát, mely szerint a bűnszervezeti elkövetés jogi következményei akkor alkalmazhatók, ha az elkövető tudata a bűnszervezet Btk.-ban meghatározott tárgyi ismérveit átfogja, illetve a bűnszervezetben elkövetés megállapítható azzal szemben is, aki – eseti jelleggel – akár egyetlen cselekményt tettesként vagy részesként valósít meg. Az elkövető tudatának arra kell kiterjednie, hogy a bűnszervezet tárgyi sajátosságai ismeretében annak működéséhez csatlakozik, illetve annak keretében cselekszik; ez a tudattartalom pedig csak szándékos, mégpedig egyenes vagy eshetőleges szándékú lehet. A bíróság azon álláspontra helyezkedett, hogy a vádlottak – a II. rendű vádlott kivételével – eshetőleges szándékkal valósították meg a bűncselekményeket, mivel a II. rendű vádlott felhívására beleegyeztek az elkövetésbe, és belenyugodtak annak következményeibe. A II. rendű vádlott a bűncselekményeket egyenes szándékkal követte el, majdhogynem folyamatos munkának tekintette a szállításokat, illetve a csoportjának irányítását.

A szervezet összehangolt működését a határőrjelentések is igazolták. Az is megállapítható a bíróság szerint, hogy a csoport hosszabb időre szerveződött, amit a szállítások, az azt megelőző megbeszélések, illetve azt követő események, azaz a migránsok átadása, valamint a lehallgatott telefonbeszélgetések rögzített anyaga is alátámaszt.

15 Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság Kb. I. 5/2008/42. számú ítélete

A bíróság végül megjegyezte, hogy az embercsempészás általában bűnözői csoportok szervezett együttműködése révén történhet meg több országon keresztül nyúló szervezettséggel; majd megállapította, hogy a hat vádlott bűnszervezetben valósította meg a bűncselekményeket.

A vádlottak, védőik, illetve a katonai ügyész fellebbezést jelentett be az elsőfokú ítélet ellen. A katonai ügyész fellebbezésében kiemelte, hogy a szabadságvesztés mértéke és a börtön fokozat törvénytől enyhe. A másodfokú eljárásban a katonai fellebbviteli ügyész fontosnak tartotta, hogy a vádlottak nemzetközi együttműködés láncszemeként tevékenykedtek, a magas fokú szervezetség révén összehangolták a cselekményeiket. Az ügyész szerint az eggyel enyhébb végrehajtási fokozat megállapítása (azaz a börtön) az I. rendű vádlott esetében helytálló a feltáró vallomás miatt. A védők szerint nem bizonyított az ügyben a bűnszervezetben történő elkövetés.

Az ítélet tábla azon álláspontra helyezkedett, hogy a vádlottak – a II. rendű kivételével – nem bűnszervezetben követték el a cselekményüket. A másodfokú bíróság szerint a rendelkezésre álló bizonyítékok nem támasztották alá, hogy a bűnszervezet tárgyi ismérveit az I., illetve a III–VI. rendű vádlottak tudata átfogta volna. Kizárólag a II. rendű vádlott volt tisztában azzal, hogy egy bűnszervezethez kapcsolódik a cselekménye; ő osztotta ki társainak a feladatokat a társainak, ő igazította el a többi vádlottat.

A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bírósággal a II. rendű vádlott vonatkozásában meghatározott szabadságvesztés végrehajtási fokozattal kapcsolatban, ugyanis a vádlott személyiségére figyelemmel helyes az eggyel enyhébb végrehajtási fokozat alkalmazása. Az ítélet tábla kizárólag a II. rendű vádlottat ítélte letöltendő szabadságvesztésre, az öt vádlott szabadságvesztését próbaidőre felfüggesztette.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Felülvizsgálat
I.	1 év 6 hónap börtön, 50 000 Ft pénzmellékbüntetés, 2 év közügyektől eltiltás	x	1 év 6 hónap börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve, 50 000 Ft pénzmellékbüntetés			enyhítés

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Felülvizsgálat
II.	2 év 10 hónap börtön, 100 000 Ft pénzmellékbüntetés, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
III.	1 év 8 hónap börtön, 60 000 Ft pénzmellékbüntetés, 2 év közügyektől eltiltás	x	1 év 8 hónap börtön 3 év próbaidőre felfüggesztve, 60 000 Ft pénzmellékbüntetés			enyhítés
IV.	2 év 4 hónap börtön, 70 000 Ft pénzmellékbüntetés, 3 év közügyektől eltiltás	x	2 év börtön 4 év próbaidőre felfüggesztve			enyhítés
V.	1 év börtön, 40 000 Ft pénzmellékbüntetés, 1 év közügyektől eltiltás	x	1 év börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve, 40 000 Ft pénzmellékbüntetés			enyhítés
VI.	1 év 4 hónap börtön, 40 000 Ft pénzmellékbüntetés, 1 év közügyektől eltiltás	x	1 év 4 hónap börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve, 40 000 Ft pénzmellékbüntetés			enyhítés

V.¹⁶ Az I. rendű vádlott – mint a bűnszervezet magyarországi irányítója – 2006-ban ukrán társaival megszervezte, hogy Ukrajnából migránsok különböző létszámú csoportjait Magyarország területére csempésszék a zöldhatáron keresztül.

16 Felhasznált bírósági határozatok: Vásárosnaményi Városi Bíróság 2. B. 229/2007/158. számú ítélete, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2. Bf. 327/2009/37. számú ítélete, Legfelsőbb Bíróság Bfv. I. 456/2010/7. számú ítélete

A vádlottak a bűnszervezetben belül a feladatokat megosztották: a szervezői-irányítói tevékenységet az I., illetve XI. rendű vádlottak, a végrehajtói tevékenységet a II., III., IV., V., VII., IX., XII. vádlottak végezték. A szervezetben a végrehajtók egy része a migránsok zöldhatáron történő átvezetésében, azaz a „sétáltatásban”, a másik része pedig a szállításban, illetve a felvezetésben vett részt.

2006. június 18. és 2006. október 26. között a bűnszervezet tagjai legkevesebb tizenkilenc migránst csempészték át a határon. Az I. rendű vádlott a társaival öt telefonkészüléken keresztül tartotta a kapcsolatot.

Első alkalommal a XII. rendű vádlott négy palesztint szállított Budapestre, azonban a járőrök üldözést követően elfogták őket. Egyszer azért hiúsult meg a tevékenység, mivel az ukrán elkövetők nem tudták átjuttatni a zöldhatáron az embereket, máskor pedig egy lövésszerű hang miatt a migránsok szétszaladtak még mielőtt átlépték volna a zöldhatárt. Arra is akadt példa, hogy az ukrán határőrök elfogták a migránsokat és emiatt nem tudták átcsempészni őket a határon.

2006. október 26-án hat indiai és két nepáli állampolgárt szállítottak a vádlottak, a határőrök azonban ellenőrzés alá vonták őket.

A bíróság a tényállást a vádlottak vallomásaira, tanúvallomásokra, határőrjelentésekre, helyszíni szemle jegyzőkönyvekre, házkutatási-lefoglalási jegyzőkönyvekre, felismerésre bemutatási jegyzőkönyvekre, híváslistákra, járműnyilvántartási adatokra, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat jelentéseire, lehallgatott telefonbeszélgetésekre figyelemmel állapította meg.

A Vásárosnaményi Városi Ügyészség 1-es és 2-es személyekkel szemben – akik az ügyben gyanúsítottak voltak – a nyomozást a Be. 192. § (1) bekezdése alapján megszüntette, ezért őket a tárgyaláson tanúként hallgatták ki. Az I. rendű vádlott indítványozta az együttműködő gyanúsítottal kapcsolatosan keletkezett, államtitokká minősített dokumentumok beszerzését, a bíróság elutasította a bizonyítási indítványt, kitért arra, hogy az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény 1. számú melléklete (államtitokköri jegyzék) szerint az együttműködő gyanúsítottra vonatkozó előterjesztések, javaslatok, jelentések államtitoknak minősülnek.

A bíróság rámutatott, hogy az I. rendű vádlott más, embercsempészség miatt folytatott büntetőügyben elrendelt előzetes letartóztatásának megszüntetése után újra szervezni, irányítani kezdte az embercsempész tevékenységet az ukrán-magyar határszakaszon.

A palesztin, indiai, illetve nepáli migránsokkal kapcsolatban a bíróság megjegyezte,

hogy Magyarországtól több ezer kilométerre lévő hazájukból napokkal, hetekkel korábban indultak el, ennek megszervezéséhez nemzetközi kapcsolatokkal bíró, kiterjedt szervezet segítségnyújtása, szervezése és irányítása szükséges. Az országhatárokon átívelő utazást kizárólag minden részletet megtervező csoport képes lebonyolítani; a szervezettség a bíróság szerint a külföldi személyek vallomásaiból egyértelműen megállapítható.

A II., V., IX. és XI. rendű vádlottak védőinek az volt az álláspontja, hogy a bűnszervezetben történő elkövetés azért nem állapítható meg, mivel bűnszervezetről csak akkor lehet beszélni, ha a legalább három főből álló csoport tagjai rendszeresen, hosszabb időn át követnek el bűncselekményeket. A védők szerint a vádlottak nem feleltek meg a törvényi kritériumoknak.

Az elsőfokú bíróság nem értett egyet a fentiekkel, utalt a Legfelsőbb Bíróság több eseti döntésében kifejtettükre: a bűnszervezetben való elkövetés megállapíthatóságának nem feltétele, hogy az elkövető a bűnszervezet tagja legyen, ismerje annak struktúráját, belső hierarchikus viszonyait. Az elkövetőnek csupán azt kell tudnia, hogy azon súlyosabb bűncselekményt, melyhez kapcsolódik, olyan bűnözésre alakult csoport hajtja végre, amely a Btk. bűnszervezeti kritériumainak megfelel.

A szervezeten belül a feladatokat előre felosztották, az irányítói és a végrehajtói tevékenység különvált, azonban jellemző volt rá az összehangolt tevékenység. A büntetőeljárás több mint négy hónapos időszakot fogott át, ezen időszak alatt a nyomozó hatóság hat bűncselekményt derített fel. A bűncselekmények kapcsolódási pontja, hogy mindegyiket az I. rendű vádlott szervezte, irányította, aki a nemzetközi embercsempész szervezet tevékenységéhez kapcsolódott.

A bíróság azt állapította meg, hogy az I., II., III., IV., V., VII., IX., XI. és XII. rendű vádlottak az embercsempészás büntettét bűnszervezetben követték el.

Az ítéletet az ügyészség tudomásul vette, a vádlottak és védőik tíz vádlott vonatkozásában jelentettek be fellebbezést.

A megyei bíróság kiemelte, hogy a telefonlehallgatási anyagokról készített közokiratok a legfontosabb bizonyítékok a bűnszervezet fennállásával kapcsolatban. A másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy az I., II., III., IV., V., VII., IX., XI., XII. rendű vádlottak bűnszervezetben követték el a cselekményüket.

Az I., II. és VII. rendű terhelt felülvizsgálati indítványt nyújtott be, érvelésük egy része a bűnszervezetben történő elkövetés megállapítását támadta. A Legfelsőbb Bíróság a határozatokat hatályukban fenntartotta.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Fe-lül-vizs-gálat	Megjegyzés
I.	7 év fegyház, 7 év közügyektől eltiltás	x	6 év fegyház, 7 év közügyektől eltiltás	x	x	enyhítés
II.	2 év 10 hónap fegyház, 7 év közügyektől eltiltás	x	2 év 4 hónap fegyház, 7 év közügyektől eltiltás	x	x	enyhítés
III.	1 év 6 hónap börtön, 2 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
IV.	1 év börtön, 4 év kiutasítás	x	helybenhagyás	x		
V.	10 hónap börtön, 1 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
VI.	8 hónap fogház 2 év próba-időre felfüggesztve					
VII.	1 év 6 hónap börtön, 2 év közügyektől eltiltás	x	1 év 6 hónap fogház, 2 év közügyektől eltiltás	x	x	enyhítés
VIII.	7 hónap fogház 2 év próba-időre felfüggesztve					
IX.	2 év 4 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
X.	1 év börtön, 2 év közügyektől eltiltás		helybenhagyás			

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Fe-lül-vizs-gálat	Megjegyzés
XI.	3 év 6 hónap fegyház	x	helybenhagyás	x		
XII.	1 év 10 hónap börtön, 2 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		

Az V. rendű vádlottal szemben 41 500 Ft vagyonekobzást rendeltek el.

VI.¹⁷ Az I–V. rendű vádlottak egy olyan román-magyar nemzetközi bűnszervezethez kapcsolódtak, amelynek célja moldáv állampolgárságú migránsok Romániából Olaszországba történő illegális bejuttatása volt. A moldávok 1500-4000 eurót fizettek fejénként a bűnszervezet tagjainak a szállításért.

A IV. rendű – akit 2004-2005-ben három alkalommal ítélték el embercsempészás büntette miatt szervezői tevékenységéért – és az V. rendű vádlott 2008 januárjában megbízást kapott az eljárásban ismeretlenül maradt személytől, hogy szervezzen be olyan szállítókat, akik vállalják moldáv migránsok Olaszországba juttatását. A megbízával kizárólag telefonfülkéből lehetett a kapcsolatot tartani.

Az említett vádlottak autókölcsönző cégeket hívtak fel; zárt, egyterű 2,5 tonna össztömeg alatti, ablak nélküli gépjárművet kerestek. A bérelt kistehergépkocsit átalakították, hogy rendszeresen fuvarozó cég gépjárművének látszatát keltse. A IV. és V. rendű vádlott két alkalommal összesen tizennégy moldáv migránst fuvarozott az egyik panzióból a határba, ahol beszállították őket a gépjármű rakterébe, amelyet plombával zártak le.

Az elindulás előtt az I. rendű vádlott átadta a III. rendű vádlottnak a nemzetközi fuvarlevelet, amely szerint mobiltelefonokat szállítanak, továbbá a hamis nemzetközi, illetve belföldi áru fuvarozói igazolványokat.

A műveletet a Németországban tartózkodó ismeretlen személy irányította telefonon keresztül.

17 Felhasznált bírósági határozatok: Berettyóújfalui Városi Bíróság 2. B. 352/2008/99. számú ítélete, Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 18. Bf. 315/2009/18. számú ítélete, Legfelsőbb Bíróság Bfv. II. 335/2010/5. számú ítélete

A román hatóságok jelzése alapján Magyarországon feltartóztatták és ellenőrzés alá vonták a kistehergépkocsit, a sofőrt – a III. rendű vádlottat –, az utast – a II. rendű vádlottat –, illetve a moldáv migránsokat előállították.

A román panzióban hátrahagyott öt migránst akkor fogták el, amikor a bűnszervezet román tagjai a román-magyar határon próbálkoztak az átvitelrel. Romániában az akcióban a nemzetközi bűnszervezet tagjai közül negyven főt állítottak elő.

A bíróság a tényállást a vádlottak vallomásai, tanúvallomások, igazságügyi okmányszakértői és írásszakértői vélemények, gépjármű-nyilvántartási adatok, rendőri jelentések, autópályamatrixa-bizonylatok, idegenrendészeti eljárési iratok, határregisztrációs adatok, házkutatásról szóló jegyzőkönyvek, telefonlehallgatási jegyzőkönyvek, híváslistaadatok, megfigyelési jegyzőkönyvek, illetve egyéb okiratok alapján állapította meg.

A bíróság kiemelte, hogy a vádlottak tevékenységére a román Szervezett Bűnözés és Terrorizmus Elleni Nyomozati Igazgatóság hívta fel a magyar hatóságok figyelmét, mivel az általuk folytatott nyomozás során a látókörukbe kerültek. A magyar, illetve román rendészeti szervek közti operatív információcsere alapján közös akció indult, továbbá a nyomozásba az olasz hatóságok is bekapcsolódtak.

A nemzetközi bűnügyi jogsegély útján beszerzett adatok alapján aggálytalanul megállapítható a bíróság szerint, hogy a vádlottak a bűncselekményt egy bűnszervezet működéséhez kapcsolódva, illetve annak keretei között követték el. Az eljárás során az I., II., illetve a III. rendű vádlottak ténybeli beismerő vallomást tettek.

A további vádlottakat beszervező, a bűnszervezeten belüli hierarchiában magasabb szinten tevékenykedő elkövetőkkel is kapcsolatot tartó V., IV. és I. rendű vádlottak vonatkozásában – a bűncselekmény jellegére is figyelemmel – feltétlenül megállapítható, hogy valamennyien tudomással bírtak arról: a terhükre rótt bűncselekmény több személy összehangolt magatartásán alapul. Az elkövetés körülményei – gépjármű felmatricázása, berakodás szervezetsége, hamis okiratok elkészítése, felhasználása – feltételezik további elkövetők láncolatoss, összehangolt cselekményeit. A bíróság azon álláspontra helyezkedett, hogy a II. és III. rendű vádlottak tudták, hogy a láncolatba illeszkedik a tevékenységük.

Mindegyik vádlott vonatkozásában megállapítást nyert a bűnszervezetben történő elkövetés.

Az ítélet ellen az ügyész súlyosításért fellebbezett az összes vádlott vonatkozásában, álláspontja szerint az ilyen bűncselekmények elszaporodottsága is indokul szolgál a szigorúbb büntetésre. Az ügyész hivatkozott egy nemzetközi egyezményre, amelyet Magyarország kötött a határokon átnyúló szervezett bűnözéssel kapcsolatban; úgy érvelt, hogy ezen

egyezmény is indokolná a szigorúbb büntetés kiszabását. Továbbá valamennyi vádlott felbbezést jelentett be az ítélet ellen.

A másodfokú bíróság kiemelte, hogy törvényes volt a bűncselekmények minősítése, az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a vádlottak bűnszervezetben követték el a bűncselekményeket. A megyei bíróság megjegyezte, hogy a bűnszervezetben történő elkövetés büntetés kiszabására vonatkozó általános részi rendelkezés és nem minősítő körülmény, így az ítélet rendelkező részében a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezéshez kapcsolódóan kell megjeleníteni. A fentiek alapján a másodfokú bíróság kimondta, hogy a vádlottak a bűncselekményt bűnszervezetben követték el, így a büntetést is ennek megfelelően tekinti kiszabottnak.

Az I. rendű terhelt felülvizsgálati indítványt nyújtott be az első és másodfokú ítélet ellen. A Legfelsőbb Bíróság szerint a bíróságok helytállóan következtettek a bűnszervezet léteire. A közokirat-hamisítás vonatkozásában a bíróság az ítéletet megváltoztatta, felmentette a bűnsegédként elkövetett közokirat-hamisítás előkészületének vétsége miatt emelt vád alól. A Legfelsőbb Bíróság szerint az I. rendű terhelt vonatkozásában kiszabott fegyházbüntetés a felmentő rendelkezés ellenére sem törvénysértően súlyos.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat
I.	4 év 6 hónap fegyház, 5 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x	x
II.	2 év 6 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x	
III.	2 év 2 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x	
IV.	5 év 6 hónap fegyház, 6 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x	
V.	4 év fegyház, 4 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x	

VII.¹⁸ Az ukrán állampolgárságú I. rendű vádlott 2009 nyarán megállapodott egy ukrán személlyel, hogy esetenként 120 000 Ft ellenében megszervezi a zöldhatáron átvezetett migránsok továbbszállítását Ukrajna felől Magyarország területére. Az I. rendű vádlott megegyezett a II. rendű vádlottal, hogy a szállításokért összesen 60 000 Ft-ban részesül. A II. rendű vádlott bevonta a fiát, a III. rendű vádlottat, neki felvezetőként kellett közreműködnie.

Az I–III. rendű vádlottak a 2009. szeptember–november közötti időszakban több alkalommal megjelentek az ukrán személlyel előzetesen megbeszélt térségben, azonban két esetben nem került sor migránsok átléptetésére, hat időpontban pedig nem merült fel adat arra, hogy átlépték volna az államhatárt. A vádlottak öt alkalommal szállítottak migránsokat a zöldhatártól a határ melletti városba, az elfogásukra 2009. november 27-én került sor.

A szállításokat a II. rendű vádlott végezte, az I., illetve III. rendű vádlott feladata a gépjármű zavartalan haladásának biztosítása volt.

A II., illetve III. rendű vádlott részletes beismerő vallomást tett a sikeres szállítások vonatkozásában. A bűncselekmények elkövetését továbbá a határregisztrációs adatok, a vádlottak által használt mobiltelefonok híváslistái, a lementett memóriatartalmak, cellainformációk, a helyszíni szemléről készült jegyzőkönyv és rendőri jelentések bizonyították.

Az elsőfokú bíróság a bünszervezettel kapcsolatban felhívta a Legfelsőbb Bíróság Bfv. III. 188/2005/5. számú határozatát, amely szerint távoli országok jelentős számú állampolgára több országhatáron, különböző időpontokban történő illegális határátlépésének segítségével, továbbutaztatása fogalmilag is szervezett tevékenységet feltételez.

A bíróság megállapította: a vádlottak tisztában voltak azzal, hogy a cselekményükkel bünszervezet által megvalósított embercsempészsben vesznek részt. A migránsokat konspirációs körülmények között szállították, az I. rendű vádlott folyamatosan telefonon tartotta a kapcsolatot a migránsokat a zöldhatáron átvezető személlyel. A bíróság szerint a vádlottak tudatának át kellett fognia, hogy a szállítást egy szakosodott bünszervezet tagjai, illetve kisegítői végzik.

A bíróság társtettesként folytatólagosan bünszervezetben elkövetett embercsempészs büntetében állapította meg mindhárom vádlott büntetőjogi felelősségét.

Az elsőfokú ítélet ellen az ügyész az I. rendű vádlott terhére, míg valamennyi vádlott és védőik eltérő minősítés és enyhítés miatt fellebbeztek. A megyei bíróság szerint az elsőfokú

¹⁸ Felhasznált bírósági határozatok: Vásárosnaményi Városi Bíróság 3. B. 98/2010/30. számú ítélete, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2. Bf. 881/2010/4. számú ítélete, Kúria Bfv. II. 754/2011/10. számú végzése

bíróság helyesen állapította meg a bűnszervezetben történő elkövetést, azonban tévedett abban, hogy a bűncselekmény megnevezésében minősítő körülményként jelölte meg a bűnszervezetben való elkövetést. A megyei bíróság rámutatott, hogy a bűnszervezetben történő elkövetés már nem különös részi minősítő körülmény, hanem általános részi rendelkezés, így a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezéshez kapcsolódóan kell megjelölni (hasonlóan a visszaeséshez).

Valamennyi terhelt védője felülvizsgálati indítvánnyal fordult a Kúriához, az indítványok szerint törvénysértően súlyos büntetéseket szabtak ki, mivel törvénysértően állapították meg a bűnszervezetben történő elkövetést. A védők álláspontja az volt, hogy a terheltek nem tudtak a szállított emberek harmadik országbeli származásáról, továbbá arról sem, hogyan érkeztek Magyarországra. A védői érvelés szerint a hosszabb időre történő tervezés sem állapítható meg, tekintettel a szállításokra vonatkozó megállapodások eseti volta-ra. A védők a nyilvános ülésen kiemelték, hogy a hatóságok és a bíróságok nem folytattak bizonyítást a bűnszervezet fennállásával kapcsolatban.

„A végrehajtás módja alapján is arra lehet következtetni, hogy a bűnszervezet tevékenységben résztvevő, illetve ahhoz kapcsolódó személyek tartós együttműködés keretében körültekintően, a konspiráció eszközeit tudatosan használva hajtották végre azokat a cselekményeket, amelyekben az alapul fekvő ügyben felelősségre vont terheltek is közreműködtek.”¹⁹

A Kúria szerint a bíróság által megállapított körülményekből azon következtetés vonható le, hogy az elkövetők tudata átfogta a bűnszervezet fogalmi ismérveit, hiszen a terheltek folyamatos kapcsolatot tartottak fenn a társaikkal, illetve a külföldi csoport tagjaival, ismerték és összehangolták egymás tevékenységét.

A felülvizsgálati eljárás során a bíróság kimondta, hogy a bűnszervezetben elkövetés megállapítására törvényesen, illetve az ítélezési gyakorlatnak megfelelően került sor.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat
I.	2 év 5 hónap fegyház, 5 év kiutasítás	x	helybenhagyás	x	x

19 Kúria Bfv. II. 754/2011/10. számú végzése

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn- szerve- zet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszer- vezet	Felülvizs- gálat
II.	2 év 2 hónap fegyház, 4 év közügyek- től eltiltás	x	helybenhagyás	x	x
III.	1 év 8 hónap börtön, 4 év közügyek- től eltiltás	x	helybenhagyás	x	x

VIII.²⁰ Az I. rendű vádlott által részben családtagokból, részben barátokból kialakított és vezetett bűnszervezet Szerbiából érvényes úti okmányokkal nem rendelkező, többnyire szerb állampolgárokat juttatott át „sétáltatók” közreműködésével a zöldhatáron Magyarország területére, ahonnan továbbszállították őket Nyugat-Európába. Az említett szervezet egy több országon átnyúló összehangolt tevékenységet működtető bűnözői csoporthoz csatlakozott. Az I. rendű vádlott ismeretlenül maradt külföldi személyekkel tartotta a kapcsolatot, akik Szerbiában szervezték meg a külföldiek zöldhatárig eljuttatását.

A bűnszervezet tizenhárom alkalommal kísérelt meg embercsempészt végrehajtani, 2008 márciusa és 2009 januárja között harmincöt migránst juttattak tovább. A migránsok anyagi ellenszolgáltatást adtak, illetve ígértek azért, hogy illegálisan az Európai Unió területére jussanak.

A vádlottak által kapott vagy a nekik ígért ellenszolgáltatás összege a 200 eurótól a 12 500 euróig terjedt.

Az I. rendű vádlott személyesen vagy telefonon irányította a társait, ő szabta meg, hogy kinek milyen feladatot kell ellátnia. A szervezet tagjai kizárólag azokat a személyeket ismerték, akikkel közvetlenül kapcsolatban álltak.

A bíróság a tényállást a vádlottak, a tanúk vallomásai, fényképről történő felismerés, a titkos információgyűjtés során keletkezett és nyílttá tett hanganyagok, híváslisták, rendőri jelentések és egyéb okiratok alapján állapította meg.

A bíróság szerint a vádlottak úgy hajtották végre az egyes feladatokat – elszállásolás, bűjtetés, továbbszállítás –, hogy tudomással bírtak arról: a külföldiek illegálisan kerültek

20 Felhasznált bírósági határozatok: Szegedi Városi Bíróság 11. B. 2678/2009/210. számú ítélete, Csongrád Megyei Bíróság 1. Bf. 486/2011/29. számú ítélete, Kúria Bfv. I. 505/2012/6. számú végzése

Magyarországra. A vádlottaknak az előzetes egyeztetésekből, a gyakori telefonhívásokból, az embercsempészás ismétlődéseiből, a migránsok több országon át való szállításából tudniuk kellett, hogy bűnszervezettel állnak kapcsolatban, az embercsempészt a bűnszervezet megbízásából hajtják végre.

Az I. rendű vádlott ténybeli beismerő vallomást tett, azonban kiemelte, hogy csupán emberbaráti szeretetből segített a külföldieknek, a tevékenységéért pénzt nem kapott. Az egyik szerb migráns terhelő tanúvallomást tett a XI. és a XII. rendű vádlottakra, elmondta azt is, hogy a vádlottak elfogását követően a családtagjaik megfenyegették őt a vallomás visszavonása érdekében.

Az elsőfokú bíróság idézte a 4/2005. BJE határozat lényeges rendelkezéseit; kiemelte, hogy a bűnszervezetben történő elkövetés akkor állapítható meg, ha az elkövető tudata a bűnszervezet tárgyi ismérveit átfogja: „Általánosságban elmondható, hogy az illegális nemzetközi migrációval összefüggő embercsempészesek bűnszervezet közreműködésével valósulnak meg, azonban a bíróságnak minden egyes cselekmény jogi minősítésekor különös tekintettel kell arra figyelemmel lennie, hogy az abban résztvevő terheltek tudata átfoghatta-e azt, hogy egy ilyen szervezett csoporthoz csatlakozott, illetve annak keretében cselekedett-e.”²¹

A bíróság a vádlottak személyi körülményeiből azt a következtetést vonta le, hogy tudniuk kellett: a szerb-magyar zöldhatáron keresztül illegálisan rendszeresen folyik embercsempészás.

A bíróság megállapította a tizenhat vádlott ellen folytatott perben, hogy az I., II., III., VI., VII., XIV., XV. vádlottak cselekvősege kimerítette a bűnszervezetben történő elkövetést. Tizenegy vádlottat a bíróság kiutasított a Magyar Köztársaság területéről.

Az ügyész fellebbezést jelentett be, további öt vádlott vonatkozásában tartotta indokoltnak a bűnszervezetben történő elkövetés megállapítását; a vádlottak és védőik felmentését, illetve enyhítésért fellebbeztek.

A megyei bíróság megjegyezte: az V., VIII., IX., X. és XIII. rendű vádlottak tudomással bírtak arról, hogy az I. rendű vádlott nemzetközi embercsempész bűnszervezetet működtet, amelyhez a vádlottak csatlakoztak a cselekményeikkel. Az öt vádlott eseti jelleggel egy-egy cselekménnyel – migránsok szállításával – kapcsolódott a bűnszervezethez, azonban tudtak a „sétáltatókról”, a „pihentetőről” és ismerték a bűnszervezet vezetőjét. A másodfokú bíróság megállapította az öt vádlott vonatkozásában a bűnszervezetben történő elkövetést.

21 Szegedi Városi Bíróság 11. B. 2678/2009/210. számú ítélete

Az V. rendű terhelt védője felülvizsgálati indítványt nyújtott be az ítéletek ellen. Szerinte a bíróság helytelenül következtetett a bűnszervezetben történő elkövetésre, ugyanis nem állapítható meg, hogy védenca tudattartalma kiterjedt volna a bűnszervezet tárgyi ismerveire.

A Kúria kiemelte, hogy az elsőfokú bíróság által megállapított és a másodfokú bíróság által kiegészített tényállás nem támadható, így a bűnszervezet vonatkozásában tett indítvány – miszerint a másodfokú bíróság a helytelen bizonyítékértékelést követően helytelenül vont le azon következtetést, hogy az V. rendű terhelt bűnszervezetben követte el a bűncselekmény – a törvényben kizárt.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Megjegyzés
I.	4 év fegyház, 8 év kiutasítás	x	helybenhagyás	x		
II.	2 év börtön, 4 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
III.	2 év 4 hónap börtön, 4 év közügyektől eltiltás	x	2 év 4 hónap fegyház, 4 év közügyektől eltiltás	x		súlyosítás
IV.	10 hónap börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve		helybenhagyás			
V.	1 év 4 hónap börtön 3 év próbaidőre felfüggesztve		1 év 4 hónap börtön, 3 év közügyektől eltiltás	x	x	súlyosítás
VI.	2 év 2 hónap börtön, 4 év kiutasítás	x	helybenhagyás	x		

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Megjegyzés
VII.	1 év 8 hónap 17 nap börtön, 3 év kiutasítás (jogerős)	x				
VIII.	9 hónap börtön, 2 év kiutasítás		1 év 3 hónap börtön, 2 év kiutasítás	x		súlyosítás
IX.	1 év börtön, 2 év kiutasítás		1 év 5 hónap börtön, 2 év kiutasítás	x		súlyosítás
X.	2 év 14 nap börtön, 3 év kiutasítás		2 év 14 nap fegyház, 3 év kiutasítás	x		súlyosítás
XI.	1 év 6 hónap börtön, 4 év kiutasítás		1 év 6 hónap börtön			enyhítés
XII.	2 év 4 hónap börtön		helybenhagyás			
XIII.	8 hónap börtön, 2 év kiutasítás		1 év 6 hónap börtön, 2 év kiutasítás	x		súlyosítás
XIV.	3 év fegyház, 4 év kiutasítás	x	helybenhagyás	x		
XV.	3 év fegyház, 4 év kiutasítás	x	helybenhagyás	x		
XVI.	10 hónap börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve, 2 év kiutasítás (jogerős)					

A bíróság tizenkét vádlottól összesen 38 600 euró erejéig rendelt el vagyonelkobzást.

IX.²² A vádlottak 2007 májusa és októbere között koszovói, kínai, illetve egyiptomi személyeknek nyújtottak segítséget az osztrák-magyar államhatár illegális átlépéséhez. A III. rendű vádlott a megbízásokat egy külföldi személytől – akit korábban börtönben ismert meg – kapta, ő jelölte meg, hogy mely városokban kell felvenni a migránsokat, illetve hova kell szállítani.

A soproni közúti határátkelőhelyen a külföldieket az I. rendű vádlott – aki összesen három mobiltelefont használt –, vagy a IV. rendű vádlott juttatta át, az „előfutó” szerepét a II. rendű vádlott töltötte be, továbbá ő figyelte a határőrök ellenőrzési tevékenységét. A migránsokat többnyire az abdai AGIP benzinkútnál vették át.

Az I. és a II. rendű vádlottakat kábítószer-csempészség miatt a holland-német határon elfogták, így a III. rendű vádlott több napig nem tudta őket elérni, emiatt új szállítót kellett keresnie, a szállítást egy alkalommal az V. rendű vádlott végezte.

A III. rendű vádlott részére az anyagi ellenszolgáltatást több alkalommal nem készpénzben adták át, hanem átutalták a Western Unionon keresztül. A III. rendű vádlott készpénzt adott az I. rendű vádlottnak, aki továbbosztotta vádlott-társainak. A bűnszervezet huszonhét személy sikeres csempészését hajtotta végre.

A tényállás többek között a terheltek vallomásaiból, a megfigyelésekről készült jelentések-ből, a lehallgatási jegyzőkönyvekből, a híváslisták adataiból, a külföldiek meghallgatásáról szóló jegyzőkönyvekből, a banki átutalásokról szóló igazolások alapján volt megállapítható.

A vádlottak többsége úgy védekezett: abban a hiszemben voltak, hogy a külföldiek megfelelő útiokmánnyal rendelkeztek. A II. rendű vádlott úgy érvelt, hogy a telefonbeszélgetések során nem embercsempészségről beszélt, hanem telefonokról; illetve a határőrök tevékenységét üzemanyag-csempészség miatt figyelte. Egyértelműen cáfolható a bíróság szerint, hogy az I., illetve II. rendű vádlottak üzemanyagot csempészték volna, és hogy kizárólag telefonokról, illetve autógumikról szólnának a telefonbeszélgetések: „telefonoknak nem kell szállást biztosítani, csakúgy, mint ahogy autógumiknak sem, illetőleg a telefonoknak nincsenek olyan szükségleteik, amelyek miatt az autópályán valahol meg kell állni és mosdót kell igénybe venni.”²³ A logika szabályainak ellentmond, hogy az országba történő üzemanyag-csempészésnél a kifelé menő forgalomellenőrzést figyelték.

22 Felhasznált bírósági határozatok: Soproni Városi Bíróság B. 53/2009/42. számú ítélete, Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság 3. Bf. 153/2011/27. számú végzése, Kúria Bfv. II. 573/2012/5. számú végzése

23 Soproni Városi Bíróság B. 53/2009/42. számú ítélete

A bíróság a bizonyítékok mérlegelése alapján a vádlottak védekezését nem fogadta el és a vádirati tényállást bizonyítottnak találta a lehallgatási jegyzőkönyvek anyaga, a megfigyelésről szóló jelentések és a banki igazolások alapján. A telefonlehallgatási anyagokból megállapítható volt a teljes cselekvéssorozat, azaz, hogyan szervezték meg az átvételt, illetve milyen körülmények között történt a határátlépés. Az ítélet alapját a telefonlehallgatási anyagok képezték.

A IV. és V. rendű vádlottak ténybeli beismerő vallomást tettek, amelyek során terhelő adatokat szolgáltatottak vádlott-társaikra.

A bíróság kiemelte, hogy – bár igyekeztek a közléseket minimálisra szorítani – a II. rendű vádlott a migránsok szállításakor a határellenőrzésre vonatkozó információkat továbbított az I. rendű vádlott részére. A lehallgatásokból rekonstruálható, hogy a sikeres csempészéseket követően a szállítók tájékoztatták a III. rendű vádlottat, aki szintén tájékoztatta a külföldi megbízót, aki ezt követően utalta a szállításért járó pénzt.

A vádlottak – az V. rendű vádlott kivételével, akinek cselekménye alkalomszerű volt – a bűncselekményt bűnszervezet tagjaiként hajtották végre a bíróság szerint.

Kiemelendő, hogy az elsőfokú bíróság az ítéletében még említés szintjén sem tért ki a bűnszervezet fogalmára, illetve egyes elemeire.

Az ítélet ellen az eljáró ügyész a II. és III. rendű vádlottak terhére súlyosításért, az I. rendű vádlott védője enyhítésért, a II. rendű vádlott és védője felmentésért, illetve enyhítésért, a III. rendű vádlott és védője felmentésért fellebbeztek.

A másodfokú bíróság felhívta a Legfelsőbb Bíróság 4/2005. BJE határozatát, illetve a HGY 2006/1. szám 1385. jogesetét, mely szerint a bűnszervezetben elkövetett embercsempészás megállapításához egyetlen alkalommal történt közreműködés is elegendő, amennyiben az elkövető tisztában van azzal, hogy az illegális határátlépők eredményes segítése csak bűnöző csoportok szervezett együttműködése révén történhet meg. Továbbá a bíróság hivatkozott a HGY 2005/2. szám 1288. jogesetre: a bűnszervezet jellemzőinek a bűnszervezet oldalán kell fennállniuk, ezért a már működő embercsempész bűnszervezethez eseti jelleggel, egyetlen cselekményben való részvétellel is lehetséges kapcsolódni.

Az I–III. rendű vádlottak a bíróság szerint tevékenyen részt vettek a bűnszervezet fenntartásában, működtetésében; a bűncselekményeket hosszabb időre tervezték elkövetni, hiszen a tevékenységük több hónapot érint és a lehallgatási anyag egy olajozottan működő, egymást megértő és mindenben segítő csoport tagjai közötti beszélgetéseket tartalmaz.

A II. rendű terhelt védője felülvizsgálati indítványt nyújtott be, álláspontja szerint az embercsempészt kizárólag az ún. külső határokon lehet elkövetni. A Kúria azonban megállapította, hogy az érvényes úti okmány nélküli, harmadik ország állampolgárai más schengeni tagállamba történő beutazásának segítése kimeríti az embercsempészt elkövetését. A Kúria a megtámadott határozatokat hatályukban fenntartotta.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Büntetés a másodfokú végzésben	Bűn-szer-vezet	Felül-vizsgá-lat
I.	4 év fegyház, 4 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x	
II.	4 év fegyház, 4 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x	x
III.	4 év fegyház, 4 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x	
IV.	2 év fegyház, 2 év közügyektől eltiltás (jogerős)	x			
V.	1 év börtön, 1 év közügyektől eltiltás (jogerős)				
VI.	400 napi tétel pénzbüntetés (jogerős)				

A bíróság az I. és II. rendű vádlottak vonatkozásában 535 148-535 148 Ft, míg a III. rendű vádlott vonatkozásában 943 313 Ft erejéig rendelt el vagyonekőbzt.

X.²⁴ Egy szervezett bűnözői csoport afrikai, arab, afgán migránsok Nyugat-Európába történő juttatását szervezte meg 2009-ben. Ukrajnából a VIII. rendű vádlott intézte a migránsok államhatárhoz történő szállítását, ő tájékoztatta az I. rendű vádlottat, amikor a migránsok elérték az ukrán-magyar zöldhatárt; az I. rendű vádlott ismerőseit bevonva koordinálta a külföldiek zöldhatáron történő átvételét, illetve a belföldön történő továbbszállítást. A 2009 májusától 2009 augusztusáig tartó időszakban a bűnszervezet több mint ötven migráns szállításában vett részt.

A feladatok elvégzéséért járó pénzt a VIII. rendű vádlott adta át az I. rendű vádlottnak, aki az összeget szétosztotta a társai között.

Ha a határ környékén rendőri jelenlétet észleltek, nem vették át az ukrán „sétáltatóktól” a migránsokat. A szállításoknál „előfutót” alkalmaztak a hatósági ellenőrzések jelzésére. A migránsokat pihentették, a pihenőhelyen lehetőség nyílt a tisztálkodásra, átöltözésre.

2009. augusztus 19-én ismeretlen személy bejelentést tett a rendőrségen, hogy a területen embercsempészás van folyamatban. A négy autóból álló, migránsokat szállító konvojból a rendőrök több gépjárművet ellenőrzés alá vontak, a II. rendű vádlott a menekülés közben balesetet szenvedett, elakadt az autójával, a menekülő vádlottat, illetve a migránsokat elfogták. A III. rendű vádlott sem állt meg a rendőrök jelzésére, továbbhajtott, majd kitette a migránsokat, az elfogásnál a vádlott egyedül volt az autóban. A II. és III. rendű vádlottak által használt gépjárműben lefoglalták az általuk szállított négy-négy személy holmiját.

A bíróság a tényállást gyanúsítotti vallomások, tanúvallomások, rendőri jelentések, híváslisták, hanganyagokat tartalmazó közlemények, házkutatásról, lefoglalásról, szemléről készült jegyzőkönyvek, határregisztrációs adatok, illetve migránsok idegenrendészeti eljárásban keletkezett meghallgatási jegyzőkönyvei alapján állapította meg.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság három nyomozás egyesítését rendelte el, mivel az elkövetés körülményei, a hívószámok kapcsolatrendszere nagyfokú hasonlóságot mutatott. A nyomozások során kiszűrték a migránsok, illetve gyanúsítottak híváslistaiban szereplő egyező hívószámokat, ezeket értékelték, elemezték.

A bíróság a tettenérést követő vallomások alapján megállapította, hogy az I. rendű vádlott szervezte a szállítását, ő koordinálta a részfeladatokat, ő tartotta a kapcsolatot az ukrán

24 Felhasznált bírósági határozatok: Vásárosnaményi Városi Bíróság 1. B. 52/2010/159. számú ítélete, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2. Bf. 203/2011/5. számú ítélete, Kúria Bfv. I. 1469/2012/12. számú végzése

szervezővel. A kapcsolattartás során az I. rendű vádlott több telefonkészüléket használt. A lefoglalt telefonok, a híváslisták, illetve a cellainformációk alapján meghatározható volt valamennyi vádlott szerepe az elkövetésben.

Öt tényállásban nem állt rendelkezésre lehallgatási anyag, a bíróság megjegyezte, hogy ezen esetekben a migránsok vallomásai, a rendőri jelentések és a híváslisták jelentik a legfontosabb bizonyítékokat.

Az I. rendű vádlott a nyomozás során úgy védekezett, hogy három gépjármű felvezetése volt a feladata, azonban nem volt tudomása a szállítmányról; amennyiben hatóság jelenlétét észlelte az úton, úgy jeleznie kellett a gépjárművek vezetőinek. Arra hivatkozott, hogy nem mer részleteket mondani, mivel szembesült az embercsempészsben való részvétellel.

Az ítélet indokolásában a bíróság rögzítette a bűnszervezet törvényi fogalmát, illetve a 4/2005. BJE határozat fontosabb rendelkezéseit. A bíróság öt vádlott vonatkozásában állapította meg a folytatólagosan, üzletszerűen, bűnszervezetben elkövetett embercsempészs büntettét. Három vádlott esetében – akik alkalmasszerűen követték el a bűncselekményt – a bíróság nem látta bizonyítottnak, hogy tudomással bírtak arról: bűnszervezet működéséhez járulnak hozzá.

Kiemelendő, hogy a bűnszervezet elemeivel – hosszabb időre szervezettség, összehangoltság stb. – a bíróság külön-külön nem foglalkozott, nem tért ki arra, hogy ezeket milyen bizonyítékok támasztják alá.

Az ügyész a III., VI., és VII. rendű vádlottak terhére jelentett be fellebbezést eltérő minősítés miatt, írásbeli indokolásában indítványozta a bűnszervezetben történő elkövetés megállapítását. Az ítélet elleni fellebbezésben a védők vitatták az üzletszerűség és a bűnszervezetben történő elkövetés megállapíthatóságát, érvelésük szerint a bűnszervezet kritériumai nem állnak fenn, továbbá az sem bizonyított, hogy a vádlottak tudata átfogta volna a bűnszervezet keretein belül való cselekvést.

A megyei bíróság szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a vádlottak bűnszervezetben követték el a cselekményeiket. A másodfokú bíróság hangsúlyozta: az elkövetők tudomással bírtak arról, hogy a migránsokat csak bűnöző csoportok szervezett együttműködése révén lehet célba juttatni, emiatt a „sétáltatók”, szállítók, „felvezetők” is bűnszervezetben tevékenykedtek. A szervezettséget a bíróság szerint alátámasztják a migránsok vallomásai, illetve a telefonlehallgatási anyagok.

A másodfokú bíróság osztotta azon ügyészégi álláspontot, hogy a III., VI. és VII. rendű vádlottak a bűncselekményeket bűnszervezetben követték el. A megyei bíróság szerint az elsőfokú bíróság tévedett, amikor öt vádlott vonatkozásában a bűncselekmények megne-

vezésében minősítő körülményként jelölte meg a bűnszervezetben történő elkövetést. A bíróság kitért arra, hogy a bűnszervezetben történő elkövetés nem minősítő körülmény, hanem büntetéskiszabással kapcsolatos általános részi rendelkezés 2002. április 1-je óta, ezért az ítélet rendelkező részében a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezéshez hasonlóan kell megjelölni.

A III. rendű terhelt – aki négy alkalommal saját gépjárműjével szállította a migránsokat és egyes társait – védője útján felülvizsgálati indítványt nyújtott be, miszerint a bűnszervezetben elkövetés törvénysértően került megállapításra, emiatt törvénysértően súlyos büntetést szabtak ki. A Legfőbb Ügyészség az indítványt törvényben kizártnak és alaptalannak tartotta; az ügyészségi álláspont szerint a terhelt a tényállást a bíróság bizonyítékértékelő tevékenységén keresztül támadja, amikor leírja, hogy a tudata nem fogta át a bűncselekmény bűnszervezetben történő elkövetését. Az ügyészség kitért arra, hogy a tényállás részét képezik a bíróság által ténybeli következtetés útján megállapított ún. tudati tények. Továbbá a terhelt több, előkészületi szakban maradt cselekmény során társait megismerte, tisztában volt azzal, hogy a migránsokat csak összehangoltan működő bűnöző csoportok tudják célba juttatni.

A Kúria megállapította: a III. rendű terhelt tudata átfogta, hogy egy bűnszervezet tevékenységébe kapcsolódott be, így mind a bűncselekmény minősítése, mind a kiszabott büntetés törvényes, ezért a megtámadott határozatokat hatályukban fenntartotta.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Megjegyzés
I.	5 év fegyház, 5 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
II.	3 év 6 hónap fegyház, 4 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
III.	2 év börtön, 2 év közügyektől eltiltás		2 év 6 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	x	súlyosítás

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Felül-viz-sgálat	Megjegyzés
IV.	3 év 6 hónap fegyház, 3 év köz-ügyektől eltiltás	x	2 év 8 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x		enyhítés
V.	4 év fegyház, 4 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
VI.	2 év börtön – fele 1 próbaidőre felfüggesztve, 3 év kiutasítás		2 év fegyház, 3 év ki-utasítás	x		súlyosítás
VII.	2 év börtön – fele 1 próbaidőre felfüggesztve, 3 év kiutasítás		2 év fegyház, 3 év ki-utasítás	x		súlyosítás
VIII.	3 év fegyház, 3 év kiutasítás	x	helybenhagyás	x		

XI.²⁵ A III., illetve IV. rendű vádlott 2009 nyarán változó összetételű olyan csoportot hozott létre, amely beutazási engedély nélküli török és moldáv személyeket jutatott Romániából Magyarországra, majd onnan Ausztriába. A bűnszervezet az embercsempészt zárt rakterű kisteherautókkal, illetve személygépkocsikkal bonyolította le. A III. rendű vádlott tartotta a kapcsolatot a több országon átnyúló embercsempész-hálózatok képviselőivel, ő biztosította az anyagi és technikai feltételeket. A szállítók a végrehajtás során nem kerültek kapcsolatba a III. rendű vádlottal, több esetben egymást sem ismerték.

2009 júliusában kilenc török állampolgár embercsempészek segítségével kívánt Franciaországba, illetve Németországba jutni, fejenként 3700-6000 eurót fizettek a szállításért. A törökök busszal Romániába érkeztek, majd az embercsempészek a magyar-román határ közelébe szállították őket; a IV. rendű vádlottat ismeretlen személy telefonon értesítette a törökök továbbszállításának igényéről. Az I., illetve II. rendű

25 Felhasznált bírósági határozatok: Berettyóújfalui Városi Bíróság 2. B. 418/2010/156. számú ítélete, Debreceni Törvényszék 18. Bf. 95/2013/20. számú ítélete, Kúria Bfv. II. 22/2014/5.számú végzése

vádlott részére a IV. rendű vádlott a szállításban való közreműködésért előre átadott 80 000 Ft-ot, illetve egy, a III. rendű vádlottól kapott mobiltelefont.

Az I. rendű vádlott egy bérelt kisteherautóval Romániában felvette a kilenc migránst, a gépjármű előtt „felvezetőként” a IV. és IX. rendű vádlott biztosította az utat. Fél órával a román-magyar határ átlépését követően a rendőrök ellenőrzés alá vonták az I. rendű vádlottat, felfedezték a raktérben tartózkodó török személyeket.

A következő szállítást a II. és VIII. rendű vádlottak hajtották végre, azonban a román hatóságok a furgonban megtalálták a tizenkét török személyt.

A bíróság szerint az I., IV., VII., VIII., X., illetve XIII. rendű vádlottak, a migránsok vallomásai, valamint a telefonlehallgatási jegyzőkönyvek alapján megalapozott következtetés vonható le arra vonatkozóan, hogy a terhére rótt bűncselekményt valamennyi vádlott vagyoni haszonszerzés végett követte el, és mindannyian tudomással bírtak arról is, hogy magatartásukkal több személynek nyújtanak segítséget az államhatár illegális átlépéséhez, illetőleg az államhatárt meg nem engedett módon átlépő személyek továbbszállításához.

Az I., IV., VII. és a X. rendű vádlottak tényfeltáró beismerő vallomást tettek; a IV. rendű vádlott előadta, hogy a pénzt, illetve a mobiltelefonokat a telefonkártyákkal – amelyeket a szállításokat követően eldobtak – együtt a III. rendű vádlott bocsátotta rendelkezésre, aki a határátkelőhely zavartalan átlépését biztosító kapcsolattal rendelkezett.

A bíróság az ítéletben ismertette a bűnszervezet törvényi fogalmát, illetve a 4/2005. BJE határozat lényeges rendelkezéseit.

A III., IV. és V. rendű vádlottak a bíróság szerint tudomással bírtak arról, hogy a cselekményeik több személy összehangolt magatartásán alapulnak, ugyanis ők szerveztek be további személyeket, illetve ők tartották a kapcsolatot a bűnszervezet külföldi tagjaival.

A védelem azon álláspontot képviselte, hogy az összehangolt működés nem állapítható meg kizárólag azért, „... mert a vádlottak feladatmegosztása, annak koordinálása, tervezése és irányítása túlzott mértékű telefonos kapcsolattartás mellett, ad-hoc jelleggel valósult meg a bűncselekmények elkövetésében résztvevő személyek között”²⁶. A bíróság a fenti érvet nem fogadta el, kiemelte, hogy elegendő a résztvevő személyek egymást erősítő és a szervezet céljának elérése érdekében kifejtett magatartása; „nem szükséges az úgynevezett maffiabűnözésre jellemző automatizmuson alapuló összehangoltság, ahol a szervezet tagjai – akár utasítások, előzetes tervezés és részletes irányítás nélkül is – ellátják a szervezet működését biztosító feladataikat”²⁷.

26 Berettyóújfalui Városi Bíróság 2. B. 418/2010/156. számú ítélete

27 Berettyóújfalui Városi Bíróság 2. B. 418/2010/156. számú ítélete

A csempészéssel kapcsolatos bűnözői csoportok kifejezett jellemzője a bíróság szerint, hogy a hierarchia magasabb szintjén lévő szervezők szorosabb kapcsolatban állnak egymással, a végrehajtókat viszont eseti jelleggel szervezik be. A végrehajtók úgy kapják az egyedi utasításokat, hogy a bűnszervezet részletes működését, a belső kapcsolatokat a szervezet vezetői nem fedik fel. Az I., IV., VII., VIII., X. és XIII. rendű vádlottaknak (akik a szállításokat végezték) tudniuk kellett az elkövetés körülményeiből (a mobiltelefonok, a plomba, a CMR okmány, az autópálya-matricák átadásának módjából; a migránsok be- és átrakodásának helyszíneiből, módjából, illetve a használt gépjárművek számából), hogy a cselekményük további elkövetők láncolatos cselekményeit feltételezi, ami összehangolt magatartáson alapul. A vádlottaknak tudniuk kellett, hogy a szemmel láthatóan nem európai személyek több gépjárművel, több országhatáron át tiltott módon történő szállítására csak egy nemzetközi bűnszervezet képes.

A bíróság a tizenhárom vádlott vonatkozásában megállapította, hogy a bűncselekményeket bűnszervezetben követték el. A VI. és XIII. rendű vádlott vonatkozásában a fegyházbüntetés, a VII. rendű vádlott esetében a börtönbüntetés végrehajtása próbaidőre felfüggesztésre került.

A védők fellebbezéseikben vitatták a bűnszervezet megállapítását, azonban a törvényszék osztotta a városi bíróság ezzel kapcsolatos álláspontját.

„A bűnszervezetben elkövetett embercsempészás megállapításához egyetlen alkalommal történt közreműködés is elegendő, feltéve, hogy az elkövető tisztában volt azzal, hogy az illegális határátlépők segítése vagy célba juttatása csak bűnöző csoportok szervezett együttműködése révén történhet meg.”²⁸ A törvényszék szerint nem volt kétséges, hogy a terheltek tudták: összehangolt, államhatárokon átnyúló szervezést igénylő elkövetésben vesznek részt. A törvényszék kiemelte, hogy a sofőröknek a beszerzésükből, illetve a végrehajtott feladatból tisztában kellett lenniük azzal, hogy „háttér munka és szervezés áll a cselekményben való részvételük mögött, illegális szállítás, amelyek olyan objektív felismerhető tények, amelyek a bűnszervezet törvényi feltételeit megalapozzák”²⁹.

Mivel a védelem vitatta a „hosszabb időre szervezettséget”, a törvényszék kitért a bűnszervezet ezen kritériumára. A másodfokú bíróság szerint „... ennek megállapításához az szükséges, hogy olyan időtartamra szervezzenek meg egy csoportot bűncselekmény elkövetéséhez, mely elégséges a csoport kialakítására és a bűncselekmény lebonyolítására. Tehát a hosszabb időre törvényi feltétel relatív fogalom, a bűnszervezet által végrehajtott

28 Debreceni Törvényszék 18. Bf. 95/2013/20. számú ítélete

29 Debreceni Törvényszék 18. Bf. 95/2013/20. számú ítélete

cselekményhez szükség szerint igazodik, viszont az ilyen módon elkövetett cselekmények szükségyszerű eleme, ugyanis a szervezetség nyilván hosszabb időt igényel az eseti elkövetés fogalmi körével szemben”³⁰.

A törvényszék szerint a terheltek vonatkozásában a bűnszervezetben történő elkövetés törvényi feltételei megállapíthatóak voltak.

Az elsőfokú bíróság három vádlott vonatkozásában próbaidőre felfüggesztette a szabadságvesztés büntetés végrehajtását. A törvényszék megállapította, hogy – függetlenül a vádlottak előéletétől, személyi körülményeitől – törvényileg kizárt a felfüggesztés a bűnszervezetben történő elkövetés miatt, ezért mellőzte azt, továbbá rendelkezett a vádlottak feltételes szabadságból kizárásáról.

A XII. rendű terhelt védője útján felülvizsgálati indítványt nyújtott be, mivel álláspontja szerint a bíróságok nem megfelelően teljesítették az indokolási kötelezettséget. A bűnszervezetben történő elkövetés megállapítása az indítványban nem merült fel. A Kúria az első és másodfokú ítéletet hatályában fenntartotta.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Megjegyzés
I.	2 év 6 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
II.	2 év 8 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
III.	4 év 10 hónap fegyház, 5 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
IV.	3 év 4 hónap fegyház, 4 év közügyektől eltiltás	x	3 év 4 hónap börtön, 4 év közügyektől eltiltás	x		enyhítés

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűn-szer-vezet	Fe-lül-vizs-gálat	Megjegyzés
V.	2 év 6 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	2 év 6 hónap börtön, 3 év közügyektől eltiltás	x		enyhítés
VI.	2 év fegyház 5 év próbaidőre felfüggesztve	x	2 év börtön, 2 év köz- ügyektől eltiltás	x		súlyosítás
VII.	1 év 10 hónap börtön 5 év próbaidőre felfüggesztve	x	1 év 10 hónap börtön, 2 év közügyektől eltiltás	x		súlyosítás
VIII.	2 év 6 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	2 év 6 hónap börtön, 3 év közügyektől eltiltás	x		enyhítés
IX.	3 év fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
X.	2 év 2 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
XI.	2 év fegyház, 2 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x		
XII.	3 év fegyház, 3 év közügyektől eltiltás	x	helybenhagyás	x	x	
XIII.	2 év fegyház 5 év próbaidőre felfüggesztve	x	2 év börtön, 2 év köz- ügyektől eltiltás	x		súlyosítás

A bíróság a IV. rendű vádlottat 50 000 Ft, a VI. rendű vádlottat 200 000 Ft, a VII. rendű vádlottat 100 000 Ft, a VIII. rendű vádlottat 10 000 Ft, a X. rendű vádlottat 10 000 Ft, a XIII. rendű vádlottat 28 800 Ft értékben ítélte vagyonelkobzásra.

XII.³¹ 2010 decembere és 2011. szeptembere között a Tarek becenevű I. rendű vádlott és társai közreműködtek többnyire Észak-Afrikából származó migránsok Nyugat-Európába történő továbbszállításában.

Az I. rendű vádlott a debreceni befogadó állomáson toborozta a migránsokat; amint elegendő külföldi jelentkezett, a vádlott Budapestre kísérte őket. Ezt követően megszervezte, hogy a migránsokat Nyugat-Európába szállítsák; az I., II., illetve III. rendű vádlottak olyan sofőröket is igénybe vettek a szállításokhoz, akik internetes oldalakon – „mitfahrgelegenheit.de”, illetve „mitfahrzentrale.de” – kerestek útitársat a költségek csökkentése érdekében. A szállítás költségeit a vádlottak fizették ki a gépjárművezetőknek, az utasok Budapest ugyanazon egy-két utcájában szálltak be a gépjárművekbe. Az ismertetett „útitársas” módszeren kívül az I. rendű vádlott magyar állampolgárokat is megbízott a szállítások végrehajtásával.

A tényállást a bíróság a vádlottak vallomására, tanúvallomásokra, telefonlehallgatási anyagokra, jelentésekre, idegenrendészeti iratokra, híváslistákra, megfigyelési jegyzőkönyvekre, gépjármű-nyilvántartási adatokra, házkutatási, lefoglalási jegyzőkönyvekre tekintettel állapította meg.

A nyomozás során nem lehetett meghatározni, hogy a vádlottak a bűncselekmények elkövetése révén milyen összegre tettek szert. A bíróság az útitárskereső személyekkel kapcsolatban megállapította: nem volt tudomásuk arról, hogy a külföldiek nem rendelkeznek megfelelő okmányokkal.

A bíróság indokolása szerint a telefonlehallgatási anyagot törvényesen szerezték be és használták fel, arra tényállás alapozható; a hanganyag leírása megfelelő volt, bár egyes esetekben nem szó szerint, illetve nem teljes egészében történt a leírás.

A tényállások többségénél az egyes lehallgatási anyagok a kapcsolt tanúvallomásokkal elegendők voltak ahhoz, hogy meg lehessen állapítani: a migránsok csempészésében mely vádlottak, illetve más személyek vettek részt.

A bíróság megállapította, hogy az I., II. és IV. rendű vádlottak a bűncselekményt bűnszervezetben követték el, mivel a bűnszervezet ismérvei felismerhetőek voltak: „három vagy több személy vett részt egyes részcselekményekben, hosszabb időre szervezett csoport látható, több hónapon keresztül sikeresen végezték e tevékenységet, az ebben résztvevő vádlottak és más ismeretlenül maradt személyek összehangolták a tevékenységüket,

31 Felhasznált bírósági határozatok: Mosonmagyaróvári Járásbíróság B. 345/2012/102. számú ítélete, Győri Törvényszék 3. Bf. 209/2013/19. számú ítélete, Kúria Bfv. I. 1757/2014/9. számú ítélete

gondoskodtak a migránsok elszállásolásáról, utaztatásáról, segítettek nekik pénzt felvenni³². A bíróság rendelkezésére állt olyan telefonbeszélgetés is, amelyben további öt személyt említenek meg, akik részt vettek az embercsempészsben.

„Annak jelentőséget nem kell tulajdonítani, hogy egyes részcselekményeknél csak egy-két elkövető telefonbeszélgetése áll rendelkezésre, ezen részcselekmények részét képezik annak a láncolatnak, melyben a vádlottak közreműködtek, nyilvánvalóan az egyes szállítások megszervezésében nem kellett részt vennie a nagyszámú csoport minden tagjának, azonban e tagok tisztában voltak a nagyszámú csoport tagjainak személyével, illetve tevékenységével, ez kitűnik az egyes telefonbeszélgetésekből.”³³

Több vádlott olyan részcselekményben is részt vett, amely nem képezte a vád tárgyát. A bíróság ezzel kapcsolatban kötve volt a vád tényállásához, azon túl nem terjeszkedhetett (vádely), viszont ezen adatok támogató érveket jelentettek a bünszervezet megállapításához.

Az elsőfokú bíróság ítélete öt vádlott vonatkozásában jogerőre emelkedett, öt vádlott és védőik felmentésért fellebbeztek, több védő vitatta a bünszervezet megállapítását. A törvényszék nem osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját a bünszervezet megállapíthatósága tekintetében. A másodfokú bíróság szerint a bünszervezet létrehozásának megalapozott gyanúja fennáll, azonban kétséget kizáró módon nem bizonyítható az I., II. IV. rendű vádlottak vonatkozásában a bünszervezetben történő elkövetés. A bíróság úgy érvelt, hogy a bizonyítékok alapján nem állapítható meg aggálytalanul a hierarchikus felépítésű csoport, illetve a hosszabb időre szervezettség. A bünszervezet helyett a bíróság szerint váltakozó összetételű társas alakzatokban tevékenykedtek az elkövetők. Az eljárásban nem tisztázták, hogy kik, milyen magatartással, mikor alkottak összehangoltan működő csoportot, a bíróság az ítélet indokolásában kiemelte, hogy nem lehet megállapítani a migránsok Magyarországra jutásának módját, továbbá nem tárták fel teljesen az utaztatási folyamatot. A bíróság álláspontja az volt, hogy a bünszervezet megállapításához elengedhetetlen ismerveket nélkülöző, bünszövetség jellegű, laza kapcsolatokon nyugvó társas elkövetési formáról eshet szó.

A IV. rendű terhelt felülvizsgálati indítványt nyújtott be, a Kúria az elsőfokú és másodfokú határozatot megváltoztatta, a kiutasítást mellőzte a terhelt tekintetében. A Kúria úgy foglalt állást, hogy a kiutasítás kiszabására törvénytőően került sor.

32 Mosonmagyaróvári Járásbíróság B. 345/2012/102. számú ítélete

33 Mosonmagyaróvári Járásbíróság B. 345/2012/102. számú ítélete

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűn- szer- vezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűn- szer- vezet	Felül- vizsgá- lat	Megjegy- zés
I.	4 év 4 hónap fegyház, 10 év kiutasítás, 100 napi tétel pénzbüntetés	x	4 év 4 hónap börtön, 10 év kiutasítás			enyhítés
II.	4 év fegyház, 8 év kiutasítás, 100 napi tétel pénzbüntetés	x	4 év börtön, 8 év kiutasítás			enyhítés
III.	3 év börtön, 5 év kiutasítás, 50 napi tétel pénzbüntetés		3 év börtön, 5 év kiutasítás			enyhítés
IV.	3 év 1 hónap fegyház, 5 év kiutasítás, 60 napi tétel pénzbüntetés	x	3 év 1 hónap börtön, 3 év kiutasítás		3 év 1 hónap börtön	enyhítés
V.	1 év börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve		1 év börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve, 30 napi tétel pénzbüntetés			súlyosítás
VI.	1 év 8 hónap börtön 3 év próbaidőre felfüggesztve (jogerős)					
VII.	1 év börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve (jogerős)					
VIII.	6 hónap börtön 1 év próbaidőre felfüggesztve (jogerős)					
IX.	1 év börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve (jogerős)					
X.	1 év börtön 2 év próbaidőre felfüggesztve (jogerős)					

A bíróság összesen 1200 euró, 309 120 Ft erejéig rendelt el vagyonekbezárást a IV., VI–VIII. rendű vádlottak vonatkozásában.

XIII.³⁴ A terheltek egy olyan nemzetközi bűnszervezethez kapcsolódtak, amely kameruni, szenegáli és gambiai személyeket szállított Nyugat-Európába. Az afrikai migránsok átlagosan 1000 eurót fizettek a szállításért.

Az I. rendű vádlott szállította a migránsokat a román-magyar határhoz, majd átviezette őket a zöldhatáron. A II. rendű vádlott az afrikai személyeket Magyarországon továbbszállította, a III. rendű vádlott „felvezető” szerepet töltött be a migránsokat szállító gépjármű előtt, biztosítva ezzel a hatóságok általi felfedés elkerülését.

A terheltek 2011. március 9. és 2011. április 18. között három alkalommal legalább hat migránsnak nyújtottak segítséget Magyarország államhatárának engedély nélküli átlépéséhez.

A bíróság a tényállást a vádlottak vallomásai, tanúvallomások, gépjárműbérleti szerződés, menetlevél, híváslisták, rendőri jelentések alapján állapította meg; a bizonyítékok közül fontos szerepet játszott a bérelt gépjármű menetlevele, illetve a GPS adatok, továbbá a híváslistákról készült elemzés. A három részcselekménnyel kapcsolatban a vádlottak kizárólag a harmadikban – amikor tetten érték őket – ismerték el a bűnösségüket, a több vádpont vonatkozásában a bíróság mérlegelési jogkörben állapította meg a tényállást.

A bíróság kiemelte a Legfelsőbb Bíróság 4/2005. BJE határozatának azon rendelkezését, mely szerint a bűnszervezetben való elkövetés megállapítható azzal szemben is, aki – eseti jelleggel – akár egyetlen cselekményt tettesként vagy részesként valósít meg. A bíróság szerint a bírói gyakorlat egységes abban, hogy „aki idegen országok állampolgárainak a körülményekből következően ismerten több országhatáron keresztül is történő szervezett átjuttatásába kapcsolódik, az tisztában van azzal, hogy az adott tevékenység csak bűnözői csoport szervezett együttműködése révén, anyagi haszon reményében valósulhat meg, mindez pedig a bűnszervezetben történt elkövetés megállapításához elegendő”.

Mindegyik vádlott tudata átfogta, hogy a több országhatáron történő átjuttatást csak nemzetközi csoport képes megoldani, a vádlottak ehhez a részfeladatok elvégzésével kapcsolódtak, közreműködtek a bűnszervezet tevékenységében.

A bíróság mindhárom vádlott vonatkozásában megállapította a bűnszervezetben történő elkövetést.

34 Felhasznált bírósági határozatok: Battonyai Járásbíróság B. 315/2012/31. számú ítélete, Gyulai Törvényszék I. Bf. 139/2013/25. számú ítélete, Kúria Bfv. I. 1325/2015/10. számú végzése

Az ítélet ellen az ügyész, a terheltek és védőik jelentettek be fellebbezést. A törvényszék szerint az elsőfokú bíróság az eljárási szabályokat betartva vette fel a bizonyítást, továbbá helyes a bűnszervezetben történő elkövetés megállapítása. A II. és III. rendű vádlottak védői támadták a bűnszervezetben való elkövetés megállapítását, azonban a bíróság szerint a tényállás mindegyik vádlott vonatkozásában tartalmazza a bűnszervezet ismérveit, azaz, hogy a bűncselekményeket szervezeten, előre meghatározott feladatmegosztás alapján, a bűnszervezet magasabb fokán álló személy megbízásából hajtották végre. A bíróság megjegyezte: a vádlottak tudata minimálisan kiterjedt arra, hogy a migránsok schengeni térségbe történő bejuttatásával ezen személyek szabadon mozoghatnak a tagállamok országhatáraitól függetlenül.

A másodfokú bíróság a súlyosító körülmények köréből mellőzte a társas elkövetést, mivel álláspontja szerint a magasabb társadalomra veszélyességet a jogalkotó már értékelte a bűnszervezetben történő elkövetéssel kapcsolatos rendelkezésekkel. A bíróság megjegyezte, hogy különbséget kell tenni a bűnszervezetben betöltött szerepekre tekintettel, mivel kisebb részfeladatokat ellátó, a hierarchia alján lévő, a bűnszervezeti működést teljesen nem átlátó elkövetők cselekménye kevésbé veszélyes a társadalomra, mint az irányító személyeké. Ezen körülményt a másodfokú bíróság értékelte, ezért a fegyházbüntetés és a mellékbüntetés tartalmát enyhítette.

A főügyészségi indítványnak – az I. és II. rendű vádlottak vonatkozásában vagyonelkobzás alkalmazására – nem adott helyt a törvényszék, ugyanis álláspontja szerint nem lehetett kétséget kizáróan bizonyítani, hogy a bűnszervezet tagjai milyen arányban részesedtek a migránsok által adott összegekből.

A II. rendű terhelt felülvizsgálati indítványt nyújtott be, indokolása szerint az első és másodfokú bíróságok törvénysértően minősítették bűncselekményét bűnszervezetben elkövetettnek, ennek folytán törvénysértő büntetést szabtak ki.

A Kúria szerint a tényállás alapján megállapított tényekből mind az első, mind a másodfokú bíróság helyesen vont le jogi következtetést a bűnszervezetben történő elkövetésre.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Megjegyzés
I.	7 év fegyház, 10 év kiutasítás	x	5 év fegyház, 7 év kiutasítás	x		enyhítés

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Megjegyzés
II.	6 év fegyház, 10 év kiutasítás	x	4 év fegyház, 5 év kiutasítás	x	x	enyhítés
III.	6 év fegyház, 10 év kiutasítás	x	4 év fegyház, 5 év kiutasítás	x		enyhítés

A bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használt BMW márkájú gépjárművet előzetesen értékesítették, majd a bíróság a befolyt 100 000 Ft erejéig vagyonelkobzást rendelt el.

XIV.³⁵ A vádlottak egy olyan nemzetközi bűnszervezet tagjai voltak, amelynek célja a szerb-magyar zöldhatáron átjutó albán, koszovói és palesztin migránsok európai országokba eljuttatása volt. A III. rendű vádlott tartotta a kapcsolatot a szervezet szerb tagjaival, továbbá ő biztosította Magyarországon a szükséges tárgyi és személyi feltételeket.

A migránsok – akik a bűnszervezetnek 1200-2000 eurót fizettek – karjaira szalagokat helyeztek, így lehetett megkülönböztetni az úticélokat.

2010. november 14-én az I. rendű vádlott kisteherautóval, a II. és III. rendű vádlottak személygépkocsikkal szállítottak zöldhatáron átlépő migránsokat, azonban a II. rendű vádlottat közúti ellenőrzés alá vonták és elfogták. 2010. november 17-én az I. rendű vádlott tizennyolc migránst szállított, ő is elfogásra került egy közúti ellenőrzés során. A vádlott az igazoltatáskor az útlevelebe helyezett 500 eurót, hogy a rendőrök engedjék el és tekintsenek el az intézkedéstől.

A vádlottak legalább huszonnyolc személynek nyújtottak segítséget Magyarország államhatárának engedély nélküli átlépéséhez.

A bíróság a tényállást a gyanúsítottak vallomásai, tanúvallomások, rendőri jelentések, lefoglalásról és szemléről készült jegyzőkönyvek, igazságügyi műszaki szakértői vélemény,

35 Felhasznált bírósági határozatok: Szegedi Törvényszék 2. B.544/2011/62. számú ítélete, Szegedi Ítéltábla Bf. I. 169/2012/24. számú ítélete, Kúria Bfv. III. 1.562/2012/13. számú ítélete

valamint külföldi hatóságok válaszai alapján állapította meg. A híváslisták alapján a hatóságok „útvonalterképet” készítettek.

A II. rendű vádlott az eljárás alatt többször hivatkozott arra, hogy megfenyegették. A bíróság a vádlott ellentmondó vallomásainak okaként azt jelölte meg, hogy nem mert vagy nem akart terhelő vallomást tenni a bűnszervezet többi tagjára.

A bíróság álláspontja szerint a vádlottak tudomással bírtak arról, hogy egy három vagy több személyből álló csoporthoz tartoznak: már az első alkalommal is hárman vettek részt az elkövetésben a többi elkövető mellett. A második alkalommal a bíróság úgy foglalt állást, hogy az I. és III. rendű vádlottaknak tudniuk kellett arról, hogy a zöldhatáron a bűnszervezet több tagja vezeti át a migránsokat. Az említett vádlottak a folytatólagos elkövetés miatt tudomással bírtak arról, hogy a bűnszervezet nem alkalmi jellegű. A bíróság szerint a II. rendű vádlottnak is fel kellett ismernie a bűnszervezet hosszabb időre szervezettségét a végrehajtás körülményei, a szervezettség, a migránsok száma alapján, illetve azt, hogy az elkövetők nem alkalmi jelleggel nyújtottak segítséget a migránsoknak.

A bíróság szerint a vádlottak tisztában voltak azzal, hogy az egyes tagok cselekményei összhangban állnak egymással, egymásra épülnek; a vádlottaknak tudniuk kellett a migránsok Szerbiában történő összegyűjtéséről, illetve azt, hogy az általuk segített migránsokat a szervezet tagjainak a célországba kell eljuttatni.

Mivel a munkamegosztáson alapuló cselekmények részleteit is megszervezték, a bíróság szerint „... a csoport összehangoltan megvalósított alapcselekményei a bűnszervezet meglétét mindenképpen alátámasztják, hiszen a migránsok összegyűjtését, a zöldhatáron történő áthozatalát és elszállítását csak egy tevékenységében összehangolt az együttműködést szervezéssel megvalósító csoport oldhatta meg”³⁶.

Az ítélet ellen az ügyész, a vádlottak és védőik fellebbezést jelentettek be. A másodfokú bíróság kiemelte a bírói gyakorlat egységességét azzal kapcsolatban, hogy „aki idegen országok állampolgárainak a körülményekből következően ismerten, több országhatáron keresztül is történő szervezett átjuttatásába bekapcsolódik, az tisztában van azzal, hogy az adott tevékenység csak bűnöző csoport szervezett együttműködése révén valósulhat meg”³⁷. Az ítéletábra szerint a fentiek elegendőek a bűnszervezetben történő elkövetés megállapításához. A bíróság felhívta a BH 2011. 299. határozat rendelkezéseit, mely szerint

36 Szegedi Törvényszék 2. B. 544/2011/62. számú ítélete

37 Szegedi Ítéletábra Bf. I. 169/2012/24. számú ítélete

„... bűnszervezetben követi el az embercsempészás büntettét, aki a társaival abban állapodik meg, hogy a zöldhatáron átjuttatott harmadik országbeli személyek Magyarország területén továbbszállítását anyagi ellenszolgáltatás fejében megszervezi, azt lebonyolítja, és e megállapodás alapján társtettesként egyetlen cselekményt valósít meg”.

Az ítélet tábla úgy foglalt állást, hogy a bűnszervezetben történő elkövetés megállapításához elegendő, ha az elkövető csak az országon belül működik közre a migránsok szállításában.

A másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg a bűnszervezetben történő elkövetést.

A Szegedi Fellebbviteli Főügyészség és a II. rendű terhelt felülvizsgálati indítványt nyújtott be. A főügyészség által a terhelték javára bejelentett indítványnak helyt adva a Kúria a pénzbüntetés kiszabására vonatkozó rendelkezéseket mellőzte, mivel a kiutasítás mellett törvényben kizárt pénzbüntetés alkalmazása.

Vádlott	Büntetés az elsőfokú ítéletben	Bűnszervezet	Büntetés a másodfokú ítéletben	Bűnszervezet	Felülvizsgálat	Megjegyzés
I.	8 év fegyház, 8 év közügyektől eltiltás, 10 év kiutasítás, 150 napi pénzbüntetés	x	8 év fegyház, 10 év kiutasítás, 150 napi pénzbüntetés	x	pénzbüntetés mellőzése	enyhítés
II.	3 év 6 hónap fegyház, 3 év közügyektől eltiltás, 5 év kiutasítás, 100 napi pénzbüntetés	x	3 év 6 hónap fegyház, 5 év kiutasítás, 100 napi pénzbüntetés	x	pénzbüntetés mellőzése	enyhítés
III.	6 év 6 hónap fegyház, 6 év közügyektől eltiltás, 10 év kiutasítás, 300 napi pénzbüntetés	x	6 év 6 hónap fegyház, 10 év kiutasítás, 300 napi pénzbüntetés	x	pénzbüntetés mellőzése	enyhítés

A bíróság az I. rendű vádlottól lefoglalt 500 euróra vagyonelkobzást rendelt el.

Összegzés

A bíróságok a bűnszervezetben történő embercsempészás vonatkozásában a terheltek felelősségét az alábbi bizonyítékok alapján állapították meg:

- terhelti vallomások,
- tanúvallomások,
- jelentések (terheltek elfogásáról, szálláshelyek azonosításáról, hívószámokról, híváslisták elemzéséről)
- házkutatásról, lefoglalásról szóló határozatok, jegyzőkönyvek,
- helyszíni szemle jegyzőkönyvek,
- lefoglalt iratok (pl. kézzel írt feljegyzések, tachográf korongok, menetlevelek),
- határregisztrációs adatok,
- telefonlehallgatások hanganyaga,
- adóhatósági és pénzügyi adatközlések,
- mobiltelefon előfizetői szerződések, híváslisták, cellainformációk,
- telefonok memóriatartalma,
- felismerésre történő bemutatási jegyzőkönyvek,
- igazságügyi műszaki szakértői vélemények,
- gépjármű-nyilvántartási adatok,
- idegenrendészeti iratok.

Kiemelendő, hogy szinte valamennyi ügyben szerepelt beismerő terhelti vallomás, illetve telefonlehallgatási hanganyag. A bűnszervezetben történő elkövetés megállapításához rendkívül fontos a telefonos kapcsolatok feltérképezése, kiértékelése, illetve a terheltek telefonkészülékeikről való nyilatkoztatása. A migránsok tanúkihallgatása, illetve az idegenrendészeti eljárás során – mivel az általuk elmondottak jelenthetik a bűnszervezetben történő megállapítás alapját – elengedhetetlen annak tisztázása, milyen körülmények között állapodtak meg a hazájukban az embercsempészekkel.

Az ismertetett büntetőeljárásokban csupán egyben merült fel a nyomozati alku alkalmazása, két gyanúsítottal szemben szüntették meg az eljárást az együttműködésre tekintettel. A tárgyalási napok számát tekintve megállapítható, hogy az embercsempész bűnszervezetek miatti bűnügyek nem húzódtak el, átlagosan négy tárgyalási napot követően születtek meg az elsőfokú ítéletek.

A vizsgált 14 ügyben az elsőfokú bíróság mindegyik esetben megállapította a bűnszervezetben történő elkövetést, a másodfokú bíróság egy alkalommal nem értett egyet a bűnszervezettel kapcsolatban az elsőfokú bírósággal, nem róta a vádlottak terhére a bűnszervezetben történő elkövetést.

Jogeset	Vádlottak száma a büntetőeljárásban	Bűnszervezetben történő elkövetés a vádiratban	Bűnszervezetben történő elkövetés megállapítása elsőfokon	Bűnszervezetben történő elkövetés megállapítása jogerősen
I.	5	3	3	3
II.	13	8	6	6
III.	7	7	6	4
IV.	6	6	6	1
V.	12	0 (vád során kieg.: 11)	9	9
VI.	5	5	5	5
VII.	3	3	3	3
VIII.	16	11	7	11
IX.	6	5	4	4
X.	8	8	5	8
XI.	13	13	13	13
XII.	10	3	3	0
XIII.	3	3	3	3
XIV.	3	3	3	3
Összesen	110	89	76	73

A jogerősen kiszabott szabadságvesztés – azon vádlottak vonatkozásában, akik terhére megállapították a bűnszervezetben történő elkövetést – minimuma 1 év 4 hónap börtönbüntetés, maximuma pedig 8 év fegyházbüntetés, a szabadságvesztés átlagos tartama 2 év 10 hónap volt. A 14 ügyben nagyságrendileg 16,5 millió forint értékre rendeltek el vagyonelkobzást, a bűnügyi költség megközelítette a 21 millió forintot.

Némelyik elsőfokú bíróság minősítési kérdésként vette figyelembe a bűnszervezetet: bűnszervezetben elkövetett embercsempészs büntettségében állapította meg a terheltek felelősségét. A másodfokú bíróságok ilyen esetekben nyomatékosították, hogy a bűnszervezet büntetéskiszabási tényező.

A tanulmányt reményeim szerint a jogalkalmazók hasznosítani tudják; különösen a nyomozó hatóságok tagjai számára lehetnek fontosak a leírtak, mivel alapvetően tőlük függ, hogy milyen mennyiségű és minőségű bizonyítékot gyűjtenek össze a felderítés során az embercsempészéssel foglalkozó szervezett bűnözői csoportokat illetően.

TILKI KATALIN¹

AZ ÁLLATKÍNZÁS MIATT INDULT BÜNTETŐELJÁRÁSOK TAPASZTALATAI I.

A lány „talált egy megsebzett madarat. A veréb egy kupac ázott, piros levélen vergődött két fagyökér között, törött szárnyát csapkodva. A lány belenézett a veréb szemébe... és látta benne a félelmet. Nemcsak a félelmet, de a szenvedést is – mintha a madár tudta volna, hogy hamarosan meg fog halni. ... ez volt az első alkalom, hogy a lány ránézett egy fájdalommal érző élőlényre, és igazán megértette.”²

Az Országos Kriminológiai Intézetben 2016-ban folytatott, „Állatvédelem a büntetőjogban” című kutatás során többek között arra a következtetésre jutottam, hogy nincs összeköttetés a jogalkotás és a gyakorlati állatvédelem között. Ahhoz, hogy ez megvalósuljon olyan kutatásokra lenne szükség, amelyek feltárják és átfogóan bemutatják a tényleges joggyakorlatot. Így ez a tanulmány arra vállalkozik, hogy áttekintést adjon azokról az állatkínzás miatt indult büntetőeljárásokról, amelyekben jogerős bírósági ítélet született.

Az állatvédelmi törvény meghatározása szerint állatkínzás az állat szükségtelen, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, bánásmód, valamint szükségleteinek olyan mértékű korlátozása, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okozhat, továbbá az öröklődő betegségben szenvedő – nem kísérleti célra szánt – állat-egyed tenyésztése, szaporítása.

Az állatkínzás törvényi tényállása és elemzése³

1 Dr. Tilki Katalin tudományos munkatárs, OKRI

2 Charlie Jane ANDERS: Minden madár az égen. Édesvíz, Budapest, 2017. 11–12.

3 A tényállás ismertetéséhez felhasznált források: A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény indokolása, BELOVICS ERVIN – MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – SINKU PÁL (szerkesztő: Busch Béla): Büntetőjog II. Különös rész. HVG-ORAC, Budapest, 2012., Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (szerkesztette: Karsai Krisztina) CompLex, Budapest, 2013., KÓNYA István: Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára II. HVG-ORAC, Budapest 2015., Új Btk. kommentár 5. kötet, Különös rész. (főszerkesztő: Polt Péter), Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó, Budapest 2013., Kislexikon. Forrás: http://www.kislexikon.hu/gerinces_allat.html

Az 1978. évi IV. törvény (régi Btk.) 266/B. § (1) bekezdése szerint az követte el az állatkínzást, aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) állattartóként, háziiasított emlősállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg a halászátról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)–(2) bekezdésben írt bűncselekményt olyan módon követik el, hogy az az állatnak különös szenvedést okoz.

A 2013. július 1-jétől hatályos 2012. évi C. törvény (új Btk.) a környezet és a természet elleni bűncselekmények körében, egy külön fejezetben (XXIII. Fejezet) szabályozza az állatkínzást. Az ebbe a fejezetbe tartozó tényállások közös jellemzője, hogy a környezetet és a természetet, valamint azok elemeit (növények, állatok) védik. A miniszteri indoklás szerint az állatkínzás és a tiltott állatviadal szervezése bűncselekmények közös fejezetben való elhelyezését az azonos jogi tárgy, nevezetesen az állatok kímélete és a velük való humanitárius bánásmód is indokolja. Az új jogszabály az állatkínzás vonatkozásában főszabály szerint kizárólag szabadságvesztés kiszabását teszi lehetővé.

244. § (1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzás

a) az állatnak különös szenvedést okoz, vagy

b) több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.

A bűncselekmény jogi tárgya az állatok védelméhez, kíméletéhez fűződő társadalmi érdek.

A cselekmény elkövetési tárgya a gerinces állat, amely a fejlettség legmagasabb fokán lévő, belső szilárdítóvázú állat, valamint a veszélyes állat.⁴ Fokozottan védett gerinces vagy veszélyes állat elleni elkövetés esetén természetkárosítás bűncselekményét kell megállapítani.

Az állat helyzete specifikus a büntetőjogban, tekintettel arra, hogy a büntetőjogi dogmatika a személy és a dolog fogalmát különbözteti meg. Az állat büntetőjogi értelemben dolog. Ugyanakkor az állatvédelmi törvény preambuluma szerint az állat érezni, szenvedni, örülni képes élőlény. Ennek alapján viszont az állat közelebb áll az emberhez, mint a dologhoz. Tehát az állat a két kategória között helyezkedik el és más jogi minőséget képvisel.

A Btk. 244. § (1) bekezdés *a*) pontja szerinti elkövetési magatartás a gerinces állat indokolatlan bántalmazása, valamint az olyan indokolatlan bánásmód, amely alkalmas arra, hogy a gerinces állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.

Bántalmazásnak tekintendő minden erőszakos (fizikai vagy lelki) ráhatás, még akkor is, ha testi sérülést nem okoz. Már az is elegendő, hogy a bántalmazás módja a sérülés reális lehetőségét magában hordozza. A tényállás azért a bántalmazás fordulatot alkalmazza⁵ a fizikai fájdalom okozása helyett, mert a törvény a büntetőjogi szankciót nem az állatban elért érzethez, hanem az elkövetési magatartáshoz köti (EBH2006. 1391.).

Mérlegeléssel dönthető el, hogy melyik testi vagy lelki bántalmazás minősül állatkínzásnak.

Bántalmazással valósítja meg például a bűncselekményt⁶ az elkövető, ha az állatot meg nem engedett módon elpusztítja (pl. akasztás, vízbe dobás, agyonütés), de bántalmazásnak minősülnek az indulati cselekmények is (pl. emeletről ledobás).

Nem minősül állatkínzásnak, ha a testi vagy lelki bántalmazás nevelés, idomítás céljából történik, valamint az állat támadásának elhárítása sem.

A gerinces állattal szemben annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozó bánásmód (a bántalmazásnál tágabb fogalom) az állatra történő minden olyan fizikai ráhatás (aktív cselekmény) vagy tartási, gondozási mulasztás (passzív magatartás), ami nem sorolható a bántalmazás körébe, mégis az állat szenvedését idézi elő. E bánásmód hosszabb ideig tartó folyamatot feltételez, egyszeri jelleggel nem követhető el (BH2011. 331.).

A Kúria döntése szerint⁷ passzív magatartással követi el az állatkínzás bűncselekményét az,

4 A veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól a 85/2015. (XII. 17.) FM rendelet szól.

5 KÓNYA (2015): i. m. 1001.

6 Állatkínzás: ítélezési gyakorlat a Fővárosi Törvényszéken. Sajtótájékoztató háttéranyag. 2.

7 8/2014. számú büntető elvi döntés. Forrás: <http://www.kuria-birosag.hu/hu/elvdont/82014-szamu->

aki elmulasztja az állat létfeltételeiről való gondoskodást. Ez történt abban az esetben, amikor mangalicák és szürke marhák szenvedtek a jogellenes állattartástól oly módon, hogy a vádlott egyáltalán nem gondoskodott róluk, így élelem és víz nélkül maradtak majdnem egy hónapig.

Rossz bánásmód például⁸ az, amikor az elkövető az állat sérüléseit nem látja el, nem ápolja vagy eteti, nem viszi állatorvoshoz, tartásáról nem gondoskodik.

A gerinces állat bántalmazása, illetve a vele szemben alkalmazott bánásmód akkor bűncselekmény, ha az indokolatlan. „A bántalmazás és bánásmód „indokolatlan” volta bírói mérlegelés kérdése, ami csak az eset összes körülményeinek, a társadalomban kialakult általános erkölcsi felfogásnak a figyelembevételével történhet.”⁹

Az elkövetési magatartásoknak objektíve alkalmasnak kell lenniük arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozzák. Tehát nem feltétel, hogy az állat életének kioltása vagy maradandó egészségkárosodása bekövetkezzen. Ez a büntetéskiszabás során súlyosító körülményként értékelhető (BH2013. 183). Ugyanakkor az elpusztításnak olyan drasztikus módja, amikor az elkövető felismeri, hogy magatartásával a gerinces állatot szükségtelen, elkerülhető fájdalomnak is kiteszi, s ezt kívánja vagy ebbe belenyugszik, a magatartást tényállásszerűvé teheti (EBH 2008. 1762.).

Az állatvédelmi törvény szerint az állat élete elfogadható ok vagy körülmény esetén kioltható. Ilyen például az élelmezési cél vágóállat esetén, a prém termelése, az állomány-szabályozás, a gyógyíthatatlan betegség, illetve sérülés, a fertőző betegségek felszámolása, valamint az azok ellen való védekezés, a kártevők irtása, a tudományos kutatás, valamint közegészségügyi veszély elhárítása. Ezekben az esetekben nem állapítható meg az állatkínzás bűncselekménye a jogellenesség hiánya miatt.

Állatkínzás valósul meg, amikor a háziállatokat közvetlenül nem veszélyeztető kóbor kutya életét akasztással kioltják. Ekkor, csak azért, mert az állat kóbor, nem állapítható meg az élet kioltásának szükségessége, amely módszer egyébként önmagában is állatkínzásnak minősülne (BH2007. 213.).

Nem valósul meg állatkínzás,¹⁰ ha a terhelt olyan módon öli meg az állatokat, amely a háztáji gazdaságokban a baromfi levágásának tipikus módja. A bíróság által megállapított

büntető-elvi-dontes

8 Állatkínzás: ítélezési gyakorlat a Fővárosi Törvényszéken. Sajtótájékoztató háttéranyag. 2.

9 Állatkínzás: ítélezési gyakorlat a Fővárosi Törvényszéken. Sajtótájékoztató háttéranyag. 2.

10 11/2015. számú büntető elvi döntés. Forrás: <http://lb.hu/hu/elvdont/112015-szamu-bunteto-elvi-dontes>

tényállás szerint a vádlott behatolt a sértett kerítéssel körülvett udvarába, majd a rácsos ablak kibontása után a baromfióba, és letépte a tyúkok és a kacsák fejét, majd az állatokat két zsákba tette, mert el akarta lopni őket. Ekkor viszont tetten érték őt a rendőrök. Az ügyben eljáró harmadfokú bíróság leszögezte azt, hogy egyrészt a terhelt a lopás sikeres végrehajtása miatt pusztította el az állatokat, azaz magatartása eszközcselekménye volt a lopásnak mint vagyon elleni bűncselekménynek, másrészt pedig úgy ölte meg a szárnyasokat, ahogy általában megszokott.

Az állat elűzése, elhagyása, kitevése is bűncselekmény a 244. § (1) bekezdés *b)* pontja szerint. Az állat elűzése azt jelenti,¹¹ hogy a gazda az állatát arra kényszeríti, hogy örökre távozzon az otthonából. Elhagyás esetén az állattartó a visszatérés szándéka nélkül megy el lakóhelyéről, az állatot azonban sorsára hagyja. Kitétel az állat elszállítása és magára hagyása idegen helyen. Ide tartozik minden olyan magatartás, melynek eredményeként az állat feletti birtokviszony, a korábbi tartás, gondozás, felügyelet megszűnik. Ezt a magatartást nemcsak azért bünteti a törvény, mert az állat kiszolgáltatott helyzetbe kerül, hanem a magára hagyott állat által okozható veszélyhelyzet megelőzése érdekében is. Ez az elkövetési mód a gerinces állatokon kívül minden veszélyes állatra is vonatkozik.

A bűncselekmény minősített esete eredményt is tartalmaz. Akkor valósul meg, ha az állatkínzás az állatnak különös szenvedést okoz, vagy több, legalább két állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. A szenvedés különösnek minősül, ha a cselekményt az átlagosat lényegesen meghaladó, rendkívüli brutalitással követik el, illetve az állatnak testi épségében, szervezetében, viselkedésében az átlagosnál lényegesen nagyobb fizikai vagy pszichikai gyötrelmet okoz. Ilyen lehet például, amikor a bántalmazás hosszan tartó, elhúzódó, vagy ha az állat szenvedése láthatóan rendkívüli mértékű. Ez egyébként hasonlít¹² az ember esetében megvalósított sanyargatás, illetve a különös kegyetlenséggel elkövetés fogalmához, így irányadó lehet az ezzel kapcsolatos bírói gyakorlat. A maradandó egészségkárosodás akkor állapítható meg,¹³ ha a bántalmazás vagy a bánásmód tartós, gyógyíthatatlan, krónikus betegség, illetve funkcióvesztést előidéző defekt állapot kialakítását okozza. A jogalkotó a fent említett két eredményt egyenértékűnek tartja, így befejezett

11 Fogalmak magyarázata: BERTALDÓ András: *Az állatkínzás bűncselekménye*. Belügyi Szemle 2016. évi 4. szám 106.

12 KARSAI (2013): i. m. 515.

13 BERTALDÓ (2016): i. m. 106.

lesz a bűncselekmény akkor is, ha egy állat pusztulása és egy másik állat maradandó egészségkárosodása következik be.

Az állatkínzás nem keretdiszpozíció, ugyanis a büntetőjogban ismert fogalmakkal maga a büntető norma határozza meg az elkövetési magatartást. Az 1998. évi XXVIII. törvény háttérjogszabályként használható (EBH2008. 1762., EBH2006. 1391.).

A bűncselekmény tettese a bántalmazás kapcsán bárki lehet, a *b)* pontban szabályozott cselekményt viszont csak az állattartó valósíthatja meg, azaz az állat tulajdonosa, illetve az, aki az állatot gondozza, felügyeli.

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. A tettes tudatának ki kell terjednie arra,¹⁴ hogy gerinces állatról van szó, a 244. § (1) bek. *a)* pont vonatkozásában, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, továbbá a 244. § (1) bek. *b)* pontja tekintetében, hogy az állatot sorsára hagyja. A minősített esetek eredményei tekintetében elegendő,¹⁵ ha az elkövetőt csak a gondatlanság terheli, nem szükséges, hogy a szándéka az eredményre is kiterjedjen.

A BH2013. 148. számú eseti döntés szerint természetes egység, ha több gerinces állat indokolatlan bántalmazása, illetőleg az ilyen állatokkal szemben maradandó egészségkárosodásuk vagy pusztulásuk előidézésére alkalmas bánásmód alkalmazása ugyanazon magatartással megy végbe.

Több állat maradandó egészségkárosodása, pusztulása törvényi egységet képez, az eredmény bekövetkezéséig kísérlet valósul meg.

Az állatkínzás és a garázdaság egymáshoz való viszonyáról elmondható, hogy a büntetési tételek azonossága miatt a garázdaság alapesete valódi halmazatban állhat az állatkínzással, továbbá halmazatba kerülhet a garázdaság minősített eseteivel is. A szegedi büntetőjogi iskola azonban nem ért egyet ezzel a gyakorlattal,¹⁶ mivel az a ne bis in idem elvébe ütközik.

¹⁴ KARSAI (2013): i. m. 515.

¹⁵ KARSAI (2013): i. m. 515.

¹⁶ KÁROLYI Judit: *Az állatkínzás szabályozásának fejlődése Magyarországon*. Acta Juridica Et Politica Tomus LXVIII. Fasc. 13. Szeged, 2006. 21., Forrás: http://acta.bibl.u-szeged.hu/37916/1/juridpol_068_fasc_013.pdf

Állatkínzással halmazatban rongálás vétsége állapítható meg akkor, ha az állatkínzás elkövetési tárgyának (elpusztult állat) értéke megállapítható (pl. törzskönyves vagy tenyészlát) és ez az 50 000 forintot meghaladja.

Megvalósulhat az orvvadászat és állatkínzás halmazata is abban az esetben, amikor az állat elfogása, elejtése az állatnak különös szenvedést okoz, ilyenkor az állatkínzás minősített esete realizálódik.

Elkobzás

Állatkínzás bűncselekmény gyanúja esetén a nyomozó hatóság az érintett állatot őrzésbe veszi, gondoskodik annak ellátásáról és elrendeli a lefoglalását. Annak a dolognak a lefoglalása rendelhető el,¹⁷ amely bizonyítási eszköz és a törvény értelmében elkobozható.

Elkobozható az az állat, amely az elkövetés tárgya¹⁸ volt. Ez azért szükséges,¹⁹ hogy a bántalmazott állat élete, egészsége a jövőben védve legyen. Állatkínzás esetén az elkobzás nem mellőzhető.²⁰

Az, hogy a lefoglalandó dolog élő állat, speciális helyzetet teremt, ezért különleges intézkedést igényel, mivel letétbe nem helyezhető, a bűnjelkezelőhöz nem szállítható be. Ha a dolog letétbe helyezésre nem alkalmas,²¹ úgy a bűncselekménnyel kapcsolatos egyedi tulajdonságait rögzítő iratot vagy fényképet kell az ügy irataihoz csatolni. Az érdekelt őrizetében hagyott vagy más szerv őrizetében adott dolog a lefoglalást elrendelő hatóság hozzájárulása hiányában más birtokába, kezelésébe nem adható.

A lefoglalt és elkobzott állatokról a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésnek szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet rendelkezik.

17 A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 151. § (2) bek.

18 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 72. § (1) bek. c) pontja szerint el kell kobozni azt a dolgot, amelyre a bűncselekményt elkövették.

19 KÁROLYI Judit: *Az állatkínzás szabályozásának fejlődése Magyarországon. Bűnügyi Mozaik, Tanulmányok Vida Mihály 70. születésnapja tiszteletére.* (szerkesztette: Nagy Ferenc) Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2006. 108.

20 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 73. § c) pont

21 A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 154. § (1) bek.

Állat²² lefoglalása esetén a hatóság az állatról kiállított dokumentumot²³ foglalja le. Ha a fenti bűncselekmények bármelyikének gyanúja felmerül, akkor az iratok mellett a bűncselekmény tárgyát képező élő állatot is le kell foglalni.

A lefoglalt élő állat a bűnjelkezelőhöz nem szállítható be, annak elhelyezéséről a fenti bűncselekmények gyanúja alapján indult büntetőeljárás esetén a lefoglalás helye szerint illetékes megyei (fővárosi) állat-egészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomás köteles gondoskodni (vadászható állatfaj esetén a vadászati hatóság véleményének figyelembevételével). A lefoglalt élő állatnak az érdekelt őrizetében hagyásával és értékesíthetőségével kapcsolatban a lefoglalás helye szerint illetékes megyei (fővárosi) állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomás véleményét be kell szerezni. Ha a lefoglalt élő állat nem szállítható, úgy díjazás ellenében a szakszerű kezelés feltételeivel rendelkező civil szervezet őrizetében és kezelésében is adható.

A vizsgált ügyek ismertetése és jellemzőik

Az empirikus kutatás keretében olyan 2012–2016 közötti büntető ügyek tanulmányozására került sor, amelyekben jogerős döntés született és a megyei főügyészségek bocsátottak rendelkezésünkre. Összesen 197 eset képezte a vizsgálat alapját. Valamennyi ügyről és elkövetőről külön kérdőív került kiállításra.

Az ügyek 98,5%-ában bírósági ítélet született, két esetben az eljáró bíróság a büntetőeljárást megszüntette, egyben pedig a nyomozás megszüntetésére került sor.

A feljelentésekről

Az eljárás legtöbbször (191 ügy) feljelentés alapján indult. Hat olyan eset fordult elő, melyben erre vonatkozó adat nem szerepelt.

22 Ideértve a vadonélő, a kedvtelésből tartott és a veszélyes állatot. A lefoglalt és elkobzott állatokról a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésnek szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 66. § (1) bekezdés

23 Ilyen a marhalevél, a törzskönyv, a veszélyes állat tartására, elidegenítésére, felügyeletének átengedésére vonatkozó hatósági engedély, ezek hiányában a területileg illetékes hatósági állatorvos által az állatról kiállított okmány. A lefoglalt és elkobzott állatokról a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésnek szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 66. § (1) bekezdés

Az eljárás alapjául szolgáló cselekmény miatt feljelentést jellemzően állampolgár (43,1%), valamint a rendőrség (21,8%) tett. Ezenkívül az állatvédő, állatmentő szervezetek képviselői (10,6%), az önkormányzat – polgármesteri hivatal munkatársai (4,5%), a különböző cégek alkalmazottai (3%), továbbá a halőrök (2,5%), hivatásos vadászok (2%) is feljelentéssel éltek.

Feljelentéseket leggyakrabban állatok nem megfelelő tartása, elhanyagolása (20,3%), elpusztítása (12,7%), tiltott eszközzel vagy módszerrel való halászat (11,7%), valamint kutyák szándékos bántalmazása (11,2%) miatt tettek. További károsító magatartások: tiltott eszközzel való vadászat (6,1%), állatok eltulajdonítása (6,1%), légpuskával való lelövése, megsebesítése (5%), egyéb állatok bántalmazása (4,5%), kutya éheztetése, magára hagyása (3,6%), kutya kitevése (2%). Ezen kívül elenyésző számban előfordult még autóhoz kötött kutyával való közlekedés, állatok levágása, megmérgezése, sündisznó felgyújtása és malacok összezsúfolva szállítása.

A büntetőeljárás kezdetén a cselekményt legtöbbször maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás okozására alkalmas módon elkövetett állatkínzás vétségének [68 ügyben a 1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bekezdés a) pont szerint, illetve 38 ügyben a 2012. évi C. törvény 244. § (1) bekezdés a) pont szerint] minősítették. 23 ügyben a cselekményt állattartóként, házasított emlősállat vagy az ember környezetében tartott veszélyes állat elűzésével, elhagyásával vagy kitevésével elkövetett vétségnek [1978. évi IV. törvény 266/B. § (2) bekezdés] minősítették, 20 ügyben pedig a különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntettét [1978. évi IV. törvény 266/B. § (3) bekezdés, 2012. évi C. törvény 244. § (2) bekezdés a) pontja] állapították meg a hatóságok.

Az eljárás megszüntetése

Egy olyan ügy szerepelt a vizsgálatban, amely a nyomozás szakaszában megszüntetésre került azért, mert a cselekmény nem bűncselekmény [Be. 190. § (1) bekezdés a) pontja alapján, figyelemmel a 190. § (2) bekezdés első mondatára].

A tényállás szerint X. Y. a Facebook internetes közösségi oldalon megosztott egy rendkívül rossz egészségi állapotban lévő lóról szóló bejegyzést és megjelölte, hogy ki a ló tulajdonosa. Nyomozás indult a 2012. évi C. törvény 244. § (1) bek. a) pontjába ütköző és aszerint minősülő állatkínzás vétségének megalapozott gyanúja miatt. A nyomozás során kiderült, hogy a ló gazdája, amikor észlelte az állat egészségügyi problémáját, felhívta az állatorvost. Az orvos utasításainak eleget téve gondozta a lovat. Az állat ennek ellenére három nap múlva elpusztult (Pápai Rendőrkapitányság 19030/392/2015., Pápai Járási Ügyészség B.397/2015.).

A büntetőeljárást két ügyben szüntette meg az eljáró bíróság:

- Az illetékes ügyészség állatkínzás [1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. a) pont] miatt emelt vádat a terhelt ellen, mert kutyáját kapával megütötte, melynek következtében az állat fogai kiestek és a szája erősen vérzett. A helyszínre kikerkező rendőrök azt látták, hogy az eb lánccal szorosan egy fához volt kikötve táplálék és ivóvíz nélkül. Ezen kívül az időjárás viszontagságai elől sem tudott behúzódní egy védett helyre. Az elsőfokú bíróság az elkövető halála miatt szüntette meg a büntetőeljárást. (Zalaegerszegi Járási Ügyészség B.662/2010. Zalaegerszegi Járásbíróság 3. B. 377/2014/2.)
- Szintén állatkínzás vétsége miatt emelt vádat az ügyészség abban az esetben, amikor a terhelt nem gondoskodott megfelelően – ez a felelős őrzés szabályai szerint kötelessége lett volna – az általa bérbe vett ingatlanon található kutyákról, melyek az előző bérlő tulajdonában álltak. Az elsőfokú bíróság azért szüntette meg a büntetőeljárást, mert az ügyben új körülmények merültek fel, amely alapján nem volt megállapítható bűncselekmény elkövetése. (Mosonmagyaróvári Járási Ügyészség B.32/2012/9., Mosonmagyaróvári Járásbíróság B.434/2012/10.)

Az elkövetés tárgya

A vizsgált ügyekben a cselekmény legnagyobb számban kutya (102), hal (25), vad²⁴ (18), macska (17) és ló (11) sérelmére valósult meg.

Kóbor vagy megkínzott állat egy-egy esetben volt az elkövetés tárgya:

- A vádlott az utcán egy kistestű tarka kóbor kutyát indokolatlanul bántalmazott egy fejével oly módon, hogy ráütött az állat egyik hátsó lábára. Ezt követően az eb sántítva elszaladt. A jogerős bírósági ítélet állatkínzás vétségében találta bűnösnek a terheltet [1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. a) pont] és felfüggesztett szabadságvesztést szabott ki vele szemben. (Karcagi Járási Ügyészség B.22/2013/4., Karcagi Járásbíróság 1. Bk. 73/2013/2.)
- A vádlott kiskorától nevelt egy világos szőrű, keverék kan kutyát. Amikor új helyre költözött, magával vitte az ebet is. Amikor a terhelt munkanélküli lett és nehéz anyagi körülményei miatt az állatot nem tudta tovább tartani, elzavarta. A kutyát rendkívül alultáplált állapotban, nyakán két darab műanyagkötél által okozott körkörös végigfutó sérüléssel találták meg. Az ebet állatkórházban ellátták, azonban ott elpusztult. A bíróság jogerős ítéletében a vádlottat bűnösnek mondta ki az 1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. b)

24 Vadak: őz, szarvas, nyúl, vaddisznó.

pontja szerinti állatkínzás vétségében és pénzbüntetésre ítélte. (Orosházi Járási Ügyészség B.863/2011/4., Orosházi Járásbíróság 1. B. 101/2012/4.)

A vizsgálat alapján megállapítható, hogy általában az eljárás során gondoskodtak a sérelmet szenvedett állatokról (81 ügyben, 41,1%), bár a legtöbb esetben az állat elpusztult (96 ügyben, 48,7%), illetve nem volt erre szükség (13 ügyben, 6,6%).

Az elkövetés helye

A bűncselekmény elkövetése általában ingatlanon (41,6%), vízparton (12,7%), utcán (7,6%), tanyán és külterületen (5,6%) történt.

Az ügyészi szak főbb mutatói

Összesen 196 ügyben emelt vádat az ügyészség.

A cselekményt az ügyészség leggyakrabban (58 ügyben) az 1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bekezdés *a*) pontja, (33 ügyben) a 2012. évi C. törvény 244. § (1) bekezdés *a*) pontja szerinti állatkínzás vétségének, továbbá (50 ügyben) állatnak különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntettének [1978. évi IV. törvény 266/B. § (3) bekezdés, 2012. évi C. törvény 244. § (2) bekezdés *a*) pont] minősítette.

Az állatkínzás mellett legtöbbször lopás vétsége (10 ügy) és lopás büntette (8 ügy), egy esetben pedig természetkárosítás büntette, valamint tiltott állatviadal szervezésének büntette miatt emelt vádat az ügyészség.

A bírósági ítélettel lezárt ügyek jellemzői

Az ügyek 98,5%-ában (194 eset) született bírósági ítélet, melyek közül mindössze három ügyben nem emelkedett az ítélet jogerőre. A bíróság nem jogerős határozataiban az elkövetőket két esetben állatkínzás büntettében [2012. évi C. törvény 244. § (2) bekezdés *a*) pontja, 244. § (2) bekezdés *b*) pontja], egyben pedig a 2012. évi C. törvény 244. § (1) bekezdés *a*) pontja szerinti állatkínzás vétségében találta bűnösnek. A vádlottak lovaikat nem megfelelően tartották, valamint folyamatosan trenírozott, maradandó sérüléseket szenvedett kutyákkal állatviadalokat tartottak.

Jogerős bírósági ítélettel 191 eset (az ügyek 97%-a) zárult, melyből 9 ügyben felmentő ítélet született. A felmentés okai a következők voltak:

- a cselekmény nem bűncselekmény, vagy azt nem a terhelt követte el [Be. 6. § (3) bekezdés *a*) pont I. fordulat] – 6 esetben,
- nem állapítható meg bűncselekmény elkövetése [Be. 6. § (3) bekezdés *b*) pont I. fordulat] – 2 esetben,
- nem állapítható meg az, hogy a bűncselekményt a terhelt követte el [Be. 6. § (3) bekezdés *b*) pont II. fordulat] – 1 esetben.

A cselekményt a bíróság 49 ügyben az 1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bekezdés *a*) pontja, és 34 ügyben a 2012. évi C. törvény 244. § (1) bekezdés *a*) pontja szerinti állatkínzás vétségének minősítette. E mellett 21 esetben állapította meg az 1978. évi IV. törvény 266/B. § (2) bekezdése szerinti cselekményt, továbbá közel azonos számban fordult elő az 1978. évi IV. törvény 266/B. § (3) bekezdés és a 2012. évi C. törvény 244. § (2) bekezdés *a*) pontja szerinti különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntette. A bíróság két-két ügyben minősítette az elkövetett cselekményt lopásnak, illetve orvhalászatnak.

A vádirat és a jogerős ítélet szerinti minősítés 149 esetben egyezett meg, 33 ügyben viszont eltérő volt.

Elkövetési magatartások és minősítő eredmények

A bűncselekmény elkövetési magatartásait a 244. § (1) bekezdése határozza meg, a minősítő eredményeket pedig a (2) bekezdés.

A következőkben jogeseteken keresztül mutatom be ezek előfordulását a gyakorlatban. A legjellemzőbb elkövetési magatartás az állat maradandó egészségkárosodásának vagy pusztulásának előidézésére alkalmas „indokolatlan bántalmazás” (52 eset), valamint „indokolatlan bánásmód” (34 eset) volt. Kisebb számban fordult elő az „elűzés, elhagyás, kitevés” (11 eset).

A minősített esetek közül legtöbbször a különös szenvedést okozva (40 eset) elkövetett állatkínzás büntettét állapította meg a bíróság. Csak néhányszor fordult elő (10 eset), hogy a cselekmény több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozta.

E mellett az 1978. évi IV. törvény 266/B. § (2) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő tiltott halfogási eszközzel vagy módszerrel elkövetett állatkínzás vétsége 13 esetben,

valamint az 1978. évi IV. törvény 266/B. § (2) bekezdésébe ütköző, de az (1) bekezdés szerint minősülő állatkínzás vétsége 7 esetben, továbbá orvhalászat vétsége 5 esetben valósult meg.

Mindezen kívül tiltott vadászati eszközzel vagy módszerrel elkövetett állatkínzás vétsége [1978. évi IV. törvény 266/B. § (2) bekezdés] 8 ügyben történt, 1-1 ügyben pedig tiltott vadászati eszközzel, állatnak különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntetett [1978. évi IV. törvény 266/B. § (2) bekezdésbe ütköző és (3) bekezdés szerint minősített] és az 1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és eszerint minősülő állatkínzás vétségét állapították meg.

Indokolatlan bántalmazás történt általában akkor, amikor az elkövetők különböző eszközökkel (pl. fahusáng, vasrúd, kapa, fejsze, kalapács) vertek kutyát, őzet, disznót (19 eset), légpuskával macskára lőttek (10 eset), kutyát vagy macskát magasból ledobtak, épületből kidobtak, falhoz vágta, földhöz csaptak, rájuk tapostak (6 eset), kutyát, bárányt, macskát megcsonkítottak, illetve levágtak (4 eset), kutyát és pulykát vertek (3 eset), sünt gyújtottak fel vagy használtak focilabdának (3 eset), egyéb (7 eset): cross motorral őz nyakára, mellkasára való ráhajítás, kutya megfojtása kábeldarabbal, macska zsákba helyezése és pontosan meg nem határozható nagyságú és számú erőbehatásoknak kitevése, tyúk fejével asztal csapkodása, szécinege levegőbe dobása, majd ezt követően belerúgás, kutya láncsal vonszolása aszfaltos úton, tyúk nyakának kitekerése.

Több olyan eset is előfordult, amikor a brutális elkövetési módot a bíróság súlyosító körülményként értékelte, ez történt az alábbi esetben is:

- A vádlott egy téli napon otthona udvarán egy általa bevásárló kocsiból készített állatbefogó ketreccel megfogott egy házi macskát, azt zsákba tette, majd pontosan meg nem határozható nagyságú és számú erőbehatásoknak tette ki, melynek következtében az állat elpusztult. Az elsőfokú bíróság ítéletében kifejtette, hogy a súlyosabb minősülést eredményező, az állatnak különös szenvedést okoz fordulat megállapítására nem látott lehetőséget, viszont a brutális elkövetési módot súlyosító körülményként vette figyelembe.

A bíróság a terhelten szemben felfüggesztett szabadságvesztést szabott ki. A másodfokú bíróság jogerős végzésével helybenhagyta az ítéletet. (Dunakeszi Járási Ügyészség B.290/2013/3-I., Dunakeszi Járásbíróság 25. B. 280/2013/19., Budapest Környéki Törvényszék 1. Bf. 421/2016/5.)

Kutya farkának levágásával elkövetett állatkínzás történt az alábbi ügyben:

■ Indokolatlan bántalmazással valósult meg az állatkínzás akkor, amikor a vádlott vizsla kutyája farkát a faroktőtől 1 centiméterre levágta, majd a keletkezett csonkot egy állatgyógyászati készítménnyel lefújta. Sebészeti beavatkozás hiányában súlyos vérzés vagy fertőzés keletkezhetett volna. A bíróság álláspontja szerint ez a magatartás alkalmas volt az állat pusztulásának előidézésére. Ezért a törvényi tényállás szerinti pusztulás okozására alkalmas bántalmazásnak tekinthető.

Utalt arra is az ítélet, hogy a bűncselekmény megvalósulásához az eredmény (állat pusztulása) bekövetkezése nem szükséges, elegendő a korábban említett feltétel. Jelen esetben az állat bántalmazása indokolatlanul történt, tehát a bűncselekmény megállapítható. A bíróság megítélése szerint ugyan a kutyaajták tulajdonságait előíró nemzetközi szervezet e rövid szőrű magyar vizsla leírásában rögzítette azt, hogy azokban az országokban, ahol a törvény kurtítási tilalmat nem ír elő, a vadászatra felhasználás érdekében a fark $\frac{1}{4}$ része levágható. Ez a körülmény azonban nem teszi lehetővé a kutya farkának a tényállásban írt módon történő levágását. A bíróság jogerős ítéletében a terheltet próbára bocsátotta. (Budaörsi Járási Ügyészség B.3880/2008/5., Budaörsi Járási Bíróság 12. B. 5/2009/47.)

Hivatásos vadász vádlott követte el az alábbi cselekményt:

■ Az érintett település külterületén 2007 nyarán és 2008. április elején (a sértett tanyája közelében) 6 kutyát lőtt le indokolatlanul. Bár a vádlott hivatásos vadász volt, a cselekmény elkövetésének időpontjában megszegte a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény (vadászati törvény) vonatkozó rendelkezéseit, így megállapítható, hogy jogellenesen okozta egy gerinces állat pusztulását.

A fent említett jogszabály 30. § (3) bek. a) pontja értelmében a vadászterületen a vadállomány védelme érdekében – a vad elfogására, elejtésére megengedett vadászati eszközzel – elfoghatja vagy elejtheti a vadat űző kutyát, ha a vad sérelme másként nem hárítható el. Ezen jogszabályhely által megkívánt három konjunktív feltétel egyikének hiánya is már megalapozza a cselekmény jogellenességét.

A bíróság álláspontja szerint nem bizonyítható, hogy a vádlott vadat űző kutyákat lőtt le, azokat indokolatlanul a nyáj mellől ejtette el. A rendelkezésre álló tanúvallomások és a becsatolt videofelvételek alapján megállapítható volt az is, hogy a sértett tanyájáról kijártak a kutyák, azok közül nem mindegyiken volt nyakörv vagy más jelzés, ettől függetlenül a bírói gyakorlat (pl. BH2007. 213.) következetes abban, hogy a kóborló kutyákat sem lehet indokolatlanul bántalmazni, elpusztítani.

Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletében 2 rendbeli állatkínzás vétségében találta bűnösnek a terhelteket és pénzbüntetésre ítélte. (Jászberényi Járási Ügyészség B.837/2008/14-I., Jászberényi Járásbíróság 4. B. 245/2010/17.)

Az állattal szemben indokolatlanul alkalmazott, maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás előidézésére alkalmas bánásmód elkövetését állapította meg a bíróság tipikusan akkor, amikor a terheltek a kutyát szorosan kikötötték táplálék, ivóvíz nélkül, úgy, hogy időjárástól védett létesítmény sem állt az állat rendelkezésre (13 eset); haszonállatokat úgy tartottak, hogy az nem felelt meg az állattartás követelményeinek, azaz takarmányozásukat, itatásukat, almozásukat elmulasztották (9 eset); kutyát láncsal úgy kötötték ki, hogy a lánc az állat nyakába vágott és nyílt seb keletkezett (5 eset); kutyák, haszonállatok gondozását elhanyagolták, azaz pl. nem kaptak védőoltást, ápolatlanok, betegek voltak (4 eset); a kutyát az autóhoz kötötték és ily módon közlekedtek vele (2 eset). Egy olyan ügy fordult elő, amikor állatokat (sertés) összezsúfolva szállítottak, étel és ital nélkül.

A bíróság egyik jogerős felmentő ítéletében kifejtette, hogy mit is jelent pontosan az állattal szemben indokolatlanul alkalmazott, maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás előidézésére alkalmas „bánásmód” kifejezés:

- A vádiratban foglalt tényállás szerint a vádlottak (3-an voltak) 3 bárányt tulajdonítottak el egy cég telephelyéről. Az állatok lábait összekötözték és külön-külön zsákba rejtették el azokat, majd a kerékpárjuk csomagtartójára rögzítették a csomagokat. A zsákok száját be- kötözték. Az I. r. vádlott által szállított bárány az út során megfulladt. Az elpusztult birkát a terheltek másnap megfőzték és megették.

A vádiratba foglalt tényállást a bíróság nem tekintette olyan bánásmódnak, amely okán megállapíthatóvá vált volna a bűncselekmény elkövetése. Ezért az elsőfokú bíróság ítéletében a vádlottakat (I. II. III.) felmentette az állatkínzás vétsége [1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. a) pont] miatt emelt vád alól és az ítélet felmentő rendelkezéseit a másodfokú bíróság helybenhagyta.

Az elsőfokú bírói testület indokolásában kifejtette, hogy a terheltek magatartása egyszeri, eseti jellegű tevékenység volt. Hivatkozott a Legfelsőbb Bíróság BH2011. 331. számú eseti döntésére, mely szerint a 266/B. § (1) bek. a) pontjában megjelölt „bánásmód” kifejezés hosszabb ideig tartó folyamatot feltételez. Az állatkínzás vétségét törvénybe iktató 2004. évi X. törvény 2. §-ához fűzött indokolás is kiemeli a szenvedés folyamatjellegét. Ugyanez következik a bánásmód nyelvtani értelméből is, bánásmód az a mód, ahogyan valaki valamivel, főleg jószággal rendszeresen foglalkozik, bánik. Az állatkínzás fenti alakzata, a

gerinces állattal szembeni, annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozó bánásmód hosszabb ideig tartó, folyamatos kifejtését jelenti, tehát egyszeri, eseti jellegű tevékenységgel nem valósulhat meg. (Gyulai Járási Ügyészség B.1315/2011-8., Gyulai Járásbíróság 17. B. 408/2011/33., Gyulai Törvényszék 1 Bf. 199/2012/3.)

A Legfőbb Ügyészség állásfoglalásában²⁵ az egészségkárosodást vagy pusztulást előidéző bánásmód fogalmát a már fentebb idézett definícióval azonosan határozza meg, azaz, ide tartozik az állatra történő minden olyan, hosszabb időn át tartó, ismétlődő fizikai ráhatás, vagy tartási, gondozási mulasztás, ami nem sorolható a bántalmazás körébe, mégis az állat szenvedését idézi elő, mint például a tartós éheztetés, a takarmányozás elmulasztása.

Egy másik ügyben megváltozott a cselekmény minősítése különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntetéről állatkínzás vétségére:

■ A vádlott nem gondoskodott megfelelően a juhok (47 db) és kecskék (6 db) tartásáról. A terhelt nem vette figyelembe az állatállomány telepítése során, hogy a földterület (síktérület helyett meredek partoldalak) alkalmatlan a fenti állatok tartására, nem ellenőrizte naponta egyszer azokat, valamint nem biztosított megfelelő épületet, ahova az állatok az ártalmas (környezeti) hatások vagy veszély esetén behúzódhattak volna, nem állt rendelkezésükre legelési terület. Ezen kívül a kerítést megrongálva, kóbor állatok jutottak be a területre, így a juhok és kecskék folyamatosan kutyatámadásoknak voltak kitéve, továbbá nem tett eleget etetési és itatási kötelezettségeinek sem, melynek következtében a juhok súlyosan lesóványodtak. Ennek eredményeként 14 db juh elhullott, 7 db juh súlyosan megsérült.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a vádlottat bűnösnek mondta ki az állatnak különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntetében [1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. a) pont, (3) bek.] és ezért végrehajtandó szabadságvesztésre ítélte.

A másodfokú bíróság jogerős ítéletében megváltoztatta a cselekmény minősítését állatkínzás vétségére [1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. a) pont], a büntetést pedig felfüggesztett szabadságvesztésre változtatta. Döntését azzal indokolta, hogy a terhelt az állatok szükségleteit olyan mértékben korlátozta, hogy az alkalmas volt szenvedés, egészségkárosodás, pusztulás okozására. Az elsőfokú bíróság által megállapított minősített esethez azonban további feltétel is szükséges, mégpedig az, hogy a bűncselekményt oly módon kövessék el, hogy az az állatnak különös szenvedést okozzon. Ez a különös szenvedés okozása a jelen ügyben azonban nem nyert kétséget kizáróan bizonyítást. (Tapolcai Járási Ügyészség B.1064/2012/15-I., Tapolcai Járásbíróság 2. B. 136/2013/7., Veszprémi Törvényszék 2. Bf. 16/2014/10.)

²⁵ Legfőbb Ügyészség: Elvi állásfoglalások a környezetvédelmi jogterületen. 5.

A következő ügyről „Pulyka-ügy: börtönbüntetés”²⁶ címmel a sajtó is beszámolt:

■ A vádlott termelői minőségben pulykák utónevelésére mezőgazdasági termékértékesítési és integrátori finanszírozási szerződést kötött egy zrt.-vel. A szerződés értelmében a pulykák átvételére, előírások szerinti felhízalására és a megrendelő részére történő átadására vállalt kötelezettséget. 2009. május 7-én a terhelt által üzemeltetett telepre összesen 6500 db pulykát szállított a zrt., melyek közül a szállítás során 22 elpusztult. A vádlott átvette a pulykákat, annak ellenére, hogy tudta: a telepen 2009. április 19. óta nincs áramszolgáltatás. Május végén észlelte, hogy a pulykák növekedése miatt az épületben rendelkezésre álló tartási körülmények nem megfelelőek. Az állomány egy részének áthelyezéséről azonban nem intézkedett. A szellőzés sem volt megfelelő, emiatt az állatok pusztulni kezdtek. 2009 júniusában a tömeges méretű elhullás miatt a pulykák ivóvíz- és takarmányellátásáról már nem gondoskodott, az elpusztult és bomló tetemeket az élő állomány között hagyta. A tömeges méretű elhullásról nem értesítette az állatorvost, a sértett által a telepen történő ellenőrzést távollétével megghiúsította, valamint az állatok további szenvedésének megakadályozása érdekében egyáltalán nem intézkedett. Összesen 3759 db pulyka pusztult el, 9 574 420 Ft értékben. A megmaradt 2450 egyedat áttelepítették a telepen található fóliasátor alá.

A vádlott cselekményével állatkínzás vétségét valósította meg. E mellett az elsőfokú bíróság bűnösnek találta az elkövetőt rongálás büntetében, sikkasztás vétségében és sikkasztás büntetében is, ezért halmazati büntetésül végrehajtandó szabadságvesztésre ítélte.

A másodfokú bíróság végzésével helybenhagyta az ítéletet. (Ajkai Járási Ügyészség B.630/2009/8-I., Ajkai Járásbíróság B. 28/2010/31., Veszprémi Törvényszék 2. Bf. 774/2011/3.)

Az elűzés, elhagyás, kitevés elkövetési magatartás valósult meg kutyák és macska elhagyásával pl. költözés miatt, gázolós balesetet követően (6 eset); kutyák utcára vagy tópartra való kitevésével (4 eset); kutya háztól való elzavarásával (1 eset).

Az állatvédelmi járőrszolgálat ügyészséghez benyújtott kérelme általános problémára világít rá az alábbi ügyben:

■ A vádlott egy anyakutyát és annak 4 kölykét állatmenhelyen szeretne volna elhelyezni, ezért telefonon érdeklődött arról, hogy befogadják-e az ebeket. Kérését azonban elutasították, helyhiányra hivatkozva. Ezt követően a terhelt az állatokat egy tóparton kitette és

26 Forrás: <https://veol.hu/rendorsegi/pulyka-ugy-borotnbuntetes-1302880>

otthagya. A kutyák egy állatvédő egyesülethez kerültek. Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletében állatkínzás vétségében [1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. b) pont] mondta ki bűnösnek az elkövetőt és közérdekű munka büntetést szabott ki vele szemben.

Az ügyben az állatvédelmi járórszolgálat megyei szerve kérelmet nyújtott be az illetékes ügyészséghez, melyben kifejtették, hogy részükről az állattartástól eltiltás lenne az elfogadható szankció, mert az ilyen esetek és emberek miatt rendkívüli költségek terhelődnek rájuk és az ebeket befogadó egyesületekre is. Az anyakutya és a kölykök ivartalanítása, oltása, valamint chipje több ezer forintba kerül az egyesületnek, nem számolva az állatok napi ellátását. Ha ezek az emberek nincsenek eltiltva az állattartástól, folyamatos ellenőrzés alatt kell tartani őket, ami szintén nagy terhet ró a járórszolgálatra. (Zalaegerszegi Járási Ügyészség B.426/2013/2., Zalaegerszegi Járásbíróság 17. B. 449/2013/23.)

Az ügyészség és a bíróság eltérő álláspontot képviselt abban az ügyben, amikor:

- A vádlott vadászház előtt gépkocsijából kitett 4 kölyökkutyát, majd elhajtott. Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletében kiemelte, hogy az állatkínzás tényállásának, azaz a 2012. évi C. törvény 244. § (1) bek. b) pontjának elkövetési magatartása az ember által tartott gerinces állat elűzése, elhagyása, kitétele. Ebből következően alanya speciális, elkövetőként csak az állattartó jöhet szóba. Ezt a fogalmat az Ávtv. 3. §-a határozza meg, e szerint állattartó az állat tulajdonosa, illetve, aki az állatot vagy állatállományt gondozza, felügyeli.

Jelen ügyben a bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján kétséget kizáróan csak azt tudta megállapítani, hogy a vádlott az általa kitett kölyökkutyák felett felügyeletet gyakorolt. Az elsőfokú bíróság jogerős ítélete szerint a terhelt megvalósította cselekményével a fenti tényállást, ezért őt próbára bocsátotta.

A másodfokú bíróság helybenhagyta a döntést. Indokolásában kifejtette, hogy nem ért egyet azzal – a fellebbezésben előterjesztett – ügyészi érveléssel, miszerint az állatkínzás vétségének rendbelisége az elkövetési tárgyak számához igazodik, azaz jelen esetben 4 rendbelinek minősül. A bíróság álláspontja szerint nincs jogi indoka annak, hogy az ugyanazon elkövetési magatartással megvalósuló, egyébként súlyosabb eredménnyel járó – állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozó – cselekmény egy rendbeli cselekményként, még az ugyancsak egy elkövetési magatartással több állat magára hagyását eredményező cselekmény több rendbeli cselekményként kerüljön értékelésre. (Gödöllői Járási Ügyészség B.1020/2012/6., Gödöllői Járásbíróság 3. B. 626/2012/7., Budapesti Környéki Törvényszék 3. Bf. 405/2014/5.)

A cselekmény minősítése különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntettéről állatkínzás vétségére változott a soron következő ügyben:

■ A vádlott a két kutyáját sétáltatta. Amikor áthaladtak a zebrán, az Átok névre hallgató eb lemaradt, majd a piros jelzésnél gazdája után futott. Az I. sz. tanúnak már nem volt ideje fékezni, elütötte az állatot. A terhelt nem ment vissza a kutyához, azt állítva, hogy nem az övé. De kis idő múlva – a járókelők méltatlankodása hatására – visszatért az ebhez és elsiegett vele. Az egyik utcában a járdára fektette a kutyát és elhagyta, mert úgy gondolta „ügyis megdöglik”. Egy járókelő hívott orvosi segítséget az állathoz. Az eb bal mellső lába eltört.

Az ügyészség különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntette [1978. évi 266/B. § (3) bek.] miatt emelt vádat. Az elsőfokú bíróság viszont állatkínzás vétségében [1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. b) pont] találta bűnösnek a vádlottat.

A cselekmény minősítése kapcsán a bíróság kifejtette, hogy a vádlott a kutyának gazdája, azaz „tartója” volt. A súlyosan sérült állatot az utcán hagyta, ami az 1978. évi IV. törvény 266/B. § (1) bek. b) pontjában felsorolt elkövetési magatartások egyike: elhagyja. Ez az elkövetési magatartás az állat elhagyásával befejezetté válik, eredményt a tényállás nem tartalmaz.

A különös szenvedés okozását mint minősített esetet a bíróság nem látta megállapíthatónak. Ezt azzal indokolta, hogy bár az elgázolt, törött lábú eb magára hagyása, a megnyugtató hiánya érzelmi megrázkódtatást is okozott az állatnak, azonban a kutya fizikai fájdalma elsősorban az állat elgázolásának volt következménye. E magatartásban pedig a bíróság a vádlott büntetőjogi felelősségét nem állapította meg.

A másodfokú bíróság jogerős ítéletében az első fokon kiszabott végrehajtandó szabadságvesztés büntetést közérdekű munkára enyhítette. (Budapesti VI. és VII. Kerületi Ügyészség B.VI-VII.8305/2010/7., Pesti Központi Kerületi Bíróság 13. B. 27.968/2011/12., Fővárosi Törvényszék 28. Bf. 8241/2012/16.)

GARAI RENÁTA¹

FÓKUSZBAN A TUDOMÁNY

(ÉRTHETŐEN, ELÉRHETŐEN, KÖZÉRTHETŐEN)

Az Országos Bírósági Hivatal Elnöke által Mailáth György országbíró emlékére 2017-ben meghirdetett tudományos pályázatok beérkezését 2017. szeptember 30. napjáig várták, majd a dolgozatokat az adott terület kiemelkedő szakemberei értékelték szekciónként szervezett bíráló bizottságok keretében.

A májusban kiírt felhívásra 60 dolgozat érkezett, a pályázók joghallgatói, illetve bírósági tagozaton, 4 szekcióban (polgári jogi, büntetőjogi, munkajogi/közigazgatási jogi/európai jogi és bírósági általános igazgatási) mérettették meg magukat.

A nyertesek az OBH Consilium Peritorum rendezvényén, december 8-án vehették át elismeréseiket,² 2018. február 28-án pedig személyes előadásukban ismertették pályaműveiket a Magyar Igazságügyi Akadémián.³

A regisztrációt követően Gyarmathy Judit elnökhelyettes⁴ köszöntötte a megjelenteket, illetve átadta az emléklapokat a bíráló bizottságok tagjai és a díjazottak részére. Ezt követően Székely Ákos – a Kúria Büntető Kollégiumának vezetője – értékelt és összegezte a 2014–2017. évi Mailáth-pályázatok tapasztalatait.⁵

Ezután a díjazott pályamunkák hangzottak el dolgozatonként 20 perc időtartamban, melyek mindegyikét rövid szakmai konzultáció követte észrevételek, hozzászólások, kérdések és válaszok formájában.

Az alábbiakban a Deák Ferenc teremben zajló Büntetőjogi Szekció⁶ előadásaiba nyújtok bepillantást, melyek mindegyike büntetőjogi vonatkozású ugyan, mégis más-más aspektusból egy külön világot tárt elénk.

1 Garai Renáta, OKRI-ba kirendelt főügyész-ségi ügyész-ségi megbízott

2 Mailáth György tudományos pályázat díjazottai. Forrás: <http://birosag.hu/mailath-gyorgy-tudomanyos-palyazat-dijazottai>

3 A tanulmányok teljes terjedelmükben elérhetők: <http://birosag.hu/dijazott-dolgozatok>.

4 Országos Bírósági Hivatal

5 A cikk szerzője a 2014. évi Mailáth-pályázat joghallgatói tagozatán I. helyezést ért el. (a szerk. megj.)

6 Levezető elnök: dr. Székely Ákos. A bíráló bizottság tagjai: dr. Márki Zoltán, a Kúria tanácselnöke, dr. Balla Lajos, a Debreceni Ítéltábla elnöke, dr. Budai Vince, a Tatabányai Törvényszék kollégiumvezetője, dr. Joó Attila, a Szegedi Törvényszék kollégiumvezetője.

A délelőtti programban a Joghallgatói tagozat első három helyezést elérő pályázóinak prezentációval egybekötött előadásait kísérelték figyelemmel az érdeklődők.

Elsőként Pataki Bettina (Szegedi Tudományegyetem) foglalta össze tanulmányát⁷ „A terhelti együttműködés rendszere az új büntetőeljárási törvényben” címmel, melyben előre-mutató javaslatokkal tarkítva vázolta fel meglátásait.

Az előadás mögötti tanulmány háttérében az elmúlt évek jogalkotási folyamatainak markáns büntetőjogi reformjai állnak. A Btk. és a Bvtv. mellett legtovább a büntetőeljárási jog újrakodifikálása váratott magára. A magyar büntető igazságszolgáltatás e törvény elfogadásával újabb mérföldkőhöz érkezett, irányelvei a hatékonyság, gyorsaság, egyszerűsítés, korszerűsítés, koherencia és célszerűség címszavakban összegezhetők.⁸

A büntetőeljárás gyorsítása örökzöld kérdés a magyar jogtörténetben, a szerző ezt hazai viszonyok között különös tekintettel a konszenzuson alapuló külön eljárásokra vetítve vizsgálta, bemutatva a jogintézmény rendszerét és helyét az új Be. struktúrájában.

Első típusú együttműködésnek a bűnösség beismeréséről szóló egyezség tekinthető, másik típusa az előkészítő üléshez kapcsolódik. Mindezek értékeléséhez azonban elengedhetetlenül fontos megvizsgálni az eljárás alanyainak pozícióját és érdekelttségét, mert a felhozható érvek és ellenérvek kereszttüzében mindkét típus esetén eltérően alakulnak a viszonyok. Ki és mit nyer vagy veszít a terhelti beismerés és a bizonyításról való lemondás esetén? A terhelti együttműködés két típusa a több hasonlóság ellenére más logikát követ, és a büntetőeljárás két eltérő szakaszának reformján alapul – világított rá az előadó.

Véleménye szerint az első típusú együttműködés a kérdéses tényezők ellenére összességében megfelel a tisztességes eljárás követelményeinek, és a terheltek számára nemcsak az eljárás időtartamára nézve, hanem a büntetés és intézkedés mértéke vagy tartama tekintetében is jelentős kedvezményeket biztosíthat. Nem tartja ugyanakkor célravezetőnek, hogy a terhelt akár az egyes bűncselekmények vonatkozásában is (és nemcsak az összes cselekményre nézve) egyezséget kössön, ezért erre figyelemmel kiegészítené az új Be. szabályozását azzal, hogy ilyen esetekben kötelező legyen az ügyek elkülönítése (több eljárási formát nem lehet egyetlen büntetőeljárásban alkalmazni). Sőt: összességében iktatná ki a kódexből az egyes bűncselekményekkel kapcsolatos egyezségkötés lehetőségét, hiszen az ügyek elkülönítésével a terhelt könnyen hátrányosabb helyzetbe kerülhet, mint az általános szabályok szerinti halmazati büntetés esetén – véli az előadó.

7 Tanulmányának címe: Megegyezés a büntetőeljárásban – ki és mit nyer a terhelti beismerés és a bizonyításról lemondás esetén az új büntetőeljárási törvénytervezet szabályai szerint

8 Miskolczi Barna kodifikációt irányító miniszteri biztos

Hangsúlyozta ezen túlmenően a törvényes bíróhoz való jog sérelmének lehetőségét is azokban az esetekben, ha pl. az egyezséget jóváhagyó bíróra szignálják a „másik” ügyet is, de szó esett az egyezés tartalmi elemeinek konkretizálási szükségességéről, az eljárás kulcsszereplőinek tekinthető ügyészek alkufolyamatra irányuló szakmai képzésének indokoltságáról, továbbá számos érdekes és elgondolkodtató módosítási, kiegészítési elképzelésről.

A másik típusú együttműködéssel kapcsolatban legfőbb problémaként a szabályozás elszórt, kevésbé strukturált jellegét tartja az előadó, álláspontja szerint az előírás ellentmondásosnak és több pontos hiányosnak mondható, amely kellőképpen egzakt jogalkotói indokolás nélkül a gyakorlatban anomáliákhoz vezethet.

Az ítélethozatal vonatkozásában az előző mintájára *expressis verbis* meghatározni javasolja, hogy a bíró az ítéletben nem térhet el a vád szerinti tényállástól, minősítéstől, és – amennyiben az ügyész indítványt tett rá – a büntetés, illetve intézkedés nemétől, mértékétől vagy tartamától, továbbá az egyéb jogkövetkezményektől sem. Tanulmányában a szerző részletesen kifejti aggályait, megfogalmazza kételyeit, de nem marad meg ennek szintjén, logikus és jól követhető de lege ferenda javaslatait úgyszintén elhelyezi.

A prezentáció után újabb fiatal lépett pódiumra: Skobrák Alexandra (Pázmány Péter Katolikus Egyetem) „A zaklatás modern formája: az internetes zaklatás” című előadásával⁹ a virtuális világ rejtelseibe kalauzolt.

Az előadó már a bevezető gondolatok között leszögezte: a köztudatba egyre inkább bevonul az internetes zaklatás kifejezés, az így emlegetett cselekmények száma folyamatosan növekvő tendenciát mutat, azonban jogi definíciója nem kidolgozott. Ha a jelenséget összevetjük a Btk. „zaklatás” tényállásában foglaltakkal, azonnal szembeötlő, hogy a két fogalom nem fedi le egymást. Nemcsak az a különbség, hogy a zaklató magatartások ilyenkor online felületen történnek, hanem egyes esetekben annak hatásai, elkövetési magatartásai, de még a védett jogi tárgyai is eltérőek lehetnek.

Az előadás kapcsán feltétlenül említést érdemel az a tény, hogy a zaklatás bűncselekményét a jogalkotó csak 2008. január 1-jétől vezette be a Btk.-ba, így nagy múltra nem tekintet vissza, ráadásul már definíciója sem azonos az akkor megfogalmazottakkal. Fontos tudni, hogy a zaklatás tényállása eredetileg a családon belüli erőszak társadalmi jelenségére való reakcióként született meg, míg az internetes zaklatásra főként a névtelenség, vagy egy sokkal lazább kapcsolatú áldozat-elkövető viszony jellemző.

Alapvető kérdésként merül fel, hogy megvalósítható-e kizárólag internetes zaklatással a Btk. szerinti zaklatás? Ezen kérdés megválaszolásához az előadó úgy vezette el a hallgató-

⁹ Tanulmányának címe: Internet-mobbing. Az internetes zaklatás.

ságot, hogy sorra vette a lényegi sajátosságokat adó éles eltéréseket, amelyek egyértelműen alátámasztották a Btk.-beli, illetve a virtuális térben elkövetett zaklatások különbözőségét:

- eltérés mutatkozik már a védett érték tekintetében, ugyanis igazolható, hogy az offline és az online magánszféra vonásai átjárhatóak ugyan, de közel nem azonosak egymással,
- nem azonos a szándék sem, melynek vizsgálatakor a zaklatás motivációja szorul csoportosításra,
- a rendszeresség mint kulcsfogalom sem mutat egyezőséget, emellett további kérdéseket vet fel (mi számít rendszeresnek az interneten? több elkövető nem rendszeres cselekményei realizálódhatnak-e rendszerességgé?),
- az online és offline térben más és más a sértetti érzékelés (csak olyan cselekmény releváns, amiről a sértettnek tudomása van, zárt csoportok problematikája stb.),
- eltérés tapasztalható a fenyegetés komolyságát illetően, hiszen a világhálón szóba jöhető anonimitás, névtelenül megtett fenyegetés komoly félelem kiváltására való alkalmasságát vizsgálni kell, valamint esetenként értékelést igényel a kommentek darabszáma is.

Az előadó konklúzióként arra jutott, hogy az internetes és a klasszikus zaklatás nemcsak az elkövetési „felület”-ben különbözik egymástól (nem egyeznek a tényállási elemek, a társadalomra veszélyesség, az áldozatokban kiváltott pszichés hatás, de még a motiváció sem), ezért – az eltérésekre figyelemmel – új tényállás megalkotása szükséges. Nem állítható, hogy minden egyedi esetben a büntetőjog ultima ratio eszközeivel kell fellépni a jelenséggel szemben, az azonban igen, hogy egyre nagyobb számban vannak olyan esetek, amelyeknél más módszer sajnos nem marad.

A délelőtti lezárásaként Varga Petra (Szegedi Tudományegyetem) „A nyilvánosság elvének érvényesülése(?) a büntetőeljárásban” c. előadása volt hallható a szimpóziumon,¹⁰ amely végigvezette a résztvevőket az EJEB gyakorlatában tükröződő, illetve az új Be.-ben megjelenő „nyilvánosság” elvének fókuszpontjain.

A nyilvánosság elve – mint a büntetőeljárás általános processzuális alapelve – garanciát jelent az eljárási résztvevők számára, hogy a bíróság pártatlanul és függetlenül jár el, továbbá az eljárási jogok megfelelő gyakorlása is ellenőrizhető általa – hangzott el a bevezetőben.

Az EJEB gyakorlatát az előadó nemzetközi vonatkozású ügyeken keresztül mutatta be. Az Emberi Jogok Európai Bírósága kiemelten fontosnak tartja, hogy a jogosultak gyako-

¹⁰ Tanulmányának címe: A tárgyalás nyilvánossága, a tárgyalás nyilvánosságának a korlátozása, a sajtó jelenléte a büntetőeljárásban.

rolhassák a nyilvános tárgyaláshoz való jogukat, és fellép azon tagállamokkal szemben, akik ennek nem tesznek eleget. A tárgyalások nyilvánosságának elvét több nemzetközi dokumentum¹¹ is deklarálja mint a tisztességes eljárás egyik összetevőjét.

A nyilvánosság érvényesülését a Bíróság több aspektusból vizsgálja, így az első- és másodfokú eljárások során, a fellebbviteli fórumok előtti eljárásban, valamint az ítéletek nyilvános kihirdetése szempontjából. Alapvetés, hogy az érintettnek alanyi joga van a nyilvános tárgyaláshoz, e jogáról azonban akár kifejezetten, akár hallgatólagosan lemondhat, viszont ennek a lemondásnak egyértelműnek kell lennie, és a közérdeket sem sértheti.

Az előadó által bemutatott jogesetek hűen mutatták az EJEB vonatkozó döntéseit, amelyek számos ponton összekapcsolódhatnak egyéb, büntetőjogon kívüli jogszabályokkal (pl. médiatörvény). Az előadás nyomán a hallgatóság megismerhetett néhány olyan hazai ügyet, amikor Magyarországot elmarasztalták az Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése megsértéséért. Szó esett e körben a zárt tárgyalás esetköreiről (indokolt határozat), továbbá a nyilvánosság elvének védelméről az új Be.-ben, hiszen 2018-tól nem jelent már abszolút hatályon kívül helyezési okot a nyilvánosság szabályszerűtlen kizárása.

Elhangzott érintőlegesen az Alkotmánybíróság szerepe is; az Alaptörvény tartalmazza az igazságszolgáltatással összefüggő jogokat, ezen belül is a tisztességes és nyilvános tárgyaláshoz való jogot. Az Alkotmánybíróság nemzetközi kötelezettségeknek eleget téve több döntésében¹² foglalkozott ezzel, elkülönítve a tárgyalások és a közérdekű adatok nyilvánosságát. A magyar szabályozás néhol eltérő, nem egységes, egymásnak ellentmondó rendelkezések találhatók az ágazati jogszabályokban, ekként az új Be. a kizárási okok terén biztató változásokat hozott, de a szabályozást nem tette átláthatóvá. Ezért kapott hangsúlyos szerepet az előadás során, hogy mielőbb szükség lenne az egységes törvény megalkotására, így az igazságügyi adatkezelésről és a bírósági tájékoztatásról szóló törvénytervezet sem maradhatott ki a szemlélődésből. Volt erre egy kezdeményezés, de „hamvába halt” – fogalmazott az előadó.

Véleménye szerint a nyilvánosság kizárását csak végső esetben kellene alkalmaznia a bíróságoknak, mivel az eljárási résztvevők (főleg a terhelt) jogainak lényeges korlátozásával jár, így a zárt tárgyalásról való döntés gondos mérlegelést igényel. A nyilvánosság kizárása

11 Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezmény, Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, Európai Unió Alapjogi Chartája

12 58/1995. (IX. 15.) AB határozat a nemzetközi egyezményeken alapuló nyilvánosság korlátozásáról, 20/2005. (V. 26.) AB határozat – az eljárási formák és a nyilvánosság összefüggései, 873/B/2008. AB határozat, 8/2013. (III. 1.) AB határozat

legmegfelelőbb alternatívájának a szerző a zártcélú távközlő hálózat alkalmazását tartja, ami az új Be.-ben a telekommunikációs eszköz elnevezést kapta.

A tagozatváltás és az ebéd előtt dr. Székely Ákos elismerően szólt a díjazásban részesült joghallgatókról, akik meglepően mély tudásról és elkötelezettségről tettek tanúbizonyságot. Köszönetét és gratulációját fejezte ki az egyetemeknek és oktatóiknak a lelkiismeretes felkészítésért, és a jövőre nézve mindenkit biztatott a tudományos munka folytatására. A fiatalok képviselik az „új erőt”, feladatuk a kritikus, olykor csípős, de érvekkel alátámasztott megfogalmazás, a jogalkotóé és a jogalkalmazóké pedig mindezen észrevételek és előre-mutató javaslatok megismerése, megfontolása, mert hasznos szakmai anyagok keletkeztek – zárta a délelőtti levezető elnök.

Érdekességgként összevetettem az egyetemek szereplését a joghallgatói tagozaton, melynek eredményeként látható, hogy a legtöbb díjat a Szegedi Tudományegyetem tudhatta magáénak (5 db), a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és az Eötvös Loránd Tudományegyetem 2-2 hallgatóval büszkélkedhet, a Debreceni, a Pécsi és a Miskolci Tudományegyetemek 1-1-1 dobogós helyet szereztek a 2017. évi Mailáth-pályázaton. A büntetőjogi szekcióban a Szegedi Tudományegyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem joghallgatói jeleskedtek.

A délután folyamán a Bírósági tagozatban legjobban szereplő pályamunkák ismertetése következett, amely a fentiekhez hasonlóan rendkívül széles képet mutat mind tartalmában, mind a díjazottak összetételében. Az ország számos pontjáról érkeztek a szimpóziumra, köztük összesen 5 fogalmazó, 5 bírósági titkár és 4 bíró. A büntetőjogi szekció I., II. és III. helyezettje egyöntetűen fogalmazó, a két különdíjat pedig bírónak ítélte oda a bíráló bizottság.

Elsőként az I. helyezett dr. Bagossy Mária (a Debreceni Törvényszék bírósági fogalmazója) ragadta magával a teremben ülők figyelmét „A büntetőjogi szankció korlátai az alkotmányjogban és a nemzetközi jogban: a szabadságvesztés és a kínzás tilalma” c. előadásával.

A büntetőjogi szankció ultima ratio eszköz, annak alkalmazására csak végső esetben kerülhet sor, azonban a jogállamiság eszméjéből következően nem elegendő pusztán ezen jelleg érvényesülése, a büntetőjogi szankcionálást további korlátok közé kell szorítani.

Az előadás a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés hazai szabályozásának elemzésével kezdődött. Korábbi büntetőjogunkban a TÉSZ fel sem merülhetett, hiszen ekkor

a szankciórendszer legsúlyosabb büntetési neme, a halálbüntetés szükségtelenné tette bevezetését. A jogalkotó végül 1999. március 1-jei hatállyal módosította ismételten a Btk.-t, amelyet indokolt egyrészt a halálbüntetés eltörlése,¹³ ezáltal a szankciórendszer egyensúlyának megbomlása, másrészt az élet elleni bűncselekmények egyre durvább végrehajtási módjának, és az olyan, társadalomra rendkívül veszélyes bűncselekmények mint a terrorcselekmény, emberrablás gyakoribb előfordulása. Ennek következtében rendelkezett úgy a Btk. 47/A. §-a, hogy a bíróság életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárhatja.

Az új Btk.-ban 18 olyan bűncselekmény található, ahol a bíróság – kivételekkel – mérlegheti a feltételes szabadságra bocsátás kizárását, amennyiben pedig e bűncselekményeket bünszervezetben követik el, vagy az elkövető erőszakos többszörös visszaeső, kötelező a TÉSZ kiszabása.

Szólt ezután az előadó a Bvtv. vonatkozó rendelkezéseiről, a kötelező kegyelmi eljárásról és annak lefolytatásáról, illetve hogy, az EJEB elvárása szerint a szabadságvesztés mint büntetési nem teljes újraszabályozása válna szükségessé.

A magyar büntetés-végrehajtási rendszer kapacitásbeli problémákkal küzd, az intézetek telítettek, a biztosítandó mozgástér hiánya és a megalázó bánásmód miatt a fogvatartottak tömegével fordultak kártérítésért a nemzetközi fórumhoz. A Törköly kontra Magyarország ügygel összevetve szó esett a Magyar László kontra Magyarország ügyről, melyben a feltételes szabadság kizártsága miatt az elítélt csak a kegyelemben bízhatott, ez azonban önmagában nem tette a büntetést sem *de iure*, sem *de facto* csökkenthetővé.

Szintén érdekes volt végigkövetni a Szél kontra Magyarország és a Kovács Gábor István-ügyet, az EJEB döntéseinek következményeit, vagy éppen a 32/2014. AB határozat lényegi vonásait. A szerző vélekedése szerint szükségesnek mutatkozhat a büntetőpolitika enyhítése, az előzetes letartóztatások csökkentése, mert az új Be. a fokozatosság elvének hangsúlyozását mutatja, a szabadságelvönás utolsó lehetőségként fogható fel, ráadásul a „három csapás” bevezetése úgyszintén meglátszik a fogvatartotti létszámban.

Az előadás gyűjtőpontját jelentette a 2017. január 1-jén hatályba lépett Bv. kódexet módosító 2016. évi CX. törvény említése, amely biztosítja immár azt a nemzeti szintű jogorvoslatot, amelyet a fogvatartottak igénybe vehetnek az alapvető jogaikat sértő elhelyezési körülmények miatt. A jogszabályok tehát elméletileg már megfelelnek, de ha a gyakorlati érvényesülés ezzel nem kerül összhangba, még születhetnek további marasztaló ítéletek hazánkkal szemben, panaszokra a jövőben is számítani kell. A túlsúlyfolság megoldására börtönépítési koncepció született, a férőhelybővítési program keretében 2019-ig 8 új börtön

tön építésére kerül(ne) sor hazánkban, így a közel 6000 férőhely létesítésével elejét vehetnénk a kártalanítási igényeknek.

Az előadó álláspontja összességében az, hogy a határozott ideig tartó szabadságvesztések legfőbb problémája a büntetés-végrehajtás rendszerét terhelő túlszűfolttság, amelynek megoldása már nem a jogalkotó, sokkal inkább az építőmunkások kezében van. Ha az új börtönök felépítése nem enyhíti kellő mértékben a 130-140%-os telítettséget, akkor újból a jogalkotónak kell lépnie a börtönnépesség csökkentése érdekében, melyre a nemzetközi ajánlásokban lefektetett módszerek hatékony eszközként szolgálhatnak.

A folytatásban dr. Folta Dóra (a Pápai Járásbíróság bírósági fogalmazója) „Határon átnyúló bizonyítás a büntetőeljárásokban” című dolgozatának kivonatát ismerhettük meg, aki a témakör jelentőségét nemcsak madártávlatból, hanem konkrét példákon keresztül tárta a hallgatóság elé.

A fundamentumok hangsúlyozásával kezdte előadását, hiszen a büntetőeljárás első – és a bizonyítás szempontjából talán legfontosabb – szakasza a nyomozás. A büntetőjogi felelősség megállapítása során az itt beszerezett bizonyítékok jutnak kitüntetett szerephez, ezért kulcsfontosságú kérdés, hogy beszerzésük során a különböző eljárások milyen garanciákat biztosítanak a terhelt, a védő és a sértett számára.

Már előljáróban kiderült: az Európai Unió tagállamai között jelentős az eltérés ezen a ponton; az EU-ban hosszú ideig nem kerültek napirendre büntetőjogi rendelkezések, mert a tagállamok ezt szuverenitásuk végső bástyájának tekintik. Mindezek ellenére a határon átnyúló bűnözéssel szembeni hatékony fellépés érdekében az egységes védelem igénye merült fel, így a korábbi eszméket az európai büntetőjog gondolata váltotta fel. Történt ez főként azért, mert a bizonyítás aspektusából elsőrendű szerepe annak van, hogy más tagállam igazságügyi hatóságai által beszerzett bizonyítékok elfogadhatók és felhasználhatók legyenek.

A határon átnyúló bizonyítás középpontjába éppen aktualitása miatt egy új rendszer, az Európai Nyomozási Határozat¹⁴ került, amely – csökkentve az adminisztrációs terheket és gyorsítva a folyamatot – egységes nyomtatványt vezetett be. De mitől lesz külföldi egy

14 2014. április 3-án a tagállamok egy csoportja által előterjesztett tervezet, melynek eredményeként elfogadták az európai nyomozási határozatról szóló irányelvet. Az itt alkalmazott meghatározás szerint az ENYH egy olyan „bírósági határozat”, amelyet „valamely tagállam igazságügyi hatósága ad ki vagy érvényesít abból a célból, hogy egy másik tagállamban egy vagy több konkrét nyomozási cselekményt végezzenek el az ezen irányelvvel összhangban folytatott bizonyítékszerzés céljából”. Az irányelv nemzeti jogrendbe való beépítésének határideje 2015. 05. 22 volt, hazánk megteremtette alkalmazásának feltételeit (2012. évi CLXXX. törvény, 2017. évi XXXIX. törvény).

bizonyíték? Nos, attól, hogy az nem belföldön (az eljáró hatóság illetékességi területén) található, hanem más tagállamban. Az előadó e körben kiemelte beszerzésük szükségességét (legszükségesebb vs. túlbizonyítás), a külföldi bizonyíték elfogadhatóságának problematikáit (az alkalmazandó jog, felhasználhatóság, hazai büntetőeljárásba való beépíthetőség), illetve a 20/2013. számú büntető elvi határozatban rögzített kúriai álláspontot (külföldi ítélet érvényének elismerése).

A szerző tollából az olvasók megismerhették a nemzetközi bűnügyi együttműködést, a kölcsönös elismerés elvét, illetve bepillantást nyerhettek a Zöld könyvbe¹⁵ és az Európai Nyomozási Határozat közvetlen előzményébe: az Európai Bizonyításfelvételi Parancsba is.¹⁶

A dolgozat és előadás által körvonalazódott az ENYH megalkotásának oka és jelentősége, az előadó rávilágított arra: létrehozásának célja egy olyan jogintézmény megteremtése volt, amely hozzájárul a határokon átnyúló ügyek kapcsán egy átfogó bizonyításfelvételi rendszer kialakításához. Kibocsátó hatóság lehet az adott ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíró, bíróság, nyomozási bíró vagy ügyész, ezen felül azonban bármely más, a kibocsátó állam által meghatározott nyomozó hatóságként eljáró igazságügyi hatóság.

Kétségtelen, az ENYH hatálya valamennyi és bármilyen nyomozási cselekményre kiterjed (a tanúkihallgatástól kezdve a banki adatok megküldésén át egészen a lefoglalásig, de akár a szakértői eljárások is ide sorolandók), ugyanakkor az előadó felhívta a figyelmet azon hiányosságra, hogy a jogintézmény alkalmazása szempontjából éppen legalapvetőbb fogalom, a „nyomozati cselekmény” definíciója hiányzik a tervezetből.

Az előadás végére az is kiderült, hogy az ENYH mikor bocsátható ki és mikor nem, milyen elképzelés született annak elismerése és végrehajtása tárgyában, és ezekhez milyen határidők társulnak, továbbá az emberi jogok védelme és a jogorvoslat lehetősége sem maradt megválaszolatlanul.

Az előadó saját kutatáson alapuló saját példákkal illusztrálta a gyakorlatot, arra keresve a választ: került-e már ilyen kibocsátásra, s vajon mennyiben váltja be a hozzá fűzött reményeket? Magyarországi hatályba lépését követően röviddel már bocsátottak ki ENYH-t, a fordítási költségek jelentősen csökkentek a formanyomtatvány megfelelő nyelvi változatának felhasználásával, az egységesítés és a rövid határidők mindenképpen az eljárás gyorsítását eredményezik, a több tagállamot érintő bűncselekmények vonatkozásában előrelépést jelent.

15 A büntetőügyekben felvett bizonyítékoknak a tagállamok által másik tagállamtól történő megszerzéséről és elfogadhatóságának biztosításáról szóló dokumentum (2009).

16 2008/978/IB kerethatározat

Az ENYH lehetőséget biztosít az eljárás egyszerűsítésének és gyorsításának, ám kérdéses, hogy igénybe vétele mennyire lesz elfogadott és indokolt a számos egyéb rendelkezésre álló, akár kölcsönös jogsegélyen, akár a kölcsönös elismerés elvén alapuló eszköz mellett – zárta gondolatait az előadó.

A „Különleges bánásmódot igénylő személy védelme és kímélete az új büntetőeljárási kódexben – különös tekintettel az ex lege különleges bánásmódot igénylő gyermekkorú tanú kihallgatásának pszichológiai szempontjaira” c. dolgozatát mutatta be dr. Szádoczki Szandra (a Balassagyarmati Járásbíróság bírósági fogalmazója).

Az előadó üdvözölte, hogy az új Be. – feloldva a hatályos szabályozás széttagoltságából eredő jogalkalmazási nehézségeket – önálló fejezetben, valamennyi eljárási cselekményre kiterjedően, egységes szempontrendszer alapján határozza meg a különleges bánásmód megállapításának feltételeit és intézményrendszerét.

A 14–18. év közötti érintettek esetében továbbra sem kötelező, de garanciális okokból fokozott elvárásként jelenik meg az eljárási cselekmény kép- és hangfelvételen történő rögzítése. Szembesítésük kizárólag hozzájárulásukkal rendelhető el, továbbá a 18. életévét be nem töltött tanú vallomása poligráffal – vagy az új Be. szóhasználatával élve műszeres vallomásellenőrzéssel – nem vizsgálható, míg 14 év alatti gyermeknél szembesítés egyáltalán nem lehetséges, azt a jogalkotó általános jelleggel és teljes mértékben kizárja. Élesen választja tehát ketté a Be. a 14. életéven aluli, illetve a 14–18. év közötti személyeket, illetve a szexuális bűncselekmények áldozataira is különös szabályok vonatkoznak – természetesen az életkor itt is jelentőséggel bír.

A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények sértettjei tekintetében az új Be. főszabályként úgy rendelkezik, hogy a sértettet a nyomozás során vele azonos nemű személy hallgassa ki, a részvételét igénylő eljárási cselekményeken úgyszintén ilyen személy legyen jelen, továbbá ezeket minden alkalommal ugyanazon személy végezze (bizalmi légkör megteremtésének előmozdítása). Mindez természetesen csak megfelelő szakértelemmel és tapintattal párosulva alkalmas a bűncselekmény jellegéből fakadó szégyenérzet leküzdésére, mely a megbízható és részletes vallomás megtételének záloga.

Fontos szabály, hogy amennyiben a szexuális bűncselekmény sértettje a 18. életévét nem töltötte be, a bűncselekmény traumatizáló hatásán és jellegén túlmenően az életkori, pszichés és kognitív sajátosságok okán is fokozott kímélet és védelem indokolt. A jogalkotó a gyermeki érdekek érvényesülését szolgáló garanciákat kőbe véste. Ezeket az eljárási cselekményeket főszabály szerint erre szolgáló vagy arra alkalmas helyiségben kell végezni, a terhelt és védője személyesen nem lehet jelen, telekommunikációs eszköz igénybevétele

esetén biztosítani kell, hogy a sértett kizárólag az eljáró hatóság tagjait láthassa, a jelen lévő személyek a közvetlen kérdésfeltevés jogát nem gyakorolhatják (kizárólag indítványozhatják), illetve a nyilvánosságot ki kell zárni a tárgyalásról a sértett kötelező részvételét igénylő eljárási cselekmény lefolytatásának erejéig.

Elvi kérdésként merült fel: gyermekközpontú vagy gyermekbarát-e az igazságszolgáltatás? Az előadás során végighaladtunk a kihallgatás egyes szakaszain, melynek fonalán nyomon követhetővé váltak a gyermekkorú tanú kihallgatását befolyásoló tényezők és pszichológiai szempontok.

A folyamatot az előadó 4 részre bontotta: első lépés a kapcsolatteremtés és a bizalomépítés szakasza, amelyet a gyermek jogainak, kötelességeinek ismertetése követ. A harmadik lépés a lényegi, érdemi kihallgatási szakasz, vagyis a történetek sértett általi szabad felidézése, a tisztázó kérdések feltétele, végül a levezető szakasz, a megköszönés és az elmaradhatatlan kötetlen beszélgetés.

Egy gyermek meghallgatása és vallomásának értékelése során számos tényező játszik közre, így például: a pszichés állapot, a kognitív fejlődési sajátosság, az emlékezeti képesség. Foglalkozni kell a stressz vallomástételre nehezedő hatásával, a vallomástételt befolyásoló szociális tényezőkkel (szuggesztív, rávezető kérdések, sugalmazott válaszok), az elvárásoknak való mindenképpen megfelelés igényével, de nem maradhat el a non-verbális kommunikáció megfigyelése sem.

Végezetül szóba kerültek a különleges meghallgatószobák, melynek kapcsán az előadóval folytatott személyes beszélgetés során egyetértettünk abban: nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy mindezekhez kell a szakember, a szakértelem. Általánosságban mindannyian ismerjük a gyermek életkori és pszichés sajátosságait, azt az új Be. hangsúlyosan kifejezésre juttatja, azonban mindez hiábavaló, ha a gyermekbarát igazságszolgáltatás égisze alatt régi berögződéseken alapuló kihallgatási technikákat követnek, és a gyermekmeghallgató szobákra, szigorú előírásokra csak valamiféle mellékes jelenséggént tekintenek.

A Bírósági tagozatban ezután a különdíjjal jutalmazottak következtek. „A jegyzőkönyvezés problémái a büntetőeljárásban” c., nagy érdeklődést kiváltó pályamunkáját ismertette dr. Liziczay Sándor (a Budaörsi Járásbíróság elnöke).

A Díjazottak Szimpóziumán többször is elhangzott a tudományos pályázat mottója: Értethetően és elérhetően – a közérthetőség szerepe a jogalkotásban – „Úgy gondolkodj, mint a bölcs, de úgy beszélj, mint az egyszerű emberek.” „A műveltség jó sorsban ékesség, balsorsban menedék” – mondta Arisztotelész.

A büntető ítélkezési tevékenység az ügyfelek és a közvélemény felé elsődlegesen a bíróság által hozott határozatokban jelenik meg, emellett a másik legfontosabb irat a jegyzőkönyv. Sajátos stílusú, vidám és gyakorlatorientált előadóként a büntetőeljárás kulcsfontosságú kérdéseire adott válaszokat Liziczay Sándor. Megtudhattuk többek között, hogy elérhető-e a jegyzőkönyv az ügyfelek számára, értik-e a leírtakat és azzal elégedettek-e, illetve az ügyfelek összességében hogyan vélekednek a közérthetőségről.

Az ügyfél-elégedettségi felmérések során a válaszadók 53%-a maximális, 26%-uk pedig jó értéket adott; ebből következően az ügyfelek 79%-a vélekedik úgy, hogy a bíróságok által megküldött iratok – ideértve a tárgyalási jegyzőkönyvet is – számukra érthetőek voltak. De vajon a többiek, a maradék válaszadó mit gondolhatott?

Sajnálatos módon a bíróság oldaláról is merülhetnek fel észszerű kételyek, amikor értelmezhetetlen, keszkekusza és kérdőjelekkel teli elrettentő iratokkal találkozunk.

A tanulmányban ismertetett kritikai észrevételekből akár levonható lenne az a következtetés, hogy a bírósági jegyzőkönyvvezetéssel komoly problémák vannak, a tárgyalásról készült jegyzőkönyvek nem feltétlenül érthetőek és nem elérhetőek, illetve ha elérhetőek, akkor nem a valóságnak megfelelően rögzítik a tárgyaláson történt eseményeket. Az előadó ezek függvényében arra tett kísérletet, hogy bemutassa:

- miért fontosak a tárgyalási jegyzőkönyvek,
- milyennek kell lennie a jó jegyzőkönyvvezetőnek,
- milyen szakmai kompetenciával kell rendelkeznie a jegyzőkönyvvezetőnek,
- milyen jogai és kötelezettségei vannak a jegyzőkönyvvezetőnek.

A bírósági jegyzőkönyvvezetés alapvetően határozza meg az eljárás menetét és kimenetelét, nem minősíthető csupán technikai jellegűnek, jelentősége ennél jóval nagyobb. Az eljárási cselekmény után a jegyzőkönyv az egyetlen olyan forrás, melynek alapján rekonstruálhatók a tárgyaláson történtek és az ott elhangzottak, ráadásul a bíróság a későbbiekben ezt használja fel a tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése és mérlegelése során, de a jogorvoslati eljárásban is döntő jelentőségű.

A valós gyakorlat felveti a kérdést: mit lehet tenni akkor, ha a szószerintiség hiánya miatt valami kimarad? Hiába vannak esetleg emlékképei a bírónak valamely elhangzott részlet tekintetében, ha az nem kerül rögzítésre, a határozatban nem lehet rá hivatkozni.

Tehát levonható következtetés, hogy a jegyzőkönyvvezető meghatározó szereplője az eljárásnak, személye alapvetően befolyásolja az eljáró bíró eredményes munkáját, de igazgatási vezetőként az elnöki panaszok elbírálásának alapja is a tárgyalási jegyzőkönyv.

A jó jegyzőkönyvvezető elengedhetetlen tulajdonságai közé tartozik az általános műveltség, a szakirányú tájékozottság, az ítélőképesség, a felelősségtudat, az állóképesség, a lényeglátás, a fogalmazási és helyesírási készség, a szövegszerkesztés és számítógépes ismeretek, legalapvetőbb pedig a gépírástudás.

Az előadó rámutatott arra is: a jó jegyzőkönyvvezetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy munkája milyen lényeges fázisokból áll, a tényleges munka elkezdése előtt fel kell készülnie a jegyzőkönyvvezetésre (tudnia kell, kik lesznek jelen, milyen ügy miatt folyik az eljárás, milyen infrastruktúra szükséges, és az megfelelően működik-e).

A jegyzőkönyvvezető jogairól és kötelezettségeiről sem feledkezett meg az előadó, érintette a képernyő előtti munkavégzéshez kapcsolódó óránként 10 perces munkaközi szünet biztosítását, az öltözködési szabályokat (a bíróság tekintélye, sajtómegjelenés), illetve felhívta a figyelmet a BH2000. 191. jogesetre és a 9/2012. OBH utasításra.

Az előadó végül kiemelte, hogy a jegyzőkönyv elkészítésében közreműködő igazságügyi alkalmazott szerepe sokkal fontosabb, mint azt többen – ideértve a bírakat és az alkalmazottakat is – gondolnák. Amennyiben a jegyzőkönyvvezetőként közreműködő személy nem rendelkezik a megfelelő ismeretekkel, képességekkel és kompetenciákkal, akkor az általa készített jegyzőkönyv sem fog megfelelni az azzal szemben támasztott követelményeknek.

Arra a kérdésre, hogy milyen az ideális jegyzőkönyvvezető, összefoglalóan az a választ lehetne adni, hogy a jó jegyzőkönyvvezető a megfelelő szakmai, helyesírási, szövegszerkesztői ismeretekkel és gépeléstudással rendelkező igazságügyi alkalmazott, aki rendelkezik azokkal a kompetenciákkal, amely révén képes a tárgyaláson az előbeszédet írásos szöveggé alakítani, és az ilyen módon készített tárgyalási jegyzetből határidőn belül tényhű, közérthető, szabatos és áttekinthető tárgyalási jegyzőkönyvet képes készíteni, amely legalább az eredeti szöveg 60-80%-át tartalmazza. Az ilyen jegyzőkönyvvezető által készített jegyzőkönyv felel meg az érthetőség követelményének.

A különdíjat érdemlő tanulmány zárógondolatai között számos megoldási lehetőség található, valamint kitekintést nyújtott arról, milyen lesz a jegyzőkönyvvezetés az új Be. követelményei szerint (tárgyalótermi kép- és hangrögzítés). A közérthető jegyzőkönyvek elérhetősége, azaz a büntetőeljárás során keletkezett iratok megismerésének és birtoklásának a lehetősége az ügyfelek azon jogai közé tartozik, amelyeket a tisztességes eljárásban mindenképpen biztosítani kell – zárta gondolatsorát az előadó.

Végül dr. Mázor Róbert (a Gyulai Törvényszék bírása) beszélt „A bírósági határozatok egy-egyesítésének szempontjai és a határozatok közérthetősége, avagy kinek szól az ítélet” c. dolgozatának háttéréről.

A jogi nyelv szaknyelv ugyan, de annak a laikusok számára is közérthetőnek kell lennie. A büntető ítékezésnek a konkrét ügyben elért és az ügy keretein túlmutató eredménye a bírósági határozatokban – ítéletekben vagy ügydöntő végzésekben – ölt testet.

Az ítékezés hatékonyságának elősegítése során az egységesítés és közérthetőség egymásból következő és egymást kiegészítő fogalmak. De milyen a jó határozat? A határozat komplex egység, amely az alkotóelemeinek összehangolásával teljeseedik ki, és melynek során jogos elvárás az olvasó részéről, hogy megismerje és meg is értse a bíró azon jogi indokolását, amely éppen az ügyében hozott határozat alapjául szolgál.

A határozat szerkesztése és indokolása ezzel átláthatósága és kiszámíthatósága révén az ítékezés alkotmányos garanciális elemévé válik – mutatott rá a Kúria joggyakorlatelemző csoportja, továbbá összefoglaló véleményében meghatározta az egységesítés 5 szintjét is: helyesírási, stiláris, hivatkozásbeli, szerkezeti és tartalmi.

A nyelvészeti szempontok között az előadó kiemelte a stílust, hiszen a bírósági határozatoknak – akárcsak a bírósági épületeknek, tárgyalótermeknek – tekintélyt kell sugározniuk, az egyedi döntés súlyát, jelentőségét pedig a határozatok nyelvezetének is jeleznie kell. Nem feledhető, hogy a jogi kommunikáció nincs bezárva a szakmai közösségbe, a jogi nyelv egyben államnyelv, ekként nemcsak a professzionalisták egymás közötti, hanem a (hozzájuk képest) laikusokkal folytatott érintkezést is biztosítania kell.

Kinek szól tehát az ítélet? Meghatározott célközönségnek, melynek tagjai között kulturális és generációs különbségek, műveltségi akadályok mutatkozhatnak, de mindenképpen olvasás révén jut el a közösséghez, ekként középpontban az olvasó áll. Ennek megfelelően lehet-e az ítélet többretegű? Hordozhat-e az írásba foglalt ítélet alapvetően különböző üzenetet a jogi és nem jogi végzettségű vagy eltérő iskolázottságú olvasóknak? Természetesen nem. Szóba sem jöhet az ítélet szövegének többretegű megfogalmazása, hiszen a bíróság ügydöntő határozatának mindenki számára ugyanazt a döntést, ugyanazt az üzenetet kell közvetíteni. Itt nyer prioritást a jogi nyelv kontrollja, a nyelvi kommunikáció hatékonysága, a kiszolgáltatottság csökkentésének követelménye, a nyelvrétegek közötti fordítás hatékonysága (a jogi szaknyelv köznyelvbe történő átültetése), illetve a közérthetőség.

A bevezető után az előadó a megváltozott, új világba vezette át a hallgatóságot, aminek lényegi vonása az eltérő olvasási szokásokban rejlik, amit nem szabad figyelmen kívül hagyni. „Az olvasás nem szűnik meg, csak átalakult” – fogalmazott az előadó. Társadalmunk korcsoportjai közös élmények és tapasztalatok alapján szerveződnek nemzedékekké. Modern korunk generációi eltávolodásának egyik oka a digitális kommunikáció megjelenése és elterjedése.

A digitális média fogyasztása nyilvánvalóan eltérő vonásokat mutat, másként jelenik meg a baby-boomer és az X (digitális bevándorlók), továbbá az Y és a Z generáció (digitális bennszülöttek) tekintetében, és megint másként az idősebb korosztálynál.

Az internet teljesen átalakítja a tér- és időfelfogásunkat, globális kommunikációs csatorna, a tudás terjesztésének eszköze. A „mindig online” állapot széles horizontú paradigma-váltást okozott.

Az elektronikus szövegek megjelenésével az olvasási tendenciák radikális változáson mentek keresztül. A mai diákok szövegolvasása alapvetően új stratégiákra épül: szimultán, információválogató, ugrásszerű, egyedi elemekre koncentráló, illetve képi, és sokkal gyorsabb, mint az előző generációké.

Ezután az előadó a hypertext rejtelseibe avatta be a közönséget, ami bizonyára sokunk számára nóvumként hatott. A hypertext lényegében egy olyan interaktív dokumentum, mely linkeket biztosít az olvasónak a szövegek közötti átjárhatóság céljából, majd ezeken a linkeken lehet tovább haladni más szövegek felé – tudtuk meg az előadásból. Az új Be. hatályba lépésével a büntető ítéletek ténybeli indokolása egyszerűsödni, rövidülni fog, az ítéletek szerkezete-tartalma egységesebbé válik majd, mindez pedig megalapozhatja egy elektronikus határozatminta-gyűjtemény megalkotásának lehetőségét.¹⁷

Hosszú és tartalmas nap volt ez mind az előadók, mind pedig a hallgatóság számára, melynek minden mozzanata úgy jellemezhető: megérte. Megéri a tudományt fókuszpontba állítani, megéri a fáradozást és a befektetett energiát egy kutatómunka eredményeként született tanulmány, érdemes átadni a birtokunkba jutott információt és tudást a kollégáknak, a társz szakmák képviselőinek, magának a tudományos életnek.

Dr. Székely Ákos a bírósági tagozat előadásainak végén köszönetét és elismerését fejezte ki a díjazásban részesült munkatársaknak, kiemelve azt, mennyire becsülendő a napi munkavégzés mellett a tudomány oltárán is áldozni. Arra biztatta munkatársait, hogy a jövőben is vegyenek részt tudományos pályázatokon. Miként ez a nap is bebizonyította: a jogtudomány

¹⁷ Az elektronikus mintagyűjtemény űrlapszerűen tartalmazná az ítélet kötelező szerkezeti felosztását, az egyes részeknél pedig - szövegesen és jogszabályhely megjelölésével - csak utalna annak tartalmi jellemzőire; a kész határozat folyószöveges formátumban jelenne meg - rögzíti a szerző tanulmányának záró részében. Az automatizálási segédprogram alkalmazásával a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja is foglalkozott, az „intelligens szövegszerkesztő” figyelembe venné azt, hogy maga a célközönség is megváltozott: a társadalom jelentős része másképp és mást olvas, mint korábban.

sokszínű és szerteágazó, annak egyes szegmensei külön-külön is fontosak. Ezek a diskurzusok viszik a szakmát mindig előbbre, az egyre magasabb színvonalú munkavégzés és elmélyültebb tudás irányába.

VÓKÓ GYÖRGY¹

AZ ORSZÁGOS KRIMINOLÓGIAI INTÉZET 2017. ÉVI KUTATÁSI FŐIRÁNYAIRÓL

2017-ben az OKRI tevékenységének egy része, az előző éveknek megfelelően, négy kiemelt kutatási főirányhoz kapcsolódott. Az első főirány a „Társadalom és bűnözés”, a második a „Biztonság, közbiztonság”, a harmadik a „Bűnözéskontroll”, a negyedik pedig a „Kiemelkedő vagy veszélyes bűncselekmények, bűnelkövetők” elnevezést kapta. Az ezekhez kapcsolódó kutatások rövid ismertetésével szeretnénk bepillantást engedni az intézet minden napjaiba.

Első főirány: Társadalom és bűnözés

*Sárik Eszter – Bolyky Orsolya: A bűnelkövetéshez vezető út megismerése
vagyon elleni bűncselekményeket elkövető, felnőtt korú, visszaeső elítéltek körében*

Több hazai kriminológiai vizsgálat foglalkozott már a bűnelkövetés kialakulásának okai-
val, hátterével, rizikótényezőivel, ezek azonban vagy kizárólag a terhelt által elmondottakra
(önbevallás), vagy a jogerősen lezárt büntetőügyek irataiból megismerhető információk-
ra hagyatkoztak. Az adatok összevetésére – a személyes élmények, illetőleg az iratok ál-
tal megismerhető információk összekapcsolására – nem volt mód. A kutatás ezt a hiá-
tust pótolja, és a tartósan bűnelkövetővé vált személyek körében kombinálja az elítélttel
és reintegrációs tisztjével, valamint hozzájárulása esetén az általa megjelölt, az életútját
jól ismerő személlyel történő személyes beszélgetés (közvetlen megkérdezés) és az iratok
elemzésének módszerét.

Az interjúk módot adtak a jogszabályokból nem megismerhető információk megszerzé-
sére a rendszer működése tekintetében, különösen a kutatás fókuszában álló „nehéz ese-
tek” (többszörös visszaesők) kezelését illetően. A kutatás 2018-ban folytatódik.

Barabás A. Tünde: Alkalmazott kriminológia

2017-ben megkezdődött az alkalmazott kriminológia meglehetősen kis számú hazai és

¹ Prof. Dr. Vókó György DSc OKRI igazgató, professor emeritus (PPKE)

nemzetközi szakirodalmának összegyűjtése és feldolgozása. A kutatás célja annak feltárása, hogy megvilágítsa: a kriminológia tudományának eredményei hol, mely területeken és mennyiben hasznosulhatnak a gyakorlatban, valamint rámutasson alkalmazhatóságának további területeire. A kutatás 2018-ban folytatódik.

Második főirány: Biztonság, közbiztonság

Póczik Szilveszter: Különösen súlyos kultúraspecifikus bűncselekmények az európai muszlim bevándorló közösségek körében

A taharus dzsama'i a nők elleni, közterületen csoportosan elkövetett, sőt olykor tömeges szexuális zaklatás és nemi erőszak elnevezése az arab nyelvben. A jelenség első leírása 2005-ből, Egyiptomból származik, ahol „pokoli körként” is emlegetik, de a fogalom már az 1950-es évek óta ismert. Az elkövetés előfeltétele a köztereken összegyűlt nagyobb tömeg, amely alkalmat ad nők bekerítésére, elszigetelésére és kísérőik távoltartására. Az elkövetők valamilyen ürüggyel udvarias segítségnyújtást színlelnek, és összezavarják a kiszemelt sértetett. Hihetőleg egyiptomi fedett ügynökök alkalmazták ezt először módszeresen 2005. május 25-én a kairói Tahrir téren a közvetlen elnökválasztást érintő alkotmánymódosítással kapcsolatos népszavazás (Fekete Szerda) miatt gyülekező tüntetők között tartózkodó nők megfélemlítésére.

Alighanem mindenkit meglepetésként ért, hogy a szexuális barbarizmus e formája a közel-keleti előzmények után Európában is megjelenhet. A 2015-ös kölni szilveszteri éjszaka eseményei döbbenettel töltötték el Németországot és egész Európát, romba döntve a bevándorláshoz fűzött reményeket és illúziókat. A Bundeskriminalamt állásfoglalásában olvasható megfogalmazás szerint új bűnelkövetési módszerről van itt szó, vagyon elleni és rablási cselekményekkel kísért, csoportosan elkövetett szexuális erőszakcselekmények sorozatáról.

Póczik Szilveszter – Sárík Eszter: A PoMigra – Political motivated crime in the light of current migration flows (nemzetközi együttműködésben)

A Német Szövetségi Bünygyi Hivatal (BKA) eredményes pályázata nyomán a „Politikailag motivált bűnözés a jelenkori migrációs trendek tükrében” címmel kezdődött nemzetközi

kutatási együttműködésben nyolc ország – Csehország, Belgium, Görögország, Hollandia, Ausztria, Olaszország és Magyarország – vesz részt. A PoMigra projekt az EENeT elkülönített kutatócsoportjaként tevékenykedik.

A projekt célja a migráció és a migrációhoz kötődő bűncselekmények körének tudományos összehasonlító feltárása. A projekt résztvevői országjelentéseikben részben az országaikba érkezett migránsok által, részben a migránsokkal szemben elkövetett bűncselekmények alakulásáról, valamint a témával kapcsolatos egyéb rendészeti, és szélesebb társadalmi tapasztalatokról számolnak be. Az úgynevezett kutatási dizájn tervezése során az egyes országok közötti adat- és szabályozási források eltéréseiből adódó különbségek áthidalását célzó egységes értelmezési keretek kialakítása folyt. Ezt követően indult meg az egyes országok kutatási folyamata. A kutatás elsődleges célja azoknak a bűncselekményeknek a statisztikai és tudományos felderítése – amelyek a fenti kategórián belül – a migránskérdéssel bármilyen módon kapcsolatba hozhatók. A kutatás 2018-ban folytatódik.

Nagy László Tibor – Vókó György: A sportrendezvények biztonságának aktuális kérdései, a sportrendezvények látogatásától való eltiltás érvényesülése

A kutatás a sportrendezvények biztonságának aktuális kérdéseit tárja fel, és kiemelten vizsgálja az e téren fontos szereppel felruházott sportrendezvények látogatásától való eltiltás szankció érvényesülését. Magyarországon az elmúlt időszakban alapvetően javult a sportrendezvények biztonsági helyzete, nem utolsósorban az infrastrukturális fejlesztéseknek is köszönhetően, negatív jelenségek azonban továbbra is előfordulnak.

A szabálysértések között a polgári felhasználású robbanóanyagokkal és pirotechnikai termékekkel visszaélés a leggyakoribb, míg a bűncselekmények köréből a garázdaság emelkedik ki. Ugyanakkor sok esetben a rendbontásokat, rendzavaró cselekményeket nem követi feljelentés, így azok nem jutnak a hatóságok tudomására, különösen alacsonyabb osztályú mérkőzések esetén.

Kedvező jelnek tekinthető, hogy csökkenő trend figyelhető meg a Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság által magasabb biztonsági kockázatúnak minősített (fokozott vagy kiemelt) sportesemények arányát tekintve. A sportrendezvények biztonságának növelése érdekében további technikai fejlesztések szükségesek (nagyfelbontású kamerarendszerek, beléptetőrendszerek, ellentétes szurkolói csoportok szétválasztásának megoldása sportlétesítményeken belül stb.). Ajánlatos lenne a sportrendezvények

biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet hatálya alá tartozó rendezvények egyértelmű behatárolása, valamint a gyakorlati tapasztalatok alapján biztonsági kockázatot alig jelentő sportágak körének esetleges szűkítése, illetve a háromfokozatú biztonsági besorolási rendszer megreformálásának megfontolása.

Barabás Tünde – Szigeti Ákos – Koplányi Gergely (külső szerző): MargIn – Tackle Insecurity in Marginalized Areas c. nemzetközi projektben való részvétel

Az EU Horizon 2020 program keretében meghirdetett pályázatra a Barcelonai Egyetem vezetésével egy olyan konzorcium pályázott, amelyben az OKRI kutatói mellett olasz, angol, francia és spanyol kutatók is részt vettek, összesen hét partnerintézet közreműködésével. A 2015 és 2017 között zajló kutatás a bizonytalanságérzet négy dimenzióját vizsgálta: az objektív dimenziót (az áldozattá válást), a szubjektív dimenziót (a bűnözéstől való félelmet), a társadalomgazdasági dimenziót (a szociális sérülékenységet) és a társadalomföldrajzi dimenziót (a fizikai környezet hatását). 2017 során a kutatás kiértékelte a Budapest két kiválasztott területén – a II., valamint a X. kerület városrészeiben – zajló kvalitatív terepmunka eredményeit.

2017 februárjában két alkalommal rendeztünk fókuszcsoportos beszélgetést az érintett városrészekben dolgozó szakemberek – önkormányzati, rendészeti és civil szervezetek munkatársainak – bevonásával, és megoldási javaslatokat készítettünk elő a bizonytalanságérzetet meghatározó helyi problémákra. Eredményeink – és a javasolt megoldások jellege – összességében azt a felvetést támogatják, mely szerint az emberek bizonytalanságérzetében – az áldozattá válás és az attól való félelem mellett – központi szerepet játszanak a társadalomgazdasági és társadalomföldrajzi tényezők. Bár a városi bizonytalanságérzet egyértelműen kötődik a bűnözés és az antiszociális viselkedések megjelenéséhez, talán még ennél is erősebben kapcsolódik a társadalmi kirekesztődéshez és a közösségi kohézió hiányához, illetve az adott környék és lakosság deprivált, marginalizált helyzetéhez.

A projekt disszeminációs és exploitációs tevékenységét vezető partnereként az OKRI kutatóinak feladata volt a projekt nemzetközi zárókonferenciájának megszervezése és lebonyolítása Budapesten, 2017. április 3. és 5. között. A projekt Európai Tanács előtti utolsó beszámolójára 2017 májusában, Brüsszelben került sor. Az EU Horizon 2020 programjának értékelői a tudományos jelentést és az elszámolást elfogadták, ezzel a projekt hivatalosan is sikeresen lezárult.

Harmadik főirány: Bűnözéskontroll

Solt Ágnes: Bírói ítélkezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában

A kutatás a kiskorú veszélyeztetése tárgyában született jogerős ítéleteket elemezte, azt vizsgálva, hogy a tényállást jellemzően milyen esetekben állapítják meg, jellemzően mely bűncselekménnyel jelenik meg halmazatban, köthető-e egyéb polgári peres eljáráshoz, kik teszik a feljelentéseket, hogyan kerül büntetőbíró elé az ügy, és van-e tipikus jellemzője az elkövetőknek bizonyos demográfiai tényezők vagy szocioökonómiai státusz tekintetében. A kutatás azt is vizsgálta, hogy milyen és mennyire egységes az ítélkezési gyakorlat, illetve hogy a gyakorlatban melyek azok a szempontok, amelyek egységesen súlyosítják vagy enyhítik az ítélkezésben a büntetés mértékét. A kutatás 2018-ban folytatódik.

Parti Katalin: A Digitális Gyermekvédelmi Stratégia gyakorlati megvalósulása az iskolákban, különös tekintettel a virtuális térben megjelenő bántalmazásra

A Kormány által 2016-ban, az 1488/2016. (IX. 2.) Korm. határozattal elfogadott Digitális Gyermekvédelmi Stratégia intézkedési tervében kiemelt jelentőséget tulajdonít a gyermekek között a digitális térben megvalósuló megfélemlítés és bántalmazás (cyberbullying) vizsgálatának. A Stratégia szerint élénkíteni kell a tudatosító, ártalomcsökkentő tevékenységet végző civil szervezetek oktatási intézményekkel történő együttműködését. A kutatás ezért célul tűzte ki a kortárs digitális bántalmazás terén az iskoláknak segítséget nyújtó, magyarországi civil szervezetek feltérképezését és az általuk az iskoláknak nyújtott szolgáltatások tematikus csoportosítását, valamint a hiányosságok azonosítását.

A kutatás során az internet keresőfelületei és a civil szervezetek weboldalai alapján a vizsgálat felmérte az anti-bullying tevékenységet folytató civil szervezeteket. Emellett mélyinterjúkra is sor került azon oktatási intézmények vezetőivel és iskolaalapú programok kidolgozóival, akik mindennapi gyakorlatukban igénybe veszik a civil szervezetek segítségét. Habár jelentős az oktatási, illetve online és iskolai bántalmazással kapcsolatos tevékenységet végző civil szerveződések jelenléte Magyarországon, ezek a szervezetek nem láthatók és tevékenységük sem transzparens, emiatt az iskolák már csak akkor kérik a segítségüket, ha a konfliktusok eszkalálódnak és a mindennapi békés tanulási légkör sem biztosított.

A civil szervezetek aránytalanul kevés tréninget, továbbképzést kínálnak az iskolai kor-

társ erőszak megelőzésében nagy jelentőségű alternatív oktatási módszerek és a (iskola) vezetői kompetenciák fejlesztésére. Ez utóbbiakra azért lenne szükség, mert a komplex anti-bullying programok folytatása és fenntarthatósága az iskola pedagógusainak és dolgozóinak folyamatos készségét és vezetők általi megerősítését kívánja meg.

Negyedik főirány: Kiemelkedő vagy veszélyes bűncselekmények, bűnelkövetők

Solt Ágnes: Öngyilkosságot elkövetett tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték

A tényleges életfogytig tartó szabadságra ítélték több mint 10 százaléka követett el befejezett öngyilkosságot. Az öngyilkosságok majd mindegyike a szegedi Hosszúidős Speciális Rezsim (HSR) körleten elhelyezett fogvatartottak körében történt, az utóbbi 3 pedig két éven belül. Bár a büntetési tételből és mértékből fakadóan indokolható az öngyilkosságok és kísérletek valamivel magasabb aránya a teljes fogvatartotti populáció öngyilkossági rátájához mérten, de ezzel együtt indokolatlanul magas. Külön magyarázatra szorul, miért koncentrálnak egyetlen körletre a rendkívüli események.

A kutatás célja az öngyilkosságokhoz vezető konkrét okok feltárása, az oksági viszonyok meghatározása, és a további öngyilkosságok megelőzéséhez szükséges feltételek felfedése. Az öngyilkosságokhoz vezető okok feltárásával és a védőfaktorok feltérképezésével a további öngyilkosságok megelőzéséhez fogalmazott meg javaslatokat ez a kutatás.

Ritter Ildikó: Kábítószerfutárok Magyarországon II.

A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy milyen egyéni és társadalmi (elsősorban szociális, gazdasági, egészségügyi) körülmények, környezet vagy hatások játszanak szerepet abban, hogy valaki bevonódik az illegális kábítószer-kereskedelembé alkalmazottként, és a prosperáló, jelentős profitot termelő iparágban csekély ellenérték fejében jelentős kriminológiai és sok esetben egészségügyi kockázatot vállalva végez munkatevékenységet.

A kvalitatív vizsgálat megvalósításához mélyinterjúk módszert alkalmaztunk. A mintavételi keretet a vizsgálat idején a hazai büntetés-végrehajtás intézményrendszerében fogvatartott azon személyek alkották, akiket jelentős mennyiségű kábítószer országba történő behozatala vagy kivitele miatt ítélték el jogerősen (csempészek vagy futárok). A vizsgálati

mintát 48 fő alkotta. 2016-ban, a kutatás első részében, a szakirodalom feldolgozásával és a mélyinterjúk elkészítésével exploratív leírást adtuk a vizsgált jelenségnek. Az idei évben elkészült a részletes elemzés és a videón rögzített interjúkból egy dokumentumfilm is a hazai kábítószercsempészekről.

A vizsgálat eredményei szerint a hazai drogpiacon továbbra is fragmentált. Kisebbségi csoportok, 2-3 főből álló csapatok, de nem ritkán egyszemélyes magánvállalkozások foglalkoznak kábítószerkereskedéssel. A csoportok, „cégek” egy adott szűkebb földrajzi térségben (városban, falvakban) ismerik egymás tevékenységét, de elkülönülnek egymástól. A pár főből álló csoportrendszer sajátossága, hogy egy-egy csoporttag gyakran több piaci szerepben is megjelenik. Számos variáció megfigyelhető volt a mintába került szerveződésekben. A szerepösszevonásnak két fő oka van: az egyik a bizalmatlanság és/vagy a hatósági észlelési kockázat mérséklése, a másik pedig a profitmaximalizálás. Éppen ezért a szerveződések struktúrában nincsenek a kartellekhez vagy a klasszikus szervezett bűnözői csoportokhoz hasonló szervezetszociológiai értelemben elkülöníthető szerepek, tevékenységek. Csak flexibilis szerepstruktúrák vannak, amelyek a helyzet függvényében gyorsan változhatnak. A szervezet működése pedig ezek köré a szerepstruktúrák köré épül.

A rugalmas szerepstruktúrák és kínálati oldali szerepdiffúzió egy nagyon sajátos, sokszereplős, monolisztikus jegyeket magán viselő, de alapjaiban kompetitív, fragmentált piacot működtet. Olyan, amely magán viseli a hazai kisvállalkozásokra jellemző piaci szerveződést és magatartást. A rétegtársadalmi helyzet, illetve a droggereskedelemben betöltött szerep között szignifikáns összefüggés figyelhető meg. Az alacsony társadalmi státuszú családból érkezők a drogpiacon alsóbb szintű kínálati oldali szerepeiben jelentek meg (futár, minden szerepet felvállaló kiskereskedő, „házmester”, aki ügyel pl. egy kannabiszültetvényre, kábítószerraktárra stb.), míg a közép vagy felsőbb társadalmi státuszúak, függetlenül a drogkarrierüktől, jellemzően a magasabb szintű kínálati oldali szerepekben [nagykereskedők, marketing managerek, csempészek (saját, nagy mennyiségű kábítószer szállítók), szervezők]. A kábítószerproblémával korábban küzdő megkérdezettek körében nem feltétlenül a rétegtársadalmi helyzet, hanem sokkal inkább a gyermekkorban átélt és fel nem dolgozott traumák vezettek a drogfogyasztó magatartás kialakulásához és ennek folyamán a droggereskedelemhez vagy drogcsempészethez.

Virág György – Parti Katalin – Szabó Judit: Az erőszakos szexuális bűnözés aktuális hazai jellemzői

A kutatás az erőszakos szexuális bűncselekményekkel és azok társadalmi megítélésével

kapcsolatos kérdésekre kereste a választ. Egyrészt arra, hogy mi jellemzi ezeket a bűncselekményeket alanyi és tárgyi oldalon, különös tekintettel az elkövető és az áldozat közötti ismeretségre, az elkövetés helyére és idejére, továbbá az áldozat jellemzőire és viselkedésére. Másrészt arra is, hogy milyen mértékben érvényesülnek a szexuális erőszakkal kapcsolatban a társadalomban élő téves hiedelmek, az ún. nemierőszak-mítoszok az átlagpopulációban, a nemi erőszak miatt indult büntetőeljárásokban, valamint az ítélethozatal során.

Vizsgálta a kutatás azt is, hogy az utóbbi 15 évben milyen bűnmegelőzési, illetve társadalmi célú vizuális anyagok jelentek meg a szexuális erőszak tárgyában, azok milyen probléma megoldására irányultak, milyen üzenetet kívántak eljuttatni a célcsoporthoz, illetve milyen társadalmi csoport volt a célközönségük. Mindezekkel összefüggésben az erőszak és a szexualitás megjelenésének összefüggései is elemzésre kerültek a populáris zenei kultúrában. Az összetett célkitűzéseknek megfelelően a kutatás komplex módszertanra épült. A szakirodalmi feldolgozáson kívül aktavizsgálatot, online kérdőíves felmérést, vizuális és zenei anyagok tartalomelemzését, statisztikai adatok elemzését és jogszabáylelemzést végeztek a kutatók.

2015-ben került sor az online kérdőíves adatfelvételre, a vizuális anyagok összegyűjtésére és irányított kérdések alapján való elemzésére, a fiatalok körében népszerű zenei videók szexuális és erőszakos tartalom szerinti elemzésére, a nemzetközi szakirodalom és az irodalmi háttér áttanulmányozására, valamint a bírósági határozatok összegyűjtésére.

2016-ban történt meg a 2015. évben jogerős bírósági ítélettel lezárt ügyek feldolgozása, amelynek eredményei alapján indokolt volt az ilyen bűncselekmények tárgyában indult, ám a nyomozati szakban jogerősen megszüntetett vagy felfüggesztett ügyek vizsgálata is. Ennek alapján a 2017-ben elvégzett aktakutatás az erőszakos közösülés, szemérem elleni erőszak, szexuális erőszak, illetve szexuális kényszerítés tárgyában indult, és 2015-ben a nyomozati szakban megszüntetett vagy felfüggesztett büntetőügyek vizsgálatára terjedt ki.

Solt Ágnes – Antal Szilvia: A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték longitudinális vizsgálata

Hét évvel ezelőtt indult a legalább 10 évre tervezett longitudinális vizsgálat, mely arra vállalkozott, hogy a tést töltő elítéltekkel kapcsolatot alakítsanak ki a kutatók, és évente 3-4 alkalommal mélyinterjút készítsenek velük annak érdekében, hogy az ítélet hosszú távú hatásait, a megküzdési stratégiák változásait, az elítélt mentalitásának és a bv. intézethez való alkalmazkodásának folyamatát, hatásait megfigyeljék. A kutatás célja a bv. intézet számára kockázati tényezőt jelentő magatartásformák, hozzáállás és viselkedési elemek

előrejelezhetősége, az esetlegesen bekövetkező rendkívüli események jósolhatósága, illetve akár a személyre szabott protektív faktorok feltérképezése.

2011-ben mindössze 11 fő töltötte tész ítéletét, 2017 októberére számuk már 53 fő volt. Az elítéltek számának drasztikus emelkedése folytán a teljes körű, folyamatos kapcsolat megvalósulását sajnos nem lehetett megoldani, így az elítéltek közül 27 személlyel tartják rendszeresen a kapcsolatot a kutatók, s közülük a személyiség változását és az intézeti elhelyezés körülményeiben történt változások hatásait 17 fő esetén tudják mélyebben elemezni. A kutatásba bevont elítéltek közül a kutatás során 6 fő halálozott el, 1 fő természetes úton, 5 fő öngyilkosságot követett el.

A kutatás kezdete óta nem pusztán az elítéltek száma többszöröződött meg; a HSR körlettel rendelkező, speciális részleget kialakító bv. intézetek száma is egyről háromra nőtt. Az intézetek gyakorlatának összehasonlítása, a különböző gyakorlatok kiértékelése és a bv. intézetek közötti párbeszéd kialakítása ezért szintén a kitűzött célok közé került.

A személyzet túlterheltsége tovább gyűrűzik az elítéltek felé. Az öngyilkosságok kockázata mellett megjelent a kifelé irányuló agresszió kockázata. A „balhész” tész-esek megfelelő kezelése a mai napig nem megoldott, egyelőre az intézetek közötti „utaztatásuk” az egyetlen működő gyakorlat. A szigorított ellenőrzések, a kamerák, a központosított rendszer mélyen depriváló légkört teremtettek, amelyben a szabályok papír szerinti betartása mellett nincs helye más célnak. A három intézet közül továbbra is Sátoraljaújhely tudja a leginkább biztosítani az elítéltek számára a nyugalmat és jól kezelhetőséget eredményező munkalehetőséget, elhelyezést és ellátást. A szegedi és budapesti HSR lakói és az ott dolgozók viszont évről évre elkeseredettebbnek tűnnek.

Nagy László Tibor: Az emberölések jellemzői és trendjei a kriminálstatisztika tükrében

Az emberölés mint a legsúlyosabb erőszakos bűncselekmény, különös jelentőségű: viszonylag csekély számaránya ellenére a közvéleményt és a médiát jobban foglalkoztatja, a köznyugalmat nagyobb mértékben zavarja, a közbiztonság helyzetére, az állampolgárok biztonságérzetére lényegesen erőteljesebb befolyást gyakorol, mint más deliktumok. Ebből adódóan hatékony üldözése kiemelkedően fontos feladata a bűnüldöző és igazságügyi szerveknek.

Egy-egy ország, terület, régió kriminalitási helyzetének, viszonyainak értékelésénél mindig az elsődleges adatok között szerepelnek az adott helyen elkövetett, élet elleni bűnözés mutatói. Ezen adatok már csak azért is hangsúlyosak és mérvadóak, mivel az emberölés – a

szilárd közállapotokkal jellemezhető országokban – az alacsony látenciájú bűncselekmények közé tartozik. E vonatkozásban az állampolgárok kriminalitási érzékenysége, a bűnüldöző szervek fogadókészsége és felderítési tevékenysége is páratlanul magas szintű. Az élet elleni bűntettek ismertté válásának általában sokkal nagyobb a valószínűsége minden más bűncselekményhez képest, kivételesen azonban e körben is előfordulhatnak sikeresen leplezett, rejtve maradt cselekmények.

Magyarországon az ismertté vált szándékos emberölések száma a rendszerváltásig fokozatosan csökkent (évi átlagban, az 1960-as években 560, a hetvenes években 515, míg a nyolcvanas években már csak 395 szándékos emberölés vált ismertté), a rendszerváltást követően azonban e téren is romlott a helyzet, a kilencvenes években átlagosan 424 emberölés történt. Az ezredforduló után azonban egyre javuló trendet láthatunk, a 2010-es években, éves átlagban már csak 122 befejezett emberölés valósult meg, és 2015-ben (185), valamint 2016-ban (199) korábban soha nem tapasztalt módon kétszáznál kevesebb szándékos emberölés (befejezett és kísérlet) regisztrálására került sor.

Az emberölések esetén kiemelt jelentőségű a befejezett, illetve a kísérleti stádiumban maradt cselekmények megoszlása. 1979 előtt a befejezett emberölések aránya mindig 50 százalék alatti volt, ezt követően azonban szinte állandóan 50 százalék feletti, olyannyira, hogy 1994-ben és 1995-ben ez a mutató a 70 százalékot is meghaladta.

Az utóbbi években a kvóta 50 százalék körüli. 2015-ben minden korábbinál kevesebb, 100 alatti (99) volt a regisztrált befejezett emberölések száma, 2016-ban pedig ennél alig több (101).

A minősített esetek közül a különös kegyetlenséggel elkövetett cselekmény a leggyakoribb, 15 százalék körüli értékkel. A regisztrált emberölést elkövetők száma jellemzően néhány fővel meghaladja az ismertté vált bűncselekményekét, ami egyrészt a magas felderítési eredményességnek köszönhető, másrészt nem ritka, hogy a gyilkosságot több bűnelkövető együtt valósítja meg. Gyermekekori elkövető 2008 óta nem fordult elő, a fiatalok aránya 5 százalék, a női tetteseké 16 százalék körüli.

Az elkövetők és az áldozatok kapcsolatát illetően az adatok egyértelműen mutatják, hogy az emberölések sértettjei döntő arányban az elkövető számára ismerős személyek közül kerülnek ki, csupán mintegy 20 százalékuk teljesen idegen. A kutatás rávilágított arra, hogy a közvélekedéssel szemben az emberölések terén egyértelműen javuló tendencia, minden korábbinál kedvezőbb szám adatok figyelhetők meg, és elsősorban hozzátartozók, ismerősök az áldozatok, ugyanakkor magas a különös kegyetlenséggel elkövetett cselekmények aránya, és továbbra is jelentős szerepe van az alkoholnak mind az elkövetői, mind a sértetti oldalon.

Bolyky Orsolya: A gondatlanságból elkövetett emberölések jogalkalmazási problémái és kriminológiai jellemzői

A kutatás elsősorban a gondatlanságból elkövetett emberölésekkel kapcsolatos jogalkalmazási nehézségek, különösen a minősítéssel kapcsolatos jogi problémák feltárására törekedett, mindezt az ítéleti indokolások részletes elemzése által. A gondatlan emberölések kriminológiai szempontú elemzésének célja, hogy megismerjük a cselekmények jellegét, az elkövetői és a sértetti kör jellemzőit, valamint a bűncselekmény előzményeit, körülményeit. A mintába valamennyi, 2013–2015 között jogerős ítélettel zárult, gondatlanságból elkövetett emberölés bünygyi iratai – beleértve a rendőrségi és ügyészégi iratokat – beke-
rültek. Így összesen 33 ügy részletes analizisére került sor.

A kriminológiai elemzéshez, valamint a büntetőjogi adatok kiszűréséhez strukturált kérdőívet használtunk, amely előre meghatározott válaszlehetőségeket tartalmazott. A gondatlanság dogmatikai problémáinak vizsgálata textuális elemzéssel, kvalitatív módon történt. Az elemzett bűncselekmények arra engednek következtetni, hogy a gondatlanságból elkövetett emberölések jelentős része baleseti jellegű, véletlenszerű cselekmény, amelyeknél a vádlottak számára a valódi büntetés a hozzátartozójuk – elsősorban gyermekük – elvesztése. A bíróság is sok esetben kitér erre a tényre, és általában enyhe büntetéssel – felfüggesztett szabadságvesztéssel – sújtja a szülőket, illetve más, a megfelelő felügyeletet elmulasztó személyeket. Többször előfordult a nyomozás ügyész általi megszüntetése a társadalomra veszélyesség csekély foka okán, ilyenkor az ügyész a gyanúsítottat megrovásban részesítette.

Korábbi, szándékos emberölésekre irányuló kutatásaink alapján úgy látjuk, hogy a tudatos gondatlanságból elkövetett cselekmények akár eshetőlegesen szándékkal elkövetett emberöléseknek is minősülhetnének. Kizárólag az aktuális bíróságon múlik, hogy melyik minősítést választja, mivel hasonló tényállású ügyekben a bíróság a szándékos emberölés büntetnének megállapítása mellett döntött.

A közlekedési bűncselekmények – amelyek esetében az eredmény tekintetében az elkövetőt csak gondatlanság terheli – sokszor felmerülnek mint lehetséges bűncselekmények a halállal végződő, a közlekedéshez, közúthoz kapcsolódó esetek körében. Ilyenkor a bíróságnak azt kell eldöntenie, hogy a halálos eredmény létrehozásáért felelős személy a KRESZ hatálya alatt állt-e a cselekmény elkövetésekor, vagy sem. Ha nem, akkor gondatlanságból elkövetett emberölésért fog felelni.

Hasonló a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés és a gondatlan emberölés elhatárolásának kérdése is. Ha a terhelt olyan tevékenységet végez, amelyre valamely speciális

foglalkozási szabályok vonatkoznak, akkor – függetlenül végzettségétől – a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés vétségéért felel. Ugyanakkor az elemzett ügyekből látható, hogy a gyakorlat nem mindig következetes e szabály alkalmazásakor.

Végül pedig, tiszteletben tartva az irányadó és hagyományos dogmatikai megfontolásokat, átgondolkodásra érdemesnek találnánk a következőt: látható, hogy az ügyek legtöbbje a gondatlanság enyhébb alakzata szerint minősül, azaz hanyag gondatlanság valósul meg. A terhelt sokszor nincsen a halálos esemény közelében sem, és a tőle elvárhatóság követelménye is számos esetben – mint ahogyan erre a bíróságok is kitérnek ítéleteikben – rendkívül távoli az eredmény tekintetében. Ezen esetekben felvetődhet a kérdés, hogy – a büntetőjogi hagyományokat félretéve – mennyiben szerencsés ezeket a cselekményeket emberöléseknek nevezni? Nem fejezné-e ki jobban a cselekmény jellegét, ha halált eredményező gondatlanságról beszélnénk? Természetesen tartalmilag ugyanazon tényállások tartoznának ebbe a körbe, de mégsem minősülnének a tragédiát átélő szülők, nagyszülők, nevelőszülők „gyilkosnak”.

(Az OKRI 2017. évi tevékenységének bemutatását az Ügyészségi Szemle következő számában folytatjuk.)

PETRA LEA LÁNCOS¹

DAS BESTATTUNGSRECHT IN UNGARN: SYSTEM, HERAUSFORDERUNGEN UND NEUE TENDENZEN

I. Historischer Rückblick

Totenpflege und Bestattung sind sehr stark von kulturellen Normen und Bräuchen geprägt – auch in Ungarn ist das nicht anders. Daher wird das Bestattungsrecht stark von Bräuchen und dem entstehenden Gewohnheitsrecht² geprägt. Die Trauer- und Bestattungskultur, die Aufgaben und Stellung der Angehörigen sowie die Verbindlichkeit der Verfügungen des Verstorbenen zu Lebzeiten hinsichtlich der Bestattung haben sich mit der Zeit verändert.³

Im 10. Jahrhundert – nach der Besiedlung der Karpatenbecken – haben unsere Ahnen ihre Toten östlich von ihren Siedlungen auf hochgelegenen, von Grundwasser nicht betroffenen Orten beerdigt. Oft wurden die Gräber mit Hecken und Graben umgeben und auf den südlichen Hügelseiten verortet, um die Verstorbenen von den bösen Geistern der Nordseite zu beschützen.⁴ Der Friedhof wurde der Rangordnung der Verstorbenen nach gegliedert: im mittleren Teil waren die vornehmsten Parzellen, links wurden die reicheren Stammesmitglieder beerdigt. Die Gräber wurden mit Bäumen, geschnitzten Holzsäulen, Steinen usw. gekennzeichnet.⁵ Mit dem Verstorbenen wurden persönliche Gebrauchsgegenstände sowie Rangzeichen beerdigt.⁶

1 Forschungsreferentin, Deutsches Forschungsinstitut für öffentliche Verwaltung (Speyer); Dozentin, Péter Pázmány Katholische Universität (Budapest). Für Einblicke in die Rechtspraxis bedanke ich mich bei Gábor Nyakas (Pantheon Kft.) und Kollegen der Péter Pázmány Katholische Universität. Ersterscheinung: Wirtschaft und Verwaltung 1/2018. 71–86.

2 Verstorbene Kinder wurden z.B. von Paten beerdigt. Bewohnern der Gemeinden und aus Gründen des Aberglaubens sogar durchreisenden Fremden stand eine Grabstätte im Ort zu. BÉKESI Nóra: *A temetkezési jog magánjogi vetülete*. In: Kosza Yvett (Hrsg.): *Jog és állam 6. – A temetkezéssel kapcsolatos szabályozás. Tudományos konferencia* (Budapest, 2004. március 19.). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2005. 9–10.

3 HORVÁTH Csaba – PRUTKAY János: *Kegyeleti jogtár*. PolgART, Budapest, 200A5. 12.

4 Imola GECSÉNÉ TAR: *Történeti temetők Magyarországon*. Dissertation, Corvinus Universität, Budapest, 2012. 23.

5 Ibid.

6 Ibid.

Mit der Staatsgründung und der Aufnahme des christlichen Glaubens⁷ wurde die Beerdigung um die Kirchen nach katholischem Ritus angeordnet: Ladislaus der Heilige sah eine Freiheitsstrafe von 12 Tagen für diejenigen vor, die ihre Verstorbenen nicht bei der Kirche begraben.⁸ Es wurde zum Brauch, dass sogar Laien in Ordenskleidung beigesetzt wurden. Obwohl im Mittelalter das Begräbnis von Laien auch in der Kirche erlaubt wurde, wurde es in Ungarn von den Synoden von Buda (1279), Esztergom (1450) und Nitra (1494) abermals ausgeschlossen. Viele Volksbräuche, die sich im Mittelalter in Bezug auf die Totenfürsorge und Totenfeier entwickelt haben, wirken bis heute.⁹ So wurden alle Fenster geschlossen und Spiegel verdeckt, nachdem sich der Tod eingestellt hatte (in späteren Zeiten wurden auch die Uhren gestoppt). Der Tote wurde gewaschen, gekämmt und in Sonntagsanzug gekleidet. Die Leiche wurde aufgebahrt und von Trauerweibern betrauert.¹⁰ Nach der Totenwache wurde der Sarg für das Totenoffizium in die Kirche getragen.¹¹

Jahrhunderte später trugen sowohl die Reformation als auch die verbreiteten Pestseuchen dazu bei, dass Beerdigungen nicht mehr im Kirchhof stattfanden, sondern in Gebiete außerhalb der Ortsgrenze verlagert wurden.¹² Während die katholische Glaubensgemeinschaft der Totenfeier weiterhin große Bedeutung zumaß, spielte die Beisetzung in der reformierten Kirche keine wichtige Rolle,¹³ da sie davon ausging, dass Feierlichkeiten nach dem Tod keine Auswirkung auf das Schicksal des Verstorbenen haben können.¹⁴ Mit der Verbreitung der reformierten Glaubensgemeinschaften in Ungarn wurden die ehemaligen Friedhöfe oft eher wirtschaftlich genutzt und als Weiden eingesetzt. Diese Tendenz wurde dann mit dem Dekret von Kaiserin Maria Theresia endgültig zur Regel, um zunehmenden Seuchengefahren vorzubeugen und die überfüllten Begräbnisstätten durch die Gründung

7 Bericht des Ombudsmannes für nationale und ethnische Minderheiten über die Durchsetzung der kulturellen Rechte der Minderheiten, 2010. 341.

8 Dekreten des Ladislaus, Kapitel 25 Artikel 1. TAR (2012) 23.

9 TAMÁSI Zsolt: *A temetés hagyományai és teológiája*. http://www.gyaszjelentes.eu/hasznos_informaciok/info_12.html.

10 KONCZ Klaudia: *Adalékok a halállal kapcsolatos hiedelmek és szokások ismeretéhez*. PhD-Konferencia 2013. Balassi Intézet, 2013. 226–228.

11 Im Gegensatz zu vielen anderen europäischen Regionen wurde z.B. in Ungarn erlaubt, dass Kinder im Grab ihrer Eltern begraben werden, was angesichts der damaligen hohen Kindersterblichkeit eine wichtige Frage war. TAMÁSI a.a.O.

12 TAR (2012) 24.

13 Debreziner Konfession von 1526; Tamási a.a.O.

14 TAR (2012) 24.

neuer Friedhöfe zu entlasten.¹⁵ Kirchen wurden dazu aufgefordert, den Ort der neuen Friedhöfe zu bestimmen; auch die Friedhofsordnung wurde bis zum 19. Jahrhundert von den Kirchen geregelt.

Mit der zunehmenden Urbanisierung und der Einsiedlung verschiedener Volksgruppen in die größeren Städte wurde die Errichtung neuer Friedhöfe unumgänglich. Obwohl diese Begräbnisstätten weiterhin in die Trägerschaft der Kirchen fielen, wurden einige als öffentliche Friedhöfe betrieben – in gemeinsamer Nutzung der verschiedenen Religionsgemeinschaften. Die gemeinsame Nutzung wurde vom Gesetzesartikel XIV von 1876 bestätigt, der ferner jede Ortschaft dazu verpflichtete, entweder einen öffentlichen Friedhof zu errichten oder diese durch einen in gemeinsamer Nutzung, aber unter der Trägerschaft einer Glaubensgemeinschaft stehenden Friedhof zu ersetzen.¹⁶ Der erste öffentliche Friedhof von Budapest wurde in 1847 eröffnet (*Kerepesi temető*)¹⁷ – allerdings scheute sich zunächst die Bevölkerung vor dem riesigen, neuen Friedhof und zwei Jahre lang gab es hier keine Beerdigungen. Schon bald mussten aber neue öffentliche Friedhöfe in der schnell wachsenden Hauptstadt eröffnet werden.

Mit der zunehmenden Bevölkerung, dem beschleunigten Städtebau und der schlagartigen Expansion der Städte sind Friedhöfe im 19. Jahrhundert zu permanenten Bestandteilen der Metropolen geworden.¹⁸ Friedhöfe dienten zunächst sakralen und Pietätszwecken, trugen aber als Grünflächen zugleich zur besseren Luftqualität der Städte bei und dienten als Erholungsort.¹⁹ Was die Friedhofskultur angeht, wurde in Zentral-Europa – so auch in Ungarn – eine eklektische Mischung gebildet aus der deutschen, auf die Einheitlichkeit der Parzellen und die Symbolpflanzen fokussierte Gestaltung und der französisch-italienischen, architektonisch bedingten Einrichtung.²⁰ Parallel zur Entwicklung der ungarischen Friedhofskultur haben sich auch die Totenfürsorge und die damit einhergehenden Funktionen verwandelt. Aus den Funktionen der ehemaligen „Funeratoren“ und „Leichenbitter“ haben sich erstmals im 19. Jahrhundert Gilden herausgebildet, die später zu professionellen Bestattungsunternehmen wurden.²¹

15 Imola GECSÉNYI TAR: *Az egyházak szerepe a történeti temetők fenntartásában*. Vortrag auf dem 48. Savaria Sommeruniversität für Urbanistik (29. 06. 2015).

16 TAR (2012) 27; Bericht ... 341.

17 Dieser erste öffentliche Friedhof ist Europas größter Freiluft-Skulpturenpark mit insgesamt 603 Werken von 168 Künstlern. Seit 2016 steht der Friedhof unter der Betreuung vom Institut für das Nationale Erbe. Bericht ... 343.

18 TAR (2012) 28.

19 TAR (2012) 5.

20 TAR (2012) 22.

21 BÉKESI a.a.O. 9–10.

II. Systematik des Bestattungsgesetzes

Das aktuelle Regelwerk ist in Gesetz Nr. XLIII von 1999 über Friedhöfe und Bestattungen (Bestattungsgesetz, BeG)²² und in der für dessen Umsetzung erlassenen Regierungsverordnung Nr. 145/1999 (X. 1.) (Bestattungsverordnung, BVO) niedergelegt. Schließlich regelt das Gesetz Nr. LIV von 1997 über den Denkmalschutz denkmalspezifische Aspekte, d.h. die kulturelle Bedeutung und Pflege von Friedhöfen.²³

Das Bestattungsgesetz besteht aus vier Kapiteln und insgesamt 45 Artikeln. Das erste Kapitel trägt den Titel „Allgemeine Bestimmungen“ und regelt Grundsätze, Anwendungsbereich und Begriffsbestimmungen des Gesetzes.

Kapitel zwei („Der Friedhof“) regelt die Gründung, Schließung, Bewirtschaftung und Verwaltung des Friedhofs sowie die Bestattung. Hier finden sich die Regeln zu Bestattungstypen und Bestattungspflicht, Verfügungsrechten über Grabstätten und behördlichen Aufgaben.

Kapitel drei über „die Bestattungsdienste“ definiert sowohl die einzelnen Dienstleistungen als auch behördliche Aufgaben und Zulassungsbedingungen für Bestattungsunternehmen. Einzelheiten zu Bestattungsgebühren werden auch hier geregelt.

Schließlich beinhaltet Kapitel vier „sonstige Bestimmungen“ über einzelne Vertragsbedingungen öffentlich-rechtlicher Pietätsverträge der Kommunalverwaltungen mit Unternehmen zur Verwaltung von Friedhöfen, Friedhofsnutzungsgebühren, Verwaltungsbußgeldern und den besonderen Vorschriften zu Heldenfriedhöfen.

In diesem kulturellen und rechtlichen Rahmen arbeitet das ungarische Bestattungsgewerbe mit einem Markt von rund 130 000 Bestattungen pro Jahr und 450-500 Bestattungsunternehmen.²⁴

22 Vor der politischen Wende wurden Fragen des Bestattungsrechts in einer ministerialen Verordnung abgefasst [Verordnung 7/1983 (V. 12.)], was jedoch vielfach kritisiert worden ist. Die Pflege des Andenkens des Verstorbenen und die Behandlung des Leichnams wurden als Bereich des Persönlichkeitsschutzes eingestuft, was einen Rechtsakt mit Gesetzesrang erfordert hätte. TÖRÖ Károly: *Ellentmondások a kegyeleti jog szabályozásában és megítélésében*. Jogtudományi Közlöny. Dezember 1991, 276. Entscheidung 1517/B/1991 AB des Verfassungsgerichts ergibt, dass die Gesetzgebung die Abfassung des Gesetzes ursprünglich für 1992 geplant hatte. Das Bestattungsgesetz hat Verordnung Nr. 10/1970 (IV. 17.) über Friedhöfe und Bestattungstätigkeiten ersetzt.

23 Abgeändert von Gesetz Nr. LXIV von 2001 und Gesetz Nr. LXXXIX von 2005 über den Denkmalschutz.

24 *Haldoklik a hagyományos temetkezés.* (1. 11. 2016, Index), http://index.hu/gazdasag/2016/11/01/temetkezési_piac/.

III. Friedhofsträgerschaft

Von den rund 4550 Friedhöfen Ungarns stehen 1550 im Eigentum der Kommunalverwaltungen; rund 3000 Friedhöfe – die überwiegende Mehrheit – sind im Eigentum von Glaubensgemeinschaften. Artikel 3 BeG unterscheidet zwischen den folgenden Bestattungsorten:

- *Friedhof* – Grünflächen, die Pietätszwecken dienen und für die Bestattung von Verstorbenen oder Aschen genutzt werden (lit. a),
- *Öffentlicher Friedhof* – Friedhof in der Trägerschaft der Kommunalverwaltung (lit. b),
- *Bestattungsandachtsort* – für die Bestattung von Verstorbenen oder Urnen sowie der Verstreuung der Aschen dienender, außerhalb des Friedhofs errichteter Ort, insbesondere in einer Kirche, einem Kirchhof, Kolumbarium oder einem anderen Ort (lit. c),
- *Nationaler Pantheon* – von dem Nationalen Andachtsort und Pietätsausschuss bestimmter Friedhof, Bestattungsort oder Andachtsort (lit. e), im Wesentlichen ein virtueller Friedhof, dem die Grabstellen der vom Ausschuss bestimmten hochgeschätzten Persönlichkeiten zugehören. Diese Gräber dürfen auch nach Ablauf der Ruhezeit nicht aufgelöst werden.
- *Heldenfriedhof* – Friedhof für die Bestattung von während der Leistung der Wehrpflicht gefallenen oder für Zwangsarbeit verschleppten Personen (lit. f).

Letztere bilden eine besondere Kategorie der Friedhöfe. Seit 1954 ist Ungarn Vertragsstaat der 1949 Genfer Konvention und ihres Protokolls von 1977 und ist entsprechend verpflichtet, die Gräber der in Ungarn gefallenen Soldaten und Internierten zu pflegen.²⁵ Zwar wurden die Gräber der Alliierten auch privat oder durch die Kirche aufrechterhalten.²⁶ Das Gesetz XIX von 1947 schrieb aber zunächst nur die Pflege der sowjetischen Gräber und die Enteignung von Parzellen zur Errichtung von sowjetischen Heldenfriedhöfen und Kriegerdenkmälern vor. Nach der Wende hat Ungarn mit anderen Staaten der Region völkerrechtliche Verträge über die Pflege der Heldenfriedhöfe unterschrieben, als erstes mit Deutschland im Jahr 1993. Seitdem wurden insgesamt 17 deutsch-ungarische Heldenfriedhöfe errichtet, wozu Ungarn die Grünfläche umsonst angeboten und Deutschland die Ausgestaltung bezahlt hatte.²⁷ Die Bundeswehr entsendet jährlich Soldaten nach Ungarn,

25 Ildikó ERNSZT: *Paying the last honour to victims of war as reflected in international law*. In: Kosza Yvett (Hrsg.): *Jog és állam 6. – A temetkezéssel kapcsolatos szabályozás*. Tudományos konferencia (Budapest, 2004. március 19.). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2005. 48.

26 http://www.hadisir.hu/hadisir/a_magyar_hadisirgondozas_tortenete

27 Abkommen zwischen der Regierung der Bundesrepublik Deutschland und der Regierung der Repub-

um die Soldatenfriedhöfe der in Ungarn gefallenen 54 000 deutschen Soldaten zu pflegen; diese werden oft von ungarischen Pfadfindern unterstützt.²⁸ Die mit den Heldenfriedhöfen einhergehende Pflicht als Träger hat zunächst das in 1997 errichtete Heldenfriedhofspflegebüro (Hadisírgondozó Iroda) erfüllt; heute werden diese Aufgaben vom Amt des Verteidigungsministeriums für Öffentlichkeitsarbeit erledigt.²⁹

Nach Artikel 4 Absatz 1 BeG sind der Friedhofseigentümer der Staat, die örtliche Kommunalverwaltung, die Kirche, die örtliche oder nationale Minderheitenselbstverwaltung oder eine wirtschaftliche Organisation. Eine Sonderregel garantiert, dass Rechte und Interessen der Verstorbenen und ihrer Familien in Sachen Beisetzung geschützt werden: wirtschaftliche Organisationen oder gemeinnützige Organisationen dürfen nur bis zu 49 Prozent Eigentumsanteil an einem Friedhof erlangen, mindestens 51 Prozent müssen immer bei der Kommunalverwaltung liegen. Allerdings gilt diese Regel nicht für Kirchen – sie dürfen auch dann Mehrheits- oder alleiniger Eigentümer des örtlichen Friedhofs sein, wenn es keinen öffentlichen Friedhof in der Siedlung gibt. Zwar wird dieses Privileg der Kirche nicht als verfassungswidrige Diskriminierung angesehen.³⁰ Allerdings ist fraglich, so Csink, wie weit bei Friedhöfen in kirchlicher Trägerschaft von Selbstbestimmung des Erblassers die Rede sein kann, wenn die Kommunalverwaltung ihrer Aufgabe zur Errichtung eines öffentlichen Friedhofs nicht nachkommt.

Da Private lediglich Minderheitseigentümer von Friedhöfen werden dürfen, stuft Landi

lik Ungarn über die deutschen Kriegsgräber in der Republik Ungarn und die ungarischen Kriegsgräber in der Bundesrepublik Deutschland (16 November 1993): „Artikel 3 (1) Die Regierung der Republik Ungarn gewährleistet den Schutz der deutschen Kriegsgräber und das dauernde Ruherecht für die deutschen Kriegstoten und bemüht sich, die Umgebung der deutschen Kriegsgräberstätten von allen Anlagen freizuhalten, die mit der Würde dieser Stätten nicht vereinbar sind. (2) Die Regierung der Republik Ungarn, die sich auf Grund der einschlägigen Bestimmungen des Völkerrechts die Verantwortung für die Erhaltung und Pflege der sich auf ihrem Hoheitsgebiet befindlichen Kriegsgräber vorbehält, gestattet durch dieses Abkommen der Regierung der Bundesrepublik Deutschland, die in der Republik Ungarn befindlichen deutschen Kriegsgräber und Kriegsgräberstätten auf eigene Kosten herzurichten und zu pflegen. ... Artikel 4 (1) Die Regierung der Republik Ungarn überläßt der Regierung der Bundesrepublik Deutschland für Vergangenheit und Zukunft kostenlos und auf unbegrenzte Dauer die Nutzung von als deutsche Kriegsgräber und deutsche Kriegsgräberstätten dienenden Geländeflächen als dauernde Ruhestätte für ihre Kriegstoten.“

28 ERNSZT a.a.O. 49.; siehe auch: <http://www.schwarzwaelder-bote.de/inhalt.donaueschingen-kriegsgraeberpflege-statt-urlaub.24c64848-c342-4fd3-84f1-e477132cd4ea.html>.

29 http://www.hadisir.hu/hadisir/a_magyar_hadisirgondozas_tortenete. Siehe z.B. <http://www.volksbund.de/kriegsgraeberstaette/budaoers.html>.

30 4/1993 (II. 12.) ABh (Verfassungsgerichtsentscheidung).

die Verwaltung der Friedhöfe als öffentliche Dienstleistung ein.³¹ Hier greift die sogenannte Sozialgebundenheit des Friedhofseigentums, bei der die staatliche Trägerschaft die Einhaltung der baurechtlichen Regeln sowie die Regeln des Gesundheitsschutzes, Umweltschutzes usw. sicherstellt.³² Artikel 10 und 22 BeG lassen darauf schließen, dass auch die Grabstelle nicht in Privateigentum stehen kann; Private haben lediglich befristete, verlängerbare Verfügungsrechte (Nutzungsrechte) über dieselbe. In seiner Entscheidung Nr. 529/B/1999 führte das Verfassungsgericht aus, dass diese Beschränkung vernünftig sei, denn „der soziale Zweck des Friedhofs erfordert die Unteilbarkeit derselben, andernfalls wäre seine Verwaltung unmöglich. Ein, mit dem Eigentum der Grabstellen verbundener, zeitlich uneingeschränkter Besitz und Nutzung würden die zweckmäßige und permanente Verwaltung des Friedhofs behindern, da die Kapazität des Friedhofs begrenzt ist, das Volumen der diesem Zweck dienenden Erdfläche vernünftigerweise nicht frei erweitert werden kann.“ Daher ist das Nutzungsrecht über die Grabstelle nicht absolut und kann auch nicht als einfaches geldwertes Recht eingestuft werden.³³

Es wird zwischen der Trägerschaft und der Verwaltung der Friedhöfe unterschieden. Träger dürfen keine Gebühren für den Eintritt, die Nutzung der Friedhofswege oder der Grabpflege dienender Wassernutzung verlangen. Es ist die Aufgabe des Friedhofsträgers, die zur bestimmungsgemäßen Nutzung des Friedhofs notwendigen Bauten, Infrastruktur, Strom- und Wasserversorgung zur Verfügung zu stellen sowie die Abfallversorgung, Wartung und Pflege der Einrichtungen und Grünflächen sicherzustellen.³⁴

Die Friedhofsverwaltung umfasst die Erhaltung und Pflege der Friedhofsinfrastruktur und Einrichtungen, die Zuweisung von Grabstellen, die Führung der Dokumentation und die Erarbeitung und Einhaltung der Friedhofsordnung.³⁵ Der Friedhofsträger darf wirtschaftliche Organisationen den Friedhofsverwaltungen in Auftrag geben: bei öffentlichen Friedhöfen bedarf dies eines öffentlich-rechtlichen Pietätsvertrages, bei anderen Fried

31 Cf. 1042/B/1999 ABh (Verfassungsgerichtsentscheidung).

32 LANDI Balázs: *Veszélyes üzemnek minősülhet-e a temető? – avagy az egyedi kárfelelősségi esetek mennyisége átcsaphat-e a fokozott veszéllyel járó tevékenységért fennálló felelősség minőségébe.* In: Zoltán Csehi – Katalin Raffai (Hrsg.): *Állam és magánjog. Törekvések és eredmények az Európai Unió joga, a nemzetközi magánjog, polgári jog és polgári eljárásjog keresztmetszetében.* Pázmány Press, Budapest, 2014. 149.

33 LANDI a.a.O. 149., siehe ferner: P.törv. IV. 20.129/1990. Entscheidung des Obersten Gerichts.

34 HOMICSKÓ Árpád: *A temetkezéshez kapcsolódó igazgatási szabályok.* In: Kosza Yvett (Hrsg.): *Jog és állam 6. – A temetkezéssel kapcsolatos szabályozás.* Tudományos konferencia (Budapest, 2004. március 19.). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2005. 64.

35 Artikel 16 BeG.

höfen reicht ein Werkvertrag. Die Bestattungsverordnung sieht die Möglichkeit vor, dass Friedhofsbetreiber auch als Bestattungsdienstleister aktiv sind.³⁶

Das Bestattungsgesetz regelt in Artikel 39 Absatz 1 den Inhalt des öffentlich-rechtlichen Pietätsvertrags. Dieser soll die Dienstleistungen, den Ort und die Zeit der Ausführung sowie die Regelmäßigkeit, Art und Qualität dieser Dienstleistungen beinhalten. Die Vertragsdauer, die nicht weniger als 5 und nicht länger als 15 Jahre sein darf, kann jedoch mit demselben Vertragspartner neu abgeschlossen werden. Der Pietätsvertrag regelt unter anderem die Finanzierung und Vergütung der Leistungen sowie die Anforderungen gegenüber dem Personal des Dienstleisters. Im Laufe des Vertrages hat der Träger das Recht und der Amtsleiter der Kommunalverwaltung die Pflicht, die Friedhofsverwaltung zu kontrollieren.³⁷

IV. Feuerbestattungen

In Ungarn wird die Mehrheit – das heißt landesweit insgesamt 60 Prozent, in Budapest um die 80 Prozent – der Bestattungen als Feuerbestattung durchgeführt.³⁸ Grund dafür sind die niedrigeren Preise der Feuerbestattungen im Verhältnis zu Erdbestattungen. In Städten trägt zu der Zunahme dieser Bestattungsform noch der Mangel an verfügbaren Grabstellen bei.³⁹ In Ungarn werden 17 Krematorien betrieben, die unter anderem auch die Aufbahrung anbieten. Die Bestattungsverordnung sieht vor, dass die Kremation im nächstgelegenen Krematorium stattfindet; allerdings hat der Bestattungspflichtige die Möglichkeit, auch ein anderes Krematorium zu beauftragen.⁴⁰

36 Artikel 55 Absatz 1 BVO.

37 HORVÁTH – PRUTKAY a.a.O. 82–84.

38 Das Bestattungsgesetz sieht vor, dass eine Bestattung nach weltlichen Feierlichkeiten oder nach religiösem Ritus durchzuführen ist, wobei letztere mit Rücksicht auf die jeweiligen Glaubenslehren und kirchlichen Gepflogenheiten auszuführen sind. In der Instruktion *Ad resurgendum cum Christo* hat die Kongregation für die Glaubenslehre des Vatikan 2016 ausgeführt, dass die Feuerbestattung weiterhin gegen die Bestattungstraditionen der Kirche verstößt. Gegenüber der immer öfter gewählten Möglichkeit, die Aschen mit nach Hause zu bringen, spricht sich die Kongregation für die Bestattung der Urnen im Friedhof oder einem anderen heiligen Ort aus – einer Ausnahme ist nur mit Genehmigung des Bischofs stattzugeben. Auch in diesem Fall dürfen aber die Aschen nicht auf mehrere Urnen getrennt werden. Die Kirche soll die Verstreuung auch dann verweigern, wenn der Erblasser im Testament so verfügt hatte.

39 HORVÁTH – PRUTKAY a.a.O. 36.

40 Artikel 32 Absatz 1 BVO.

Bei einer Feuerbestattung gibt es im Gegensatz zur Erdbestattung keine Fristen für die Bestattung oder Verstreuung der Aschen. Das heißt, die Aschen des Verstorbenen können zu Hause aufbewahrt werden. Problematisch war, dass nach dem ungarischen Bestattungsgesetz der Bestattungspflichtige sich bei der bei Herausgabe der Aschen abgelegten Erklärung nur darauf verpflichten musste, dass er dem Kreis der engsten Angehörigen den Zugang zu den Aschen ermöglicht. Das Zivilgesetzbuch jedoch gab vor, dass die postmortalen Persönlichkeitsrechte – welche auch die Pflege des Andenkens des Verstorbenen erfassen – einem weiteren Kreis, den sogenannten Angehörigen, zustehen. Damit diese nach der Feuerbestattung dem Andenken des Verstorbenen würdigen können, musste auf Antrag des Ombudsmannes das Bestattungsgesetz so verändert werden, dass die Privatsphäre des Bestattungspflichtigen den Zugang zu den Aschen in der Privatwohnung des Verfügungsberechtigten für Angehörige nicht ausschließt.⁴¹

Etliche Bestattungsunternehmen bieten sogenannten Pietätsschmuck an, bei dem eine „symbolische Menge der Aschen nach der Feuerbestattung des Verstorbenen in hohlem Schmuck aufbewahrt und getragen werden kann“.⁴² Dies setzt – wenn auch in geringer Menge – eine Möglichkeit der Ascheteilung voraus. Das BeG schließt eine Ascheteilung nicht aus und in der Praxis ist es verbreitet, dass die Angehörigen eine Ascheteilung bestellen. In diesem Fall sorgt das Krematorium für die Ascheteilung und übergibt die Aschen entsprechend auf mehrere Urnen verteilt an den Bestattungsdienstleister.

Für eine Wasserbestattung der Aschen ist aus Gründen des öffentlichen Gesundheitsschutzes eine Genehmigung der zuständigen Umwelt-, Naturschutz- und Wasserwesensbehörden einzuholen. Diese Art der Bestattung darf nur in Anwesenheit eines Bestattungsdienstleisters ausgeführt werden. Auch die Luftbestattung verläuft ähnlich, sofern die Verstreuung über einem speziell zugewiesenen Abschnitt eines Flusses vorgenommen wird. Hierzu ist auch die Genehmigung der zuständigen Luftverkehrsbehörde einzuholen, die die Einzelheiten der Verstreuung vorschreibt.⁴³ Artikel 34 Absatz 4 BVO sieht vor, dass eine Ascheverstreung nur in Besitz einer Erlaubnis des jeweiligen Grundstückseigentümers oder -trägers, bei dem die Verstreuung stattfindet, durchgeführt werden darf. Der erste ungarische Friedwald wurde in der Nähe von Agostyán eröffnet; hier dürfen die Angehörigen aussuchen, bei welchem Baum die biologisch abbaubare Urne beerdigt wird.

41 Bericht des Ombudsmannes Nr. 1990/2004. (10. 03. 2005).

42 <https://www.kegyeletiaruhaz.hu/kegyeleti-ekszerek>, <http://lelekhajotemetkezes.hu/kegyeleti-ekszerek/>, <http://hajostemetes.com/kegyeleti-ekszerek/> usw.

43 Artikel 34 Absatz 5 BVO.

V. Grabgestaltung auf öffentlichen Friedhöfen

Die Bestattungsverordnung enthält detaillierte Vorschriften zur Gestaltung von Friedhöfen und Gräbern mit Rücksicht auf geologische Gegebenheiten wie Grundwasserspiegel⁴⁴ und örtliche Bauordnung.⁴⁵ Die Verordnung sieht vor, dass Parzellen insgesamt nicht mehr als 65 Prozent der Friedhofsfläche bedecken dürfen und der Gartencharakter des Friedhofs beibehalten werden soll.⁴⁶ Der ungehinderte Zugang zu Friedhofseinrichtungen, die Errichtung von Aufbahrungshallen und Parkplätzen, die Umzäunung des Friedhofs sowie Reinigungs- und Müllentsorgungsaufgaben werden ausführlich geregelt oder es wird auf die jeweiligen Friedhofssatzungen verwiesen.⁴⁷ Die Grabgestaltung wird bis ins Detail geregelt: das Grab sollte 2,5 m tief sein, bei einer Neubelegung muss die Sohle des Sarges mindestens 1,6 m tief liegen. Bei Kolumbarien haben Urnenfächer eine Mindestgröße von 30 x 30 cm; ihre Ausgestaltung kann durch die jeweilige Friedhofssatzung näher geregelt werden. Für die anonyme Beisetzung durch Verstreuung der Asche kann der Friedhofseigentümer einen besonderen, als Park eingerichteten Teil des Friedhofs zuteilen.⁴⁸

Die Ruhezeit, das heißt der Zeitraum des Verfügungsrechts über die Grabstätte, kann nicht kürzer als 25 Jahre betragen (Verwesungszeit), bei Krypten ist ein Minimum von 60 Jahren einzuhalten. Urnengräber werden für ein Mindestzeitraum von 10 Jahren, Kolumbarien für 20 Jahre vergeben. Verordnungen der Kommunalverwaltungen sowie Friedhofsordnungen können längere Ruhezeiten festlegen, ferner besteht die Möglichkeit, diese Ruhezeiten zu verlängern. In Bezug auf die anwendbaren Gebühren gibt es derzeit keine einheitliche Regelung; diese werden gemäß „gerechtfertigter Kosten“ von dem Friedhofsträger oder bei öffentlichen Friedhöfen von der Kommunalverwaltung in einer jährlich überprüften Verordnung festgelegt.

Die Bestattungsverordnung regelt auch die Voraussetzungen der Grabzeichen. Die Größe des Grabzeichens kann von der Friedhofssatzung und der örtlichen Bauordnung beschränkt werden. Vor Errichtung muss der Gestaltungsplan des Grabzeichens dem Friedhofsbetreiber vorgelegt werden.⁴⁹ Grabzeichen, die über das Grab hinausragen,⁵⁰ gegen

44 Artikel 11 Absatz 7–8 BVO.

45 Artikel 1 BVO.

46 Artikel 2 Absatz 1-2 BVO.

47 Artikel 3-9 BVO.

48 Artikel 12 BVO.

49 Artikel 13 BVO.

50 Siehe Pfv. IV. 21.032/2005 Entscheidung des Obersten Gerichts, in der der Grabstein des Verstorbenen

den „öffentlichen Geschmack“ verstoßen oder mit unangemessener Beschriftung versehen sind, dürfen nicht errichtet werden. Sollten das Grabzeichen oder die Gruft die sichere Nutzung gefährden, ist der Friedhofseigentümer verpflichtet, den Verfügungsberechtigten durch Aushang und per Post dazu aufzufordern, diese herzurichten. Falls der Verfügungsberechtigte der Aufforderung nicht nachkommt, hat die Friedhofsverwaltung die unmittelbare Lebensgefahr abzuwenden.⁵¹

VI. Kirchliche und Minderheitenfriedhöfe

Weder das Bestattungsgesetz noch die Bestattungsverordnung sehen besondere Regeln für Minderheitenfriedhöfe oder Friedhöfe einzelner Glaubensgemeinschaften vor. Nach Artikel 2 Absatz 2 BeG unterliegen diese den allgemeinen Regeln des Bestattungsgesetzes. Ihre behördliche Aufsicht wird von der zuständigen Regierungsagentur der Hauptstadt oder der Komitate sowie dem Amtsleiter der Kommunalverwaltung ausgeübt. In bestimmten ungarischen Ortschaften gibt es keinen rein öffentlichen Friedhof, sondern nur Friedhöfe in der Trägerschaft bestimmter Kirchen. Auch hier hat aber die Kommunalverwaltung ihrer gesetzlichen Verpflichtung durch die Zuweisung einer Parzelle als öffentlichen Friedhof nachzukommen.⁵² Im Fall OBH 4361/2006 hat der Ombudsmann den Missetand ermittelt, dass in der Gemeinde Hernádnémeti die Kommunalverwaltung keinen öffentlichen Friedhof errichtet hatte. Ferner hat der Träger des örtlichen Friedhofs, die reformierte Kirchengemeinde, einen erheblichen Aufschlag für die Beerdigung derjenigen Verstorbenen vorgesehen, die dieser Religion nicht angehörten. In solchen Fällen hat die Kommunalverwaltung die Pflicht, im Verhältnis zu den örtlichen demographischen Tendenzen für einen öffentlichen Friedhof (eventuell auch in einem Friedhof in kirchlicher Trägerschaft oder in gemeinsamer Nutzung mit anderen Kommunalverwaltungen) zu sorgen, wobei der Amtsleiter seinerseits seine Aufsichtspflichten auszuüben hat.⁵³

Was Minderheitenfriedhöfe angeht, gibt es bis heute keine öffentliche Datenbank über die verschiedenen Minderheitenfriedhöfe Ungarns. Nichtsdestotrotz kann man von etlichen Minderheitenfriedhöfen berichten; es gibt zum Beispiel Friedhöfe der Ungarndeutschen in Wudersch (Budaörs), Schwarzfeld (Feked), Gyula, Kimling (Kimle), Unterzem-

um 30 cm umverlegt worden ist, um den verbindlichen 60 cm Abstand einzuhalten. Nach dem Obersten Gericht war dies ein Verstoß gegen die postmortalen Persönlichkeitsrechte.

51 Artikel 15 BVO.

52 Artikel 13 Absatz 1 des Gesetzes Nr. CLXXXIX von 2011 über die Selbstverwaltungen Ungarns.

53 HOMICSKÓ a.a.O. 65.

ming (Alsószölnök); Friedhöfe der slowakischen Minderheit in Mlynky (Pilisszentkereszt) und Slovenský Komlós (Tótkomlós); griechische Parzellen um die orthodoxe Kirche in Miskolc, den Chitighaz (Kétegyház) Friedhof der rumänischen Minderheit und den serbischen Friedhof in Stolni Beograd (Stuhlweissenburg, Székesfehérvár). Die meisten dieser Friedhöfe sind schon seit langer Zeit geschlossen; nur der serbische Friedhof in Székesfehérvár steht unter nationalem Denkmalschutz. Verfahren für das unter Denkmalschutz Stellen des deutschen Friedhofs in Schambeck (Zsámbék) und des serbischen Friedhofs in Berdo (Kalasch, Budakalász)⁵⁴ wurden auch eingeleitet.⁵⁵ Wichtig ist, dass örtliche Kommunalverwaltungen nach Artikel 57 Absatz 1 durch Verordnung Elemente des architektonischen Erbguts unter Schutz stellen können, wenn diese durch ihre Gestaltung zur Pflege der örtlichen Tradition beitragen oder von besonderer Bedeutsamkeit sind.

Viele örtliche und Minderheitenselbstverwaltungen arbeiten daran, diese verlassen Friedhöfe zu retten. Als Beispiel kann der Altfriedhof in Wudersch erwähnt werden, auf dem die erste Beerdigung im Jahre 1755 stattfand. Nach dem zweiten Weltkrieg wurden 90 Prozent der deutschen Bevölkerung von Wudersch unter dem Vorwand der „Kollektivschuld“ vertrieben und es blieb keiner dort, um die Gräber des Altfriedhofs zu pflegen.⁵⁶ In 1995 hat die Landesselbstverwaltung der Ungarndeutschen den Altfriedhof von Wudersch zum Nationalen Deutschen Andachtsort ernannt und mit der Unterstützung der Kommunalverwaltung von Wudersch die Renovierung des Friedhofs eingeleitet. Hier befindet sich auch das Nationale Deutsche Vertreibungsdenkmal.⁵⁷ Der Altfriedhof ist Ungarns größter, einheitlicher deutscher Friedhof mit Grabsteinen im Stil des Spätbarocks und des Klassizismus. Mit ihrer Verordnung hat schließlich die Kommunalverwaltung von Wudersch den Altfriedhof unter Schutz gestellt.

VII. Bestattungspflicht

1. Kreis und Rangordnung der Bestattungspflichtigen

54 Vor kurzem wurden im serbischen Friedhof von Budakalász 15 Grabmale vandalisiert. <https://www.lokal.hu/2017-06-orban-viktor-elitelte-a-budakalasz-szerb-temeto-meggyalazasat/>.

55 Bericht ... 343.

56 Bericht ... 349.

57 Weitere Gedenksteine und Gedenktafeln über die Vertreibung der Ungarndeutschen befinden sich in Naane (Alsónána), Tschatali (Csátalja), Elek, Maan (Mány), Zaneegg (Mosonszolnok), Murakeresztúr, Ödenburg (Sopron), Irm (Üröm), Schambeck (Zsámbék).

Artikel 20 Absatz 1 BeG gibt die Rangordnung der Bestattungspflichtigen vor. Diese sind 1) derjenige, der sich zur Bestattung vertraglich verpflichtet hatte; 2) der im Testament des Verstorbenen dazu verpflichtet wurde; 3) in Ermangelung eines Testaments der zusammenlebende Ehegatte/Ehegattin, Lebensgefährte/Lebensgefährtin; 4) andere nahe Verwandte nach der gesetzlichen Erbfolge. Die ungarische Sozialversicherung sieht kein Sterbegeld als Leistung vor; die Funktion derselben wird von der Beerdigungszuwendung (Kommunalverwaltungszuwendung),⁵⁸ die auf Antrag ausgezahlt werden kann, sowie der Rente, die auch nach dem Tod einen weiteren Monat noch geleistet wird, und den Witwen zustehenden Zuwendungen getragen.

Seit Anfang 2014 wird die Bestattung von der Kommunalverwaltung des letzten Wohnortes des Verstorbenen getragen, wenn es keine bestattungspflichtige Person gibt, diese ihrer Pflicht nicht nachkommt oder nicht aufzufinden ist und der Verstorbene mittellos verstorben ist. In diesem Fall stellt der Staat das Grab, den Sarg oder die Urne und das Grabzeichen zur Verfügung. Der öffentliche Friedhof stellt die soziale Parzelle oder bei Urnen die soziale Kammer zur Verfügung. Bei diesen Bestattungen können Bestattungskosten nicht als Nachlassverbindlichkeiten geltend gemacht werden.

2. Die „gebührende Bestattung“

Nach Artikel 1 Absatz 1 BeG hat jeder das Recht auf eine anständige und gebührende Bestattung. Das Gesetz definiert den Begriff „gebührende Bestattung“ nicht – dieser wurde durch die gesellschaftliche Praxis gestaltet und umfasst die Kosten der Erd- oder Feuerbestattung, der Trauerfeier und des Grabmals, Ausgaben für das Trauermahl, die Todesanzeige und den Kranz.⁵⁹ Eine Verletzung der Pflicht zur gebührenden Bestattung ist zugleich ein Verstoß gegen die postmortalen Persönlichkeitsrechte, die auch einer nachträglichen Entfernung oder Entstellung des Grabmals entgegenstehen.⁶⁰

Die aus der vom Gesetz vorgeschriebenen „gebührenden Bestattung“ entstehenden Bestattungskosten bilden einen Teil der sogenannten Erbfallschulden.⁶¹ Diese fallen zu-

⁵⁸ Diese Zuwendung wird bei der Kommunalverwaltung beantragt. Einen Anspruch auf diese Zuwendung haben diejenigen, die Bestattungskosten getragen haben und ihr Lebensunterhalt dadurch bedroht wird. In der Praxis bieten Arbeitgeber in Ungarn oft eine Zuwendung für die Beerdigung ihrer ehemaligen Mitarbeiter (Einkommenssteuergesetz, Anhang 1, Punkt 1.3.) Der Arbeitgeber kann auch die gesamten Bestattungskosten übernehmen (Einkommenssteuergesetz, Anhang 1, Punkt 8.6./e).

⁵⁹ Ágnes VISEGRÁDI: *Az örökös felelőssége a hagyatéki tartozásokért*. Magyar Jog 2015/7–8. 424.

⁶⁰ BÉKESI a.a.O.19. BH 1976/311.

⁶¹ Zivilgesetzbuch 7:94. § So wurde es auch traditionell geregelt, siehe Artikel 43 des Gesetzesartikels Nr.

nächst dem Erben⁶² als Bestattungspflichtigen zu. Bestattungskosten umfassen alle mit der Bestattung und der Bestattungsfeier verbundenen Ausgaben,⁶³ wie für den Sarg oder die Urne, die Grabstätte, den Grabstein, Beförderungskosten, Kosten der kirchlichen Trauerfeier, Kränze oder für das Totenmahl geleistete Zahlungen.

Der Erblasser kann in seinem Testament über seine Bestattung verfügen; dies bildet einen Teil seines Selbstbestimmungsrechts, den er noch in seinem Leben ausübt und der von den Bestattungspflichtigen umzusetzen ist.⁶⁴ Für die Ausübung des Selbstbestimmungsrechts gilt in diesem Bereich die Beschränkung, dass diese keine unzumutbare (unverhältnismäßige) Belastung für den Bestattungspflichtigen bedeuten darf. In der Praxis bedeutet diese Regel, dass es dem Bestattungspflichtigen zusteht darüber zu entscheiden, ob er der Verfügung des Verstorbenen auch dann nachkommt, wenn diese mit über den Nachlass hinausgehenden Kosten einhergeht oder nur schwer erfüllbare Bedingungen beinhaltet.⁶⁵

Das Oberste Gericht gab vor, dass falls die Verfügung des Erblassers nicht eindeutig nachzuweisen ist, der Bestattungspflichtige (die Bestattungspflichtigen) über die Bestattungsart und die gebührende Bestattung entscheidet. Das Gesetz schreibt vor, dass die Bestattungspflichtigen in der Auswahl der Grabstätte und der Durchführung der Bestattung zu kooperieren haben.⁶⁶ Wichtig ist: wenn die Bestattungspflichtigen sich über die Bestattungsart nicht einigen können, kommt nach Artikel 19 Absatz 4 eine Feuerbestattung nicht in Frage. Dies ist nicht nur aus religiösen Gründen von Relevanz, denn Erdbestattungen sind wesentlich teurer; sie kosten um das Zweifache. Für Fälle, in denen die Bestattung nicht von den Erben organisiert und bezahlt wird, gilt die Rechtsprechung, dass nur der Anteil der Bestattungskosten gegenüber den Erben geltend gemacht werden kann, der einer gewöhnlichen Bestattung entspricht.⁶⁷ Nach der Rechtsprechung können Bestattungskosten als Schadensanspruch gegenüber derjenigen Person geltend gemacht werden, die für den Tod des Verstorbenen verantwortlich ist.⁶⁸

XVI aus 1894 über die Vererbung. Békesi a.a.O. 16.

62 BH 1980/213.

63 BH 1996/367.

64 CSINK Lóránt: *Önrendelkezés és lelkiismereti szabadság, valamint az egyházak szerepe a temetkezésben*. In: Kosza Yvett (Hrsg.): *Jog és állam 6. – A temetkezéssel kapcsolatos szabályozás*. Tudományos konferencia (Budapest, 2004. március 19.). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2005. 37.

65 BeG, Artikel 19 Absatz 2, Békesi a.a.O. 17.

66 Artikel 1 Absatz 2 BeG, Csink a.a.O. 37, Homicskó a.a.O. 63.

67 BH 1996/367.

68 BH 1979/181. Visegrádi a.a.O. 428.

Der Erblasser kann verfügen, dass er sich eine kirchliche Bestattung wünscht, und tatsächlich wird die überwiegende Mehrheit der Bestattungen in Ungarn nach einem religiösen Ritus durchgeführt.⁶⁹ Nach dem Gesetz sind weltliche und kirchliche Bestattungen gleichgestellt (Artikel 1 Absatz 3). Aus der Kirchenautonomie folgt, dass die Beisetzungsfeierlichkeiten bei kirchlichen Bestattungen durch die jeweilige Kirche bestimmt werden. Im Gegensatz dazu können bei weltlichen Bestattungen der Erblasser oder seine Bestattungspflichtigen über die Feierlichkeiten entscheiden. Als Beschränkung des Selbstbestimmungsrechts oder der Kirchenautonomie hinsichtlich der Beisetzungsfeierlichkeiten gelten allgemeine Interessen wie Umweltschutz und öffentliche Gesundheit, die Bestattungen ohne Sarg nach jüdischem oder muslimischem Glauben entgegenstehen.⁷⁰

3. Besondere Probleme der Exhumierung und der Bestattung von Fehlgeburten

Nach Artikel 25 Absatz 1 lit. l) BeG bildet auch die Exhumierung einen Teil der Bestattungsdienstleistungen. Die Bestattungsverordnung regelt bestimmte Aspekte der Exhumierung aus Aspekten des Gesundheitsschutzes und der postmortalen Persönlichkeitsrechte.⁷¹ In Bezug auf Heldenfriedhöfe sieht das Gesetz vor, dass für eine Exhumierung die Erlaubnis des Verteidigungsministers eingeholt werden muss.⁷² Ein besonderer Missstand ergab sich aus der lückenhaften Regelung der Exhumierung. Laut der Bestattungsverordnung konnte eine Exhumierung von denjenigen Personen beantragt werden, die über die Grabstelle verfügen, und die Rechtsvorschriften sahen keine Meldepflicht gegenüber Angehörigen vor (dies war in den Fällen von Relevanz, in denen diese nicht mit den über die Grabstelle verfügenden Personen übereinstimmten). So drohte die Gefahr, dass Angehörige erst nach der Tatsache über die Exhumierung Bescheid bekamen, da diese keine Mitteilungsrechte oder Beteiligungsfähigkeit in einem Verwaltungsprozess für die Zulassung der Exhumierung haben. In seinem Bericht OBH 1990/2004 hat deshalb der Ombudsmann beantragt, die einschlägigen Rechtsvorschriften so zu ergänzen, dass die Angehörigen ihre postmortalen Persönlichkeitsrechte anhand der Mitteilungspflichten des Friedhofsbetreibers ausüben können.⁷³

69 Vgl. Fn. 38. Viele Bestattungsunternehmen bieten Verstreuung in der Kirche an.

70 CSINK a.a.O. 39.

71 Artikel 37 Absatz 1, Artikel 40, Artikel 43 Absatz 1 lit. b) BVO.

72 Artikel 40/B Absatz 1 BeG.

73 Ähnlich erging es dem Kläger in der zivilrechtlichen Grundlagenentscheidung 626/2002 der Kúria, dessen Eltern und Großeltern in einer Grabstelle in der Nutzung des Angeklagten beerdigt worden waren.

Das Bestattungsgesetz sieht ausdrücklich vor, dass auch die Bestattung von Fehlgeburten und Körperteilen unter dessen Anwendungsbereich fallen. Im Fall AJB 4291/2010 hat sich der Ombudsmann mit den Missständen im Bereich des vorgeburtlichen Verlusts beschäftigt. Auf Antrag hat der Ombudsmann ermittelt, dass Eltern bei Fehlgeburten vor der 24. Schwangerschaftswoche ihr verstorbenes Kind nicht beerdigen konnten und bei perinatalem Tod der gebührende Abschied in vielen Krankenhäusern verweigert oder davon abgeraten wurde. Für den gebührenden Abschied wurde in etlichen Krankenhäusern ein Pietätsraum eingerichtet,⁷⁴ allerdings ist die Praxis unterschiedlich, ob dieser den Angehörigen des verstorbenen Fötus offensteht. In seinem Bericht regte der Ombudsmann die Abänderung der einschlägigen Vorschriften an, damit die Bestattung und der gebührende Abschied den Angehörigen jedes verstorbenen Fötus zusteht, unabhängig von der Gestationswoche, in der er gestorben ist. Zwar sieht der Artikel 16 Absatz 3 der Verordnung 34/1999 (IX. 24.) weiterhin vor, dass die Bestattungspflicht von Fehlgeburten das Krankenhaus belastet. Allerdings besteht nach Artikel 14 Absatz 3 der Bestattungsverordnung die Möglichkeit, dass Angehörige die Zulassung zur Bestattung beantragen. Nach der Bestattungsverordnung weist der Friedhofsbetreiber eine Parzelle für die Bestattung von Fehlgeburten und Körperteilen zu mit der Möglichkeit, ein Kreuz oder Grabzeichen aufzustellen.⁷⁵

Ein spezielles Problem stellt die Beschränkung der Bestattungsfreiheit aus Gründen des öffentlichen Interesses dar: in Bezug auf Opfer von Straftaten und in bestimmten Epidemien können Verstorbenen bestimmte Bestattungsarten vorgeschrieben bzw. verboten werden, wenn diese die Ermittlung verhindern oder zu neuen Erkrankungen führen können. In solchen Fällen können Behörden auch gegenüber dem Willen des Verstorbenen oder der Bestattungspflichtigen unmittelbar durchführbare Maßnahmen treffen.⁷⁶

Hier hat vor dem Ablauf der Ruhezeit der Nutzungsberechtigte eine Neubelegung vorgenommen, ohne dem Kläger Bescheid zu geben. Als der Kläger am Allerheiligentag erfahren hatte, dass eine Neubelegung stattgefunden hatte, fiel er in Depression und versuchte sogar Selbstmord. Die Kúria entschied, dass sich der Gesundheitszustand des Klägers wegen der Neubelegung verschlechterte und sprach ihm einen Schadensersatz wegen immateriellen Schadens zu.

74 Éva Margit KERESZTY: *A halottakra vonatkozó betegjogi szabályozás és ennek problémái a magyar jogban*. Orvosi hetilap 153:2012:9, 333.

75 Artikel 22 Absatz 6 BVO; Artikel 14 Absatz 2–3 BVO. Siehe auch: AJB-5213/2014.

76 ZLINSZKY János: *A kegyelet magánjogi kérdései – személyi jog, vagyoni jog, és kötelezettség*. Polgári jogi kodifikáció 7:2005:3, 13.

VIII. Bestattungsgewerbe

1. Allgemeine Regeln zum Schutz postmortaler Persönlichkeitsrechte im Strafrecht

„Im ungarischen Recht ist der Verstorbene Gegenstand von Bestattungsdienstleistungen oder medizinischen Eingriffen. Die Hauptverpflichtung in Bezug auf den Körper des Verstorbenen ist, ihn in „ewige Ruhe“ zu versetzen, was sich auf die Vorbereitung des Leichnams für die Beerdigung (oder eine ähnliche Feierlichkeit), die Beisetzung selbst und die Erhaltung und Pflege der Grabstelle erstreckt. ... Medizinische Eingriffe und an dem Leichnam vorgenommene Verfahren sind dazu geeignet, Pietätsrechte zu verletzen, aber es gibt auch bestimmte religiöse Vorgaben, die den Umgang mit dem Leichnam genau regeln.“⁷⁷ Da Bestattungsdienstleistungen in Bezug auf den Leichnam und das Andenken des Verstorbenen geleistet werden, hat der Gesetzgeber allgemeine und bestattungsspezifische Regeln für den Schutz der aus der menschlichen Würde entspringenden postmortalen Persönlichkeitsrechte Verstorbener und die Rechte und Interessen der Angehörigen erlassen.

Von den allgemeinen Regeln zum Respekt des Andenkens Verstorbener und dem Schutz ihrer körperlichen Integrität sind zunächst die relevanten Sachverhalte aus dem ungarischen Strafgesetzbuch zu nennen. Artikel 175 verbietet den „widerrechtlichen Erwerb“ von „Körpern von Toten oder Teilen davon“ und kriminalisiert im Bereich der „Verletzung des Selbstbestimmungsrechts in medizinischen Fragen“ die Entfernung von Organen und Gewebe aus einem Toten trotz Protesterklärung (Artikel 218). Das ungarische Strafgesetzbuch sanktioniert auch die Verunglimpfung des Andenkens Verstorbener. Artikel 228 lautet: „Wer einen Toten oder dessen Andenken ... verunglimpft, ist wegen eines Vergehens ... zu bestrafen.“ Sachverhalte umfassen öffentliche Herabwürdigung in Ton oder Bildaufnahmen oder die üble Nachrede. Schließlich wird Diebstahl strenger beurteilt, wenn das Verbrechen „in Bezug auf Gegenstände, die dem Leichnam beigelegt wurden bzw. auf dem Friedhof oder an der Grabgedenkstätte zur Erinnerung an den Toten bestimmt sind“ begangen worden ist.⁷⁸

2. Gesetzliche Bedingungen des Bestattungsgewerbes

⁷⁷ KERESZTY a.a.O. 331.

⁷⁸ Artikel 370 Absatz 3 lit bd) Strafgesetzbuch.

Kapitel 3 des Bestattungsgesetzes regelt die Bestattungsdienstleistungen. Diese werden in Artikel 25 aufgelistet und umfassen die Bestattungsaufnahme, die Vorbereitung des Leichnams für die Bestattung, das Anbieten von Bestattungszubehör, die Aufbahrung, die Graböffnung und das Begraben, die Grablegung, den Leichentransport, die Feuerbestattung und Ausgabe der Urnen, die Urnenbeisetzung, die Verstreuung der Aschen sowie die Exhumierung und Wiederbestattung. Bestattungsaktivitäten können einzeln oder umfassend geleistet werden.

Bestattungsdienste dürfen nur unter den gesetzlichen Bedingungen ausgeführt werden, die technische, Pietäts- und Personalvoraussetzungen sowie Vorgaben in Bezug auf den Schutz der öffentlichen Gesundheit stellen.⁷⁹ Das Bestattungsgewerbe ist zur Zulassung vom Amtsleiter der zuständigen Kommunalverwaltung gebunden.⁸⁰ Der Amtsleiter darf die vorläufige Zulassung nicht verweigern, wenn der betroffene Einzelunternehmer (oder das Unternehmen) folgende Voraussetzungen vorweisen kann: a) keine Vorbestrafung, b) berufliche Befähigung und finanzielle Leistungsfähigkeit, c) pietätvolle Niederlassung und d) eine schriftlich abgelegte Unvereinbarkeitserklärung.⁸¹ Der Bestattungsdienstleister muss seine permanente Verfügbarkeit sicherstellen. Sollten die gesetzlichen Bedingungen nicht mehr erfüllt sein, hat der Amtsleiter die Zulassung zu widerrufen.⁸²

Die gesetzliche Vorbedingung des Befähigungsnachweises wird in der Bestattungsverordnung näher definiert. Hier wird eine berufliche Qualifikation als Bestatter nach Verordnung des Innenministers 16/2003 (IV. 18), Anhang 24: „Bestattungsdienstleister“, vorgeschrieben.⁸³ Die finanzielle Leistungsfähigkeit nach Artikel 33 Absatz 1-2 bedeutet, dass der Bestattungsdienstleister seine Steuer-, Zoll- und Beitragspflichten geleistet hat und eine Garantie in Form eines besonderen Bankdepots oder einer Bankgarantie bzw. Haftpflichtversicherung zur Verfügung stellt. Der Betrag dieser Garantie wird nach der Dauer und Einnahme des Bestattungsdienstleisters abgestuft.⁸⁴ Eine Niederlassung darf nicht

79 Artikel 26 Absatz 1 BeG.

80 Artikel 30 Absatz 1 BeG.

81 Artikel 30 Absatz 2-3 BeG.

82 Artikel 34 BeG.

83 Artikel 51 BVO.

84 Artikel 53 Absatz 1 BVO: Bei Aufnahme der Tätigkeiten muss eine Garantie von 200 000 HUF (ca. 667 EUR) vorliegen; nach zwei Jahren Tätigkeit bei einer Jahresnettoeinnahme von 1 million HUF müssen weiterhin 200 000 HUF (...), zwischen 1 und 5 millionen HUF Jahresnettoeinnahme 400 000 HUF (ca. 1333 EUR), zwischen 5 und 10 millionen Jahresnettoeinnahme 600 000 HUF (ca. 2000 EUR) und bei einer Jahresnettoeinnahme über 10 millionen HUF eine Garantie von 1 million HUF (ca. 3333 EUR) vorliegen.

innerhalb des Geländes eines Krematoriums oder Friedhofs gegründet werden und muss den Bedingungen für die Bestattungsaufnahme, der Vorbereitung des Leichnams für die Bestattung und dem Anbieten von Bestattungszubehör sowie der Kühlung des Leichnams und der Aufbewahrung des Bestattungswagens entsprechen.⁸⁵ Die Niederlassung wird in einem Verfahren mit der Mitwirkung vom Staatlichen Dienst für Gesundheitswesen und Amtsärztendienst (ÁNTSZ) und der zuständigen Baubehörde von dem Amtsleiter zugelassen, wenn die Niederlassung den einschlägigen Pietäts-, Arbeits-, Gesundheitsschutz- und Umweltschutzvoraussetzungen entspricht.⁸⁶ In der Niederlassung muss sichergestellt werden, dass sowohl der Kundenempfang, bei dem die Bestattungsaufnahme stattfindet, als auch die eventuelle Ausstellung von Bestattungszubehör in einem separaten Raum stattfinden.⁸⁷ Sowohl die Reinigung des Leichenwagens als auch die Aufbewahrung des Leichnams in der Niederlassung bedürfen einer besonderen Zulassung; wobei die Kosten für den Transport und die Kühlung des Leichnams nicht die anwendbaren Kühlungskosten im Krankenhaus oder Friedhof übertreffen dürfen.⁸⁸ Sollten sich in 200 m Umkreis vom Eingang der Niederlassung ein Krankenhaus, Sanatorium, Sozialanstalt, Wohnhaus, Ferienheim, Bildungsanstalt oder kulturelle Institution, Restaurant oder andere Form der Gastwirtschaft befinden, darf in der Niederlassung die Kühlung oder Vorbereitung des Leichnams für die Bestattung nicht ausgeführt werden.⁸⁹

Im Antrag für die Zulassung der Niederlassung müssen angegeben werden: die Adresse der Niederlassung, der Rechtstitel für die Nutzung der Niederlassung, die in der Niederlassung auszuführenden Bestattungsdienste und die damit verbundenen Kühlungs- und Transportdienste.⁹⁰ Sollten in der Niederlassung auch die Kühlung und Vorbereitung des Leichnams für die Bestattung ausgeführt werden, müssen im Antrag die Sicherstellung der sozialen Räume, der Müllentsorgung, Wasserversorgung und -entsorgung sowie eine Folgenabschätzung (für Boden, Grundwasser, Lärm, Gestank, Feuer und Explosionsgefahr) dargelegt werden. Dem Antrag müssen folgende Dokumente angehängt werden: Grundbuchauszug für die Niederlassung, die nicht älter als 3 Monate ist, Dokument zum Nachweis des Rechtstitels für die Nutzung und die Zustimmung zum Nutzungszweck.⁹¹

85 Artikel 27 BeG.

86 Artikel 31 Absatz 1 BeG.

87 Artikel 47 Absatz 1 BVO.

88 Artikel 48 Absatz 1, 3 BVO.

89 Artikel 48 Absatz 2 BVO.

90 Artikel 59 Absatz 3 BVO.

91 Artikel 59 Absatz 4-5 BVO.

Was die Unvereinbarkeit angeht, sieht das Gesetz Beschränkungen für das Personal von Krankenhäusern und anderen Gesundheitseinrichtungen sowie die Angehörigen derselben vor. Das heißt, nach dem Bestattungsgesetz dürfen Ärzte, Führungskräfte oder andere Angestellte von medizinischen Anstalten weder als Einzelunternehmer im Bestattungsgewerbe noch als Mitglied, Angestellter oder Führungspersonal bei Bestattungsunternehmen arbeiten, wobei ihre engen Verwandten auch nur in einem anderen Komitat Ungarns solche Dienste ausführen dürfen.⁹²

3. Werbebeschränkungen

Die Ausstellung von Werbematerial für Bestattungsdienste ist bei Kliniken, Krankenhäusern und sonstigen Gesundheitseinrichtungen verboten (auf dem Gelände, den Wänden, Zäunen und in den Büros dieser Einrichtungen). Eine Liste der Anbieter darf – in alphabetischer Reihenfolge – im Informationsbüro dieser Einrichtungen mit Bezugnahme auf „vollumfängliche Leistungen“ hinterlegt werden. Dieses Verbot gilt auch für Friedhöfe, auf denen jedoch ein für den Aushang oder die Ablage solcher Werbematerialien dienender Ort bestimmt werden kann.

In der Verfassungsgerichtsentscheidung zur Verfassungsmäßigkeit dieses Teilverbots hat das Gericht entschieden, dass das Werbeverbot im Bestattungsgesetz weder die erworbenen Rechte noch die Vertragsfreiheit oder den wirtschaftlichen Wettbewerb verletzt.⁹³

Das Verfassungsgericht führte aus, dass diese Regelung gerade deshalb getroffen wurde, „um die Verwundbarkeit der Bestattungspflichtigen zu verringern.“⁹⁴ Leider wird das Verbot nicht überall eingehalten. Weiterhin wird berichtet, dass es Krankenhäuser gibt, in denen unmittelbar nachdem die Angehörigen über den Todesfall benachrichtigt werden, dem Angehörigen die Visitenkarten der „bevorzugten“ Bestattungsunternehmen in die Hand gedrückt werden, wodurch unter anderem auch der Wettbewerb der Unternehmen verzerrt wird.

92 Artikel 29 Absatz 1–2 BeG.

93 1042/B/1999 ABh (Verfassungsgerichtsentscheidung).

94 1042/B/1999 ABh (Verfassungsgerichtsentscheidung).

IX. Tendenzen

In der letzten Zeit sorgte der Gesetzesentwurf zur Neuregelung der Sozialbestattung für Furore.⁹⁵ Der Entwurf hat nämlich eine „persönliche Mitwirkung“ bei Sozialbestattungen vorgesehen, wonach der Bestattungspflichtige selbst oder eine von ihm beauftragte Person verschiedene Totenfürsorge- und Bestattungsaktivitäten ausführt. Sozialbestattungen wären weiterhin vom Staat finanziert und außer dem gesetzlichen Bestattungszubehör hätte der Staat auch die Ausrüstung für die persönliche Mitwirkung zur Verfügung gestellt. Die Friedhofsverwaltung hätte die Pflicht gehabt, den Personen, die persönlich mitwirken, Informationen zum Arbeits- und Gesundheitsschutz zu vermitteln sowie ihre Mitwirkung zu kontrollieren. Die persönliche Mitwirkung hätte folgendes umfasst: die Vorbereitung des Verstorbenen für die Bestattung (Reinigung, Bekleidung), die Graböffnung und das Begraben, den Transport des Sargs oder der Urne innerhalb des Friedhofs und die Grablegung. Die Opposition und viele Kommunalverwaltungen stuften den Entwurf als Verstoß gegen die menschliche Würde und Pietät ein.⁹⁶ Zwar wurde der Gesetzesentwurf im Parlament angenommen. Jedoch wurde das Inkrafttreten der einschlägigen Verfügungen des Gesetzes abermals verschoben. Allerdings kann nicht ausgeschlossen werden, dass diese Regelung in der Zukunft Anwendung finden wird.

Ein praktisches Rechtsproblem ist die Veräußerung von Grabstellen in Unterkirchen „für ewige Zeit“. Ein Nutzungsrecht mit unbestimmter Frist wird vom Bestattungsgesetz und sogar vom Bischof des Erzbistums Esztergom-Budapest untersagt. Nichtsdestotrotz werden solche Grabstellen weiterhin erworben und hiermit die potenziellen Käufer getäuscht, die bereit sind, etwas mehr für die tatsächliche „ewige Ruhe“ zu bezahlen.⁹⁷

Als Tendenz in Ungarn kann insgesamt berichtet werden, dass die sogenannte „klassische Bestattung“ immer weniger gefragt ist. Dies geht sowohl auf höhere Preise der Sargbestattung als auch auf die wandelnde Bestattungskultur zurück. Insbesondere werden zunehmend Feuerbestattungen bestellt, wobei die Aschen oft nicht bestattet, sondern mit nach Hause genommen werden. Ascheverstreungen und Seebestattungen werden auch

⁹⁵ Gesetzesentwurf T/11212 (Mai 2013), eingereicht vom Innenminister.

⁹⁶ *Végleg elásták a szociális temetést?* (9.6.2015, Népszava), <http://nepszava.hu/cikk/1059698-vegleg-elastak-a-szocialis-temetest>.

⁹⁷ Für eine Kritik siehe: Udvary Sándor: *A temetkezésre vonatkozó egyes jogszabályok az Alkotmánybíróság gyakorlatában*. In: Kosza Yvett (Hrsg.): *Jog és állam 6. – A temetkezéssel kapcsolatos szabályozás*. Tudományos konferencia (Budapest, 2004. március 19.). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2005. 137.

immer gängiger.⁹⁸ Diese Tendenz kann zukünftig zur Umwandlung der Bestattungsbedürfnisse und damit auch zur eventuellen Schließung etlicher Friedhöfe führen.

Wegen der demographischen Gegebenheiten und des gesundheitlichen Zustands der ungarischen Bevölkerung ist die Ersetzung der Bevölkerung auf natürlichem Wege unmöglich. Der natürliche Bevölkerungsrückgang ist fast so hoch wie die Geburtenrate.⁹⁹ Das bedeutet, dass innerhalb einiger Jahrzehnte die Gesamtzahl der Sterbefälle wegen der signifikanten Verminderung der Bevölkerungszahl eindeutig niedriger ausfallen wird, was sich auf das Bestattungsgewerbe und die Friedhofsträgerschaft auswirken wird.

⁹⁸ *Haldoklik a hagyományos temetkezés* (1. 11. 2016, Index), http://index.hu/gazdasag/2016/11/01/temetkezesi_piac/.

⁹⁹ Zentrales Statistikamt für das erste Halbjahr von 2017: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/nep/nep1705.html>.

MÉSZÁROS ÁDÁM¹

RECENZIO AZ ELTE ÚJ BÜNTETŐJOGI TANKÖNYVÉRŐL²

Geller Balázs tanszékvezető egyetemi tanár és Ambrus István egyetemi adjunktus munkájának eredményeként ismét önálló tankönyve van az ELTE Büntetőjogi tanszékének. A mára már nem is annyira új Btk.-ra épülő kötet méltán váltja fel a 2012. évi C. törvény – adott esetben ellentétes dogmatikai nézeteket képviselő – többszerzős tankönyvét³, ami mindenképp a büntetőjog könnyebb megértését és tanulhatóságát szolgálja.

A három fő szerkezeti egységből (Büntetőjog és jogrendszer; Jogszabálytan; Bűncselekménytan) álló mű unikális abban a tekintetben, hogy korrekt jogirodalmi hivatkozásokat tartalmaz. Szintén egyedi és rendkívül hasznos megoldást alkalmaztak a szerzők azzal, hogy minden főbb szerkezeti egység elejére elhelyeztek egy „mini tartalomjegyzéket”, ami előrevetíti, hogy az adott fejezetben milyen témákról lesz szó.

1. Büntetőjog és jogrendszer

Az első, „*Büntetőjog és jogrendszer*” címet viselő részben ismerkedhetnek meg a büntetőjog tudománya iránt érdeklődők magával a büntetőjog mibenlétével, feladatával, a bűnügyi tudományok körében elfoglalt helyével. Ugyanebben a részben foglalkoznak a szerzők a büntetőpolitika kérdésével, mutatják be a modern büntetőjog hazai fejlődésének főbb állomásait és kiemelkedő alakjait, végezetül itt fejtik ki a törvényesség (anyagi büntetőjogi legalitás) elvét.

1.1. A büntetőjog feladata

A büntetőjog feladatát a szerzők magának a jognak a feladatával azonosítják, ami nem más,

1 Dr. Mészáros Ádám PhD, osztályvezető-helyettes, OKRI

2 GELLÉR Balázs – AMBRUS István: *A magyar büntetőjog általános tanai I.* ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2017.

3 BELOVICS Ervin – GELLÉR Balázs – NAGY Ferenc – TÓTH Mihály: *Büntetőjog I.* HVG-ORAC, Budapest, 2012.

mint „a jövőnek a biztosítása a társadalmi viszonyokban (ahogy azt a természettudományok teszik a fizikai világban), vagyis az emberi magatartások kiszámíthatóvá tétele. Mint a jogrendszer zárköve [...], a büntetőjog biztosítja végső soron minden jogviszony érvényesülését, és így a jognak mint társadalmi szellemi valóságnak végső biztosítéka”⁴.

Mivel itt olyan alapvető kérdésről van szó, amelyre a szerzők egyedinek mondható választ adnak, érdemes röviden felidézni néhány fontosabb hazai tankönyv szerzőjének véleményét a büntetőjog feladatáról.

A korábbi pécsi tankönyvben *Földvári József* azt a véleményét fogalmazta meg, hogy a büntetőjog feladata „a legáltalánosabb értelemben megegyezik a többi jogágéval: mind-egyik funkciója a társadalmi együttélés rendjének a biztosítása”⁵.

A szegedi tankönyvet jegyző *Nagy Ferenc* a büntetőjog feladatát három megközelítésben vizsgálja: elsőrendű feladata az emberek közösségi együttélésének a védelme⁶; általános feladata „az emberi kapcsolatok szabályozása és a társadalmi/jogi rend és képződmények rendezése, biztosítása”⁷; speciális feladata pedig a társadalmi alapértékek (jogi tárgyak) védelme és oltalmazása⁸.

A miskolci tankönyvben *Horváth Tibor* a büntetőjog alapvető feladatát akként fogalmazza meg, mint „a társadalmi együttélés rendjének védelme a társadalomra káros vagy veszélyes cselekményekkel szemben. A társadalom létezésének, zavartalan működésének és fejlődésének elengedhetetlen feltétele a társadalmat alkotó egyes személyek életének és jogainak biztosítása”⁹.

Nem vitatva, hogy minden szerzőnek igaza van, véleményem szerint a büntetőjog alapvető feladata, hogy egyrészt meghatározott tilalmak felállításával (a bűncselekmények meghatározásával) kiteljesítse és szavatolja az emberek számára a legteljesebb szabadságot¹⁰, másrészt, hogy fenntartsa a társadalmi rendet (mint az együttélés szükséges feltételét).

4 GELLÉR – AMBRUS (2017) 21–22.

5 FÖLDVÁRI József: *Magyar büntetőjog. Általános rész*. Osiris, Budapest, 2003. 33.

6 NAGY Ferenc: *Anyagi büntetőjog. Általános rész I.* Iurisperitus. Szeged, 2014. 32.

7 NAGY (2014) 33.

8 NAGY (2014) 34.

9 HORVÁTH Tibor – LÉVAY Miklós (szerk.): *Magyar büntetőjog. Általános rész*. CompLex, Budapest, 2014. 25.

10 Vö. BECCARIA, Cesare: *A bűnökről és a büntetésekről*. (ford. Madarász Imre). Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1998. 16.; illetve ZLINSZKY János: *a 23/1990. (X. 31.) AB határozathoz fűzött párhuzamos vélemény* 2. pontja.

1.2. A büntetőpolitika

A büntetőpolitika kérdését a szerzők kellő részletességgel járják körül. Az a megállapításuk, miszerint a büntetőpolitikát nem szabad a pártpolitikával összetéveszteni, a büntetőpolitika ugyanis pártpolitikailag nem színezett és így pártsemleges¹¹, véleményem szerint akármennyire is helyes, egyelőre leginkább a Sollen világába tartozik. Addig legalábbis mindenképp, amíg a jogalkotó olyan indokolást fogalmazhat meg a büntetőtörvény módosítása során, miszerint „az országgyűlési választásokon megnyilvánuló egyértelmű választói akarat arra kötelezi az Országgyűlést, hogy a választási programokban megfogalmazott és a választók által támogatott büntetőpolitikai intézkedések a lehető leghamarabb törvényerőre emelkedjenek”¹².

1.3. A magyar büntetőjog fejlődése

A magyar büntetőjog fejlődését ismertető fejezet utolsó gondolatai a 2012. évi C. törvény megalkotására vonatkoznak. A szerzők bizakodóak azzal kapcsolatban, hogy az új Btk. „beváltja a hozzá fűzött reményeket és alkalmazhatóbbá, igazságosabbá teszi büntetőjogunkat”¹³. Ezt követően felidézik a törvény indokolását, amely szerint a korábbi Btk. „a hatályba lépése óta több mint száz alkalommal módosult, ebből a jogalkotó az elmúlt három évtizedben több mint kilencven alkalommal (tehát évente átlagosan többször is) módosította, és tíznél több alkotmánybíróági határozat érintette. [...] A módosítások nagy száma arra vezethető vissza, hogy a rendszerváltás óta a különböző kormányzatok eltérő büntetőpolitikai irányvonalat követve alakították át – sokszor egymásnak ellentmondva – a büntetőjogi rendelkezéseket [...]”¹⁴.

Mindezek ismeretében érdemes számba venni a 2012. évi Btk.-t érintő módosításokat. A törvényt 2012. június 25-ei elfogadását követően¹⁵ a 2013. július 1-jei hatálybalépéséig öt

11 GELLÉR – AMBRUS (2017) 26.

12 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2010. évi LVI. törvényhez fűzött általános indokolása.

13 GELLÉR – AMBRUS (2017) 60.

14 GELLÉR – AMBRUS (2017) 60–61.

15 Kihirdetésére 2012. július 13. napján került sor.

törvény módosította¹⁶, a hatálybalépését követő egy év alatt tíz¹⁷, azt követően pedig 2018 elejéig további 18¹⁸.

Másként szemléltetve, 2012-ben egy, 2013-ban tizenhárom, 2014-ben három, 2015-ben szintén három, 2016-ban öt, 2017-ben nyolc, mindösszesen 33 törvény módosította az „új” Btk.-t úgy, hogy mindehhez nem volt szükség különböző kormányzatokra.

1.4. Az anyagi jogi legalitás

Az anyagi büntetőnormák legalitása (törvényessége) címet viselő fejezet ötven oldalát (ami a könyv egytizedét teszi ki) tankönyvi keretek között személy szerint túlzásnak tartom. Értékéhez kétség nem fér, nagyon alapos elemzését nyújtja a legalitás elvének. A tankönyv (!) azonban „*A magyar büntetőjog általános tanai*” címet viseli, és ezt figyelembe véve az Emberi Jogok Európai Bírósága esetjogának, az angolszász jogfilozófia nagyjainak és a német Alkotmánybíróság állásfoglalásainak részletekbe menő ismertetése helyett talán elegendő lett volna egy tömörebb összegzés.

2. Jogszabálytan

A „*Jogszabálytan*” címet viselő második rész ismerteti a büntetőjog forrásait, a büntetőtörvények rendszerét és szerkezetét, de ebben a részben vezetnek be a szerzők az értelmezés rejtelmeibe, elemzik az analógia kérdéskörét, mutatják be a büntetőtörvény hatályára vonatkozó szabályokat.

16 2012. évi CCXXIII. törvény, 2013. évi XXXVI. törvény, 2013. évi LXXVIII. törvény, 2013. évi XLVIII. törvény, 2013. évi XLV. törvény

17 2013. évi LXXXIX. törvény, a 2013. évi XCVIII. törvény, a 2013. évi CXXXIII. törvény, a 2013. évi CLXXVIII. törvény, a 2013. évi CLXXXVI. törvény, a 2013. évi CCXII. törvény, a 2013. évi CCXXXVIII. törvény, a 2013. évi CCXLV. törvény, a 2013. évi CCLII. törvény, és végül a 2014. évi VII. törvény

18 2014. évi LXV. törvény, 2014. évi LXXII. törvény, 2015. évi LXXVI. törvény, 2015. évi CXL. törvény, 2015. évi CCII. törvény, 2016. évi XIII. törvény, 2016. évi LXVIII. törvény, 2016. évi LXIX. törvény, 2016. évi CIII. törvény, 2016. évi CX. törvény, 2017. évi XXXIX. törvény, 2017. évi L. törvény, 2017. évi CVI. törvény, 2017. évi CXX. törvény, 2017. évi CXLIV. törvény, 2017. évi CXLIX. törvény, 2017. évi CLXXVII. törvény, 2017. évi CXCVII. törvény.

2.1. A büntetőjogi norma szerkezete

A büntetőjogi norma szerkezetét bemutató alfejezet – véleményem szerint – egy kicsit talán bővebb kifejtést is kaphatott volna. A büntetőjogi normák a szerzők tanítása szerint azt határozzák meg, hogy mit tegyen, ne tegyen vagy tűrjön a norma címzettje, avagy éppen módosítják ezeket a parancsokat. A szerzők kijelentik, hogy „bár nyilvánvalóan jogszabálytani szempontból is van kapcsolat a különös részi és az általános részi normák között, itt csak a különös részi normáknak a felépítését” ismertetik „úgy, mint a büntetőjogi norma általános szerkezetét”¹⁹. E normának három elemét különböztetik meg: a hipotézist, a dispozíciót és a szankciót (jogkövetkezményt).

Az általam hiányolt bővebb kifejtést az indokolja, hogy a Btk. Különös részében is van olyan szabály, amely valójában nem megmondja, hogy a címzett mit tegyen, ne tegyen vagy tűrjön, hanem azt határozza meg, hogy a norma címzettjének milyen magatartást szabad tanúsítania. Ennek a következménye azonban nem szankció, hanem a büntetőjogi felelősség alóli mentesülés. Így például az önkényuralmi jelkép használatának vétsége [Btk. 335. § (1) bek.] miatt nem büntethető az, aki a cselekményt ismeretterjesztő, oktatási, tudományos, művészi célból vagy a történelem, illetve a jelenkor eseményeiről szóló tájékoztatás céljából követi el [Btk. 335. § (2) bek.].

Továbbmenve, valójában hasonló jellegű dispozíció a jogos védelem szabálya is (a szerzők ezt említik példaként, de a többi felelősséget kizáró ok is ide vonható), ezért egy kis kitérőt megérdemelt volna ez a kérdéskör.

2.2. A büntetőtörvény értelmezése

A kurrens büntetőjogi tankönyveket tekintve egyedülálló módon vetik fel a szerzők az értelmezés és a legalitás elvének összefüggését. Addig általában minden tankönyv eljut, hogy az értelmezés a jogalkalmazás szükségszerű tevékenysége, amely arra irányul, hogy az értelmezendő norma jelentését feltárja, ráadásul úgy, ahogy azt bármely más jogalkalmazó tenné hasonló esetben.²⁰ A szerzők azonban ennél tovább mennek, midőn a következő gondolatmenetüket rögzítik: „[a] legalitás elvéből az következne egyrészt, hogy

19 GELLÉR – AMBRUS (2017) 131.

20 BELOVICS Ervin: *Büntetőjog I. Általános rész.* HVG-ORAC, Budapest, 2017. 112–114.; GÁL István László: *A büntető jogszabály értelmezése.* in: BALOGH Ágnes – TÓTH Mihály (szerk.): *Magyar büntetőjog. Általános rész.* Osiris, Budapest, 2015. 67.; HORVÁTH Tibor: *A büntető jogszabály értelmezése.* in: HORVÁTH – LÉVAY (szerk.) (2014) 84–85.; NAGY (2014) 106.

a demokratikusan megválasztott törvényhozó akaratát fel kell tárni, hisz ez lesz a norma jelentése. Ugyanakkor a legalitásból az is következik, hogy a címzetteknek előre kell látniuk, hogy milyen magatartást tilalmaz a büntetőnorma. A jogalkotó szándéka és a norma szövegéből az átlagember számára közvetített jelentés között komoly eltérés lehet. Kérdés, hogy melyik az a jelentés, amelyet fel kell tárni és a normának tulajdonítani”²¹. Ez a gondolat rendkívüli jelentőségű, és következetes végiggondolása átértékelheti az értelmezésről tanultakat, gondoltakat. A büntetőjog ugyanis a legnagyobb beavatkozást jelenti az állampolgári szabadságjogokba, így óriási jelentősége van annak, hogy az állampolgárok tisztán és előre lássák lehetséges cselekedeteik korlátait. Éppen ezért tartom elfogadhatatlannak az „új” Btk. megalkotásakor napvilágot látott azon magyarázatot, miszerint az új Btk. kodifikációja inkább a gyakorlati jogalkalmazók véleményét figyelembe véve alakult, mivel az új Btk. az ő „munkaeszközük” lesz elsősorban.²² Ezzel a szemlélettel személy szerint nem tudok azonosulni. A büntető törvénykönyvnek véleményem szerint egy olyan jogforrásnak kellene lennie, amely alapvetően az állampolgároknak szól, előírásaival, magatartási szabályaival, tilalmaival az egyéni szabadság kiteljesítését, a társadalom védelmét és a jogbiztonságot szolgálja.

Az értelmezés nehézségeire megalapozottan hívják fel a figyelmet a szerzők, midőn azt írják, hogy „[a] bonyolultabb jogszabályszovegek értelmezése rendkívüli hozzáértést követel a jogalkalmazótól, de még a legnagyobb körütekintés mellett is előfordulhat, hogy téves eredményre jut, azaz tevékenysége során nem a törvényhozói akaratot juttatja érvényre”²³. Mindezzel és az előzőekben ismertetett gondolatmenettel összefüggésben, csupán egyetlen példát említek arra nézve, hogy milyen nehézségekkel kell megküzdenie az állampolgárnak azzal kapcsolatban, hogy előre láthassa cselekménye következményeit, ha az egyébként jogvégzett jogalkalmazó is kihívással küzd a cselekmények helyes megítélése során.

A rövid történeti tényállás lényege, hogy az elkövető a sértettet megöli, majd az ezt követően kialakult szándéka folytán annak értékeit eltulajdonítja. Ezt az esetet korábban a Legfelsőbb Bíróság mint legfőbb bírói fórum eltérő módon ítélte meg. Egyik bírói tanácsa úgy értelmezte a törvényt, hogy az emberölés mellett a lopást kell megállapítani, másik tanácsa szerint viszont az emberölés mellett a lopásnál súlyosabb megítélésű kifosztást.²⁴

21 GELLÉR – AMBRUS (2017) 133.

22 Az idézett gondolat a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Sajtó Főosztálya által 2012. február 8. napján az új büntető törvénykönyvről szóló sajtó háttéranyagban szerepelt. Az elektronikus hozzáférés linkjét azóta törölték (http://miszk.hu/system/files/hatteranyag_a_keszulo_bunteto_torvenykonvyrol.pdf)

23 BELOVICS (2017) 114.

24 Itt érdemes megemlíteni azt a jogász-kriminológusi álláspontot, amely a problémát azzal hidalná át, hogy

A kérdés eldöntésére a Legfelsőbb Bíróság jogegységi határozatot hozott²⁵, amelyben az utóbbi álláspontra helyezkedett, annak ellenére, hogy az egyébként merőben ellentétes a Btk. szövegével, amely a kifosztást az elkövető által más bűncselekmény elkövetése során alkalmazott erőszak hatása alatt álló *személytől* (!) történő dologelvétel esetén teszi lehetővé, a halott ember azonban nyilvánvalóan nem tekinthető személynek.

A jogegységi határozat ezt követően megállapítja, hogy amennyiben viszont az elkövető nem nyomban az ölési cselekményt követően valósítja meg a dologelvételt, hanem később megy vissza a helyszínre, és a már elhalt sértett ingóságait veszi el, mégsem kifosztás, hanem lopás megállapításának van helye.

Mindez talán jól szemlélteti, hogy az alapvetően nem jogvégzett állampolgárt megillető előreláthatóságnak ez a fajta értelmezési „dömping” nem kedvez igazán.

Az értelmezési módokat a szerzők érthetően írják le, egyedül a logikai értelmezés körében a kevesebből a többre való következtetés (argumentum a minore ad maius) példáival nem tudok maradéktalanul egyetérteni. Az egyik példa²⁶ értelmében abból, hogy a Btk. 198. § (2) bekezdése büntetni rendeli annak a 18. életévét betöltött személynek a cselekményét, aki a 14. életévét be nem töltött személyt arra törekszik rábírni, hogy vele (vagy mással) szexuális cselekményt végezzen, az következik, hogy „értelemszerűen nem maradhat büntetlenül, ha a 18. életévét betöltött személy nem csupán rábírni törekszik a sértettet a szexuális cselekményre, hanem sikeresen rá is bírja”²⁷. Ezt követően maguk a szerzők is rögzítik, hogy ilyenkor a Btk. 198. §-ának (1) bekezdése alapján lesz az elkövető cselekménye büntetendő. Ebben az esetben azonban – nevezetesen, ha maga a törvény egyértelműen büntetni rendeli a cselekményeket – valójában nincs szükség logikai értelmezésre, mert maga a törvény teszi egyértelművé a felelősségi szabályokat.

3. Bűncselekménnytan

A tankönyv legnagyobb terjedelmű részét a bűncselekmény tana teszi ki. Az ide tartozó

a megölt sértett dolgát uratlan dolognak tekinti.

25 2/1998. Büntető jogegységi határozat

26 A felbujtás értelmezésének logikai úton való tagításának kérdésével más helyen részletesen foglalkoztam, lásd: MÉSZÁROS Ádám: *A bűncselekmény elkövetői. Elméleti és gyakorlati alapkérdések*. Ad Librum, Budapest, 2008. 97–99. Megemlíteném, hogy a szerzők álláspontjával ellentétes véleményt fogalmaz meg a BH2018. 68. számon közzétett kúriai határozat is.

27 GELLÉR – AMBRUS (2017) 136.

fejezetek tárgyalják a bűncselekmény fogalmát és bontják ki annak elemeit, ismertetik a törvényi tényállás tanát, vezetik be az olvasót a büntetőjogi felelősségre vonás akadályának rendszerébe, külön bemutatva az egyes jogellenességet, bűnösséget kizáró (korlátozó) okokat, a büntethetőséget megszüntető okokat és a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb akadályait.

A stádiumok tana, az elkövetőkre vonatkozó elméleti és normatív szabályok elemzése, a társas bűnelkövetési alakzatok, majd a bűnkapcsolatok fajainak bemutatása, végül a bűncselekményi egység és bűnhalmazat részletes és alapos ismertetése szintén ebben a részben kapott helyet.

3.1. A bűncselekmény fogalma

A szerzők a bűncselekmény fogalmával kapcsolatos történeti előzmények ismertetését követően határozzák meg a bűncselekmény fogalmának elemeit, úgymint: cselekmény, tényállásszerűség, társadalomra veszélyesség (materiális jogellenesség) és bűnösség.

A fogalmi elemek tárgyalása során a legnagyobb terjedelmet a *társadalomra veszélyességnek* szánják, alapos ismertetését nyújtva a történeti előzményeknek és a jogintézmény gyakorlati jelentőségének. A társadalomra veszélyesség kategóriájának szükségességéről saját álláspontot fogalmaznak meg, amely azonban számomra nem teljesen világos. A fejezet végén véleményüket akként összegzik, hogy „részünkről azon az állásponton vagyunk, hogy – különös figyelemmel arra, hogy hazánk joggyakorlatában a törvénypozitivistá gondolkodásnak nagy hagyománya van – a szakma számára nagy segítséget jelenthet annak elfogadása, hogy a társadalomra veszélyesség explicite bűncselekmény-fogalmi elem. Nálunk ugyanis a német joggyakorlatban régtől fogva jelen volt, ún. törvény feletti büntethetőséget kizáró okok nem fejlődtek ki igazából, így ha akár az ügyész, akár a bíróság a konkrét büntetőügyben a jogtárgysérelem vagy –veszélyeztetés hiányát tapasztalja, a nyomozás megszüntetését vagy a vádlott felmentését kizárólag a Btk. 4. § (1)–(2) bekezdésére tudja megnyugtatóan alapítani. Röviden tehát a praxisnak a társadalomra veszélyességre – mint bűncselekményi elemre – a jövőben is szüksége van”²⁸. Ezt megelőzően azonban egyrészt arra hivatkoznak, hogy „[a]z újabb bírói gyakorlat [...] idegenkedik olyan felmentő ítélettől, amely közvetlenül a Btk. bűncselekmény-fogalmán alapul”, másrészt annak az álláspontjuknak adnak hangot, hogy „[a] társadalomra veszélyesség fogalma számos módszertani hátránnyal rendelkezik a materiális jogellenességhez képest. Feleslegesen görgeti

28 GELLÉR – AMBRUS (2017) 193.

például tovább a jogtárgyharmonikus értelmezést egy másik bűncselekmény-fogalmi szintre, ahelyett, hogy azt a tényállásszerűség szintjén értékesítené. A materiális jogellenesség fogalmát nem kell megtisztítani egy önkényuralmi rendszerben ráakódott üledéktől. A materiális jogellenesség-fogalom nincs kodifikálva és nem is szükséges kodifikálni. A szükséges bűncselekménytani funkciókat a szokásjog segítségével és a jogértelmezés körében látja el²⁹. Véleményem szerint a két idézett gondolatmenet között nem teljes az összhang. Azzal az érveléssel pedig személy szerint nem tudok azonosulni, hogy egy dogmatikai kérdést a praxis oldaláról lehetne megválaszolni, igazolni. Mint ahogy egy ideális világban a gyakorlati szakember nem teheti félre dogmatikai meggyőződését a siker érdekében, a jogtudós sem érvelhet dogmatikai kérdésben praktikussági szempontokkal.

3.2. A törvényi tényállás tana

A törvényi tényállás tana címet viselő fejezetből a legfontosabb, amit a recenzió keretei között ki lehet emelni, az az *ún. kvázi nyitott törvényi tényállás* kategóriája. Ez olyan bűncselekményi tényállásokat ölel fel, amelyek elkövethetőek akár tevással, akár mulasztással, a mulasztásos változat miatti felelősséghez azonban szükség van valamilyen speciális jogi kötelezettségre, viszont – eltérően a (valódi) nyitott törvényi tényállásos bűncselekményektől – nem eredmény-bűncselekmények.³⁰

A szerzők az új kategória létjogosultsága tekintetében a Kúria egy döntésére hivatkoznak, amely a rágalmozás és a becsületsértés kapcsán fogalmaz úgy, hogy „mindkét bűncselekmény – alapesetét tekintve – formális, tehát nem eredmény-bűncselekmény. Formális bűncselekmény esetén pedig az elkövetési tevékenység pontos meghatározása annál is inkább szükséges, mert a tárgyi oldalon – a jogi tárgyon kívül – egyedül ez határozza meg a cselekmény jellemzőit.

Másképpen szólva a Btk. az elkövetési magatartást a becsületcsorbításra alkalmasság függvényében határozza meg; vagyis a Btk. megadja a védendő értéket, ami a becsület, viszont a törvény a bíróra bízta valamely elkövetési magatartás sértésre alkalmasságának eldöntését. Tehát a törvény valójában nem ad konkrét elkövetési magatartást, hanem megfeleltetést vár el; ezért lehet mondani, hogy nyitott törvényi tényállás, és a törvény a bíró feladatává teszi a konkretizálást.” (EBH 207, B. 11. [28])³¹

29 GELLÉR – AMBRUS (2017) 192.

30 GELLÉR – AMBRUS (2017) 212.

31 GELLÉR – AMBRUS (2017) 213.

Véleményem szerint a Kúria okfejtése nem teljesen állja meg a helyét. Az igaz, hogy mindkét bűncselekmény immateriális bűncselekmény. Az is igaz, hogy a becsület csorbítására való alkalmasság immanens része a miattuk való felelősségnek. Azonban az elkövetési magatartásokat a törvény – nagyrészt – egyértelműen határozza meg: a rágalmozás vonatkozásában tény állítása, híresztelése, vagy tényre közvetlenül utaló kifejezés használata; a becsületsértés vonatkozásában kifejezés használata vagy egyéb ilyen cselekmény. Probléma valójában ez utóbbival lehet, de az sem a cselekmény jellegére vonatkozik, ugyanis az összes magatartás kizárólag tevészel valószínűsíthető meg. Ily módon a nyitott törvényi tényállás felvetése nem tűnik megalapozottnak.

A probléma inkább abban ragadható meg, hogy az „egyéb ilyen cselekmény elkövetése” mennyiben felel meg a határozott normaalkotás követelményének? Itt valóban lehet a bíróságnak értelmezési mozgástere, ez azonban nem változtat azon, hogy az elkövetési magatartás tevésben nyilvánulhat meg. Azt az esetet, amikor a immateriális bűncselekmény esetén az elkövetési magatartás „bizonytalan”, nem a nyitott törvényi tényállás lazításában, hanem a határozott normaalkotás követelményének sérelme körében lenne érdemes vizsgálni.

A becsület csorbítására való alkalmasságot pedig párhuzamba lehet állítani a Wiener A. Imre által kimunkált társadalmi eredménnyel, aminek a lényege, hogy „bizonyos bűncselekmények következménye csak társadalmi tapasztalaton alapuló bírói mérlegelés alapján ismerhető fel és értékelhető. Amennyiben egy törvényi tényállás kapcsán társadalmi eredményt szükséges értékelni, ez [...] korántsem jelenti azt, hogy egyúttal tényállástani értelemben is eredmény-bűncselekményről lenne szó”³². Ez történik például a garázdaság kapcsán a cselekmény másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltésére való alkalmasságának vizsgálata során.

Az igazsághoz hozzá tartozik, hogy a szerzők maguk is felvázolnak több, a kvázi nyitott törvényi tényállás kategóriájával szemben felhozható ellenérvet. Ezek között említik, hogy következetes alkalmazásával azt ki lehetne terjesztetni csaknem valamennyi immateriális bűncselekményre, ez viszont a nyitott törvényi tényállás megszüntetésével, illetve a materiális és immateriális bűncselekmények közötti különbség megszűnésével járna. A legnyomósabb ellenérvnek mégis azt tekintik, hogy a büntetőjogi normát mindig megszorítóan kell értelmezni, így például az általuk a kvázi nyitott törvényi tényállás lehetőségének mintapéldájaként felhozott zaklatás körében a háborgatás mulasztásos változata csak contra legem történhet. A jogalany azonban „nem hozható olyan helyzetbe, hogy olyan cselek-

32 GELLÉR – AMBRUS (2017) 218.

ményt büntessen a jog, amelyről a bírók és jogtudósok sem tudnak egyértelműen állást foglalni! Ez az előreláthatóság követelménye”³³.

3.3. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai

A *jogellenességet kizáró okok* tárgyalása során a szerzők azt állítják, hogy a bírói gyakorlatban kialakult és a jogirodalomban nevesített jogellenességet kizáró okok nem törvény feletti jogellenességet kizáró okok, mivel a büntetlenség kifejezetten a Btk. rendelkezésén alapul. A szerzők szerint a Btk. 4. §-ának (2) bekezdésében ugyanis „az jut kifejezésre, hogy az olyan cselekmény, amely nem sérti és nem is veszélyezteti a jogi tárgyat, bűncselekménynek nem tekinthető (kivétel az alkalmatlan kísérlet esetei)”³⁴. Ezzel kapcsolatban kell azt megállapítani, hogy valójában bármely jogellenességet kizáró ok esetén sérülhet a jogi tárgy, a jogtárgysértést ugyanakkor egy megfelelő társadalmi érdek kompenzálhatja. Ezt a szerzők korábban, a társadalomra veszélyességet taglaló fejezetben meg is állapították.³⁵

Ehhez a gondolatkörhöz tartozóan érdemes megemlíteni a szerzőpáros egy friss tanulmányát, amelyben a jogos védelemre konkretizálva állítják azt, hogy a jogos védelem azért tekinthető mégiscsak társadalomra veszélyességet kizáró oknak, mert „nem sérti (nem sértheti) a támadó személyét az a cselekmény, amelybe támadásával – konkludens módon – maga is beleegyezett”³⁶. Ezzel szemben, azon túl, hogy a jogos védelem kapcsán a sértetti beleegyezés feltételei nem feltétlenül állnak fenn maradéktalanul (pl. az élet aktív kioltásába beleegyezni véleményem szerint joghatályosan nem lehet), valójában a sértetti beleegyezés sem feltétlenül negligálja a jogi tárgy (pl. testi épség) sérülését. Magyarul, ha a sértett bele is egyezik a testi épségének sértésébe, ettől még a testi épsége sérülni fog.

A *sértett beleegyezése* kapcsán érdekes és nem feltétlenül elvetendő álláspontot fogalmaznak meg a szerzők, midőn azt állítják, hogy előfordulhat olyan eset, amikor a sértett a beleegyezését utólag adja meg, azonban ez mégis a büntetőjogi felelősség megállapításának jelentheti gátját. Példájuk szerint „[e]lленkező esetben lopást valószínűsítena meg a jóbarát, aki

33 GELLÉR – AMBRUS (2017) 215.

34 GELLÉR – AMBRUS (2017) 253.

35 GELLÉR – AMBRUS (2017) 191.

36 GELLÉR Balázs – AMBRUS István: *A jogos védelmi helyzetben kifejtett elhárító cselekmény szükségessége, valamint a szituációs jogos védelem a legújabb bírói gyakorlat tükrében*. in: Magyar Jog. 2018. évi 2. szám. 119.

a borospincében várakozva elfogyasztja a tulajdonos borát, függetlenül attól, hogy ebbe a tulajdonos a megérkezése után beleegyezik³⁷. A szerzők szerint, ha egy rosszakaró feljelentése nyomán az ügy a nyomozó hatóság elé kerülne, büntethetőséget kizáró okból a feljelentés elutasítására [Be. 174. § (1) bek. c) pont] vagy a nyomozás megszüntetésére [Be. 190. § (1) bek. d) pont] kerülhetne még azelőtt sor, hogy a büntetőeljárás további szakba lépne.

Problémát jelent ugyanakkor, hogy a Be. 174. § (1) bek. c) pontja kifejezetten a Btk. 15. §-ára utal a büntethetőséget kizáró okok kapcsán, és bár a Be. 190. § (1) bek. d) pontja mellőzi ezt a kifejezett utalást, a logikai értelmezés szerint a nyomozás megszüntetésnek jogcíme is csak a Btk. felsorolásán alapulhat. Mivel a sértett beleegyezését a Btk. nem ismeri, így a feljelentés elutasítása vagy a nyomozás megszüntetése nem alapulhat a bíró alkotta vagy szokásjogon. Az új Be. ugyan sem a feljelentés elutasításának [Be. 381. § (1) bek. c) pont], sem az eljárás megszüntetésének [Be. 398. § (1) bek. d) pont] okai között nem utal kifejezetten a Btk. rendelkezésére, azonban szóhasználata megegyezik a Btk. fejezetcímével, ezért a felvetett probléma a továbbiakban is fennáll.

Felmerülhetne egy olyan értelmezés, hogy a sértett beleegyezése esetén a bűncselekmény hiányát alapul vevő jogcímet lehet felhívni, ami közvetlenül a Btk. bűncselekmény-fogalmával hozná összefüggésbe a sértett beleegyezést. Ez azonban már csak azért sem lenne követhető álláspont, mert voltaképp a büntetendőséget/büntethetőséget kizáró okok is a bűncselekmény fogalmát zárják ki, és ha ezek, mint a Btk.-n alapuló okok, külön jogcímet kaptak a Be.-ben, a törvényben nem szabályozott okokat nem lenne illendő más jogcím alá sorolni pusztán azért, mert bár hatásuk megegyezik a Btk.-ban felsorolt okokkal, nincsenek a Btk.-ban nevesítve.

Véleményem szerint még mindig az lenne a leghelyesebb, ha az anyagi jogi felvenne sorába egy új felelősséget kizáró okot, amely nem lenne más, mint „*a törvény által védett értékeket az elkövetéskor nem sértő vagy veszélyeztető cselekmény*”. Ez a megoldás büntetőjogi normára alapítva teremtené meg annak a lehetőségét, hogy a jogalkalmazó megállapíthassa a bűncselekmény hiányát olyan esetben, amikor a cselekmény az elkövetéskor nem sérti vagy veszélyezteti a törvény által védelemben részesített társadalmi vagy egyéni érdeket (azaz a „jogi tárgyat”), avagy ha sérti vagy veszélyezteti is, azt a szükségesség és arányosság keretei között egy magasabb társadalmi vagy egyéni érdek megfelelően kompenzálja.

A *kényszer és a fenyegetés* a szerzők álláspontja szerint a bűnösséget zárja ki, közelebbről az akarati oldalt.³⁸ Az olvasóban itt felvetődik a kérdés, hogy minek az akarati oldalát? Vajon a bűnösségnek van akarati oldala? Csupán következtetni lehet, hogy a szerzők a beszámítási képesség akarati oldalára gondoltak. A bűnösség ugyanis a szerzők szerint mindig két elemből tevődik össze: a társdalomra veszélyesség tudatából vagy annak elvárhatóságából, és a szándékosságból/gondatlanságból.

A bűnösség közös elemei ezen kívül, hogy az elkövető az elkövetés idején a törvényben meghatározott életkort betöltötte és legalább korlátozott beszámítási képességgel rendelkezik.³⁹

Később – a kóros elmeállapot kapcsán, amely a szerzők szerint a bűnösségnek, ezen belül a beszámítási képességnek a hiányát eredményezi – azt írják, hogy a bűnösség tudati, illetve akarati-érzelmi oldalból tevődik össze. Majd a közvetett tettesség eseteinél derül ki egyértelműen, hogy a kényszer és a fenyegetés a beszámítási képességet, egészen pontosan annak akarati oldalát kizáró ok.⁴⁰

3.4. Stádiumok

A stádiumok kapcsán csupán a kísérlettel való önkéntes visszalépésről tartom szükségesnek egy rövid gondolatmenet rögzítését. Nem feltétlenül értek egyet a szerzői véleményemmel, hogy ne lehetne szó elállásról „teljes elkövetési magatartású kísérlet” esetén.

A szerzők szerint „nem tekinthető elállásnak pusztán az, hogy az elkövetőnek lehetősége lenne az elkövetési magatartás megismétlésére, de nem teszi”⁴¹. Példájuk szerint nem szűnik meg a büntethetősége annak az elkövetőnek, aki ölési szándékkal csupán egyetlen, meg nem ismételt és sérülést nem okozó irányzott lövést ad le a sértettre, vagy aki a sértettet elgázolja, és ezt követően anélkül, hogy újra ráhajtana, elhajt a helyszínről. Ha valahol, akkor itt lenne helye a logikai értelmezésnek. Ha ugyanis elfogadjuk a szerzők álláspontját, akkor az a probléma merül fel, hogy ha az elkövető ismét rálő a sértettre, és utána menti meg az életét, akkor önkéntes eredményelhárítása folytán mentesül az emberölés kísérlete alól, és csak egy enyhébb súlyú, maradék-bűncselekményért tartozik felelősséggel, míg akkor, ha eláll a bűncselekmény befejezésétől (ami a szerzők szerint kizárt), a súlyosabb emberölés

38 GELLÉR – AMBRUS (2017) 308.

39 GELLÉR – AMBRUS (2017) 195.

40 GELLÉR – AMBRUS (2017) 389.

41 GELLÉR – AMBRUS (2017) 373.

kísérletéért tartozik felelősséggel. Magyarul, ha többet tesz, és kevésbé súlyos a cselekmény elbírálása, akkor nem lehet súlyosabb a cselekmény megítélése akkor, ha csak kevesebbet tesz.

4. Záró gondolatok

Rendhagyó módon a recenzió végén válaszolom meg azt a kérdést, hogy mit lehet várni a 21. század elején egy büntetőjogi tankönyvtől? Véleményem szerint a hatályos büntetőjogi normák, a büntetőjog elveinek, rendszerének, dogmatikájának bemutatásán és elemzésén túl egy valódi tankönyvhöz nemcsak a kritikai megközelítés tartozik, hanem az is, hogy az olvasót gondolkodásra, továbbgondolásra készítse. Gellér Balázs és Ambrus István kötete ezeknek az elvárásoknak maradéktalanul megfelel.

VÁLOGATÁS A SZAKIRODALOMBÓL¹

Büntetőjog, büntetőeljárási jog, kriminológia

Geller Balázs – Ambrus István: *A magyar büntetőjog általános tanai I.*
ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017.

Parti Katalin (szerk.): *Szexuális erőszak: mítosz és valóság: kutatások a szexuális erőszakról.* OKRI, Budapest, 2017.

Hollán Miklós – Barabás A. Tünde (szerk.): *A negyedik magyar büntetőkódex – régi és újabb vitakérdései.* MTA TK JTI, OKRI, Budapest, 2017.

A büntetőeljárás (1998–2017) – jogszabálytükör. Wolters Kluwer, Budapest, 2018.

Mészáros Ádám Zoltán: *Szükség törvényt bont? Az ártatlant sújtó szükségcselekmények a büntetőjogban.* Ad Librum, Budapest, 2018.

Belovics Ervin – Erdei Árpád (szerk.): *A büntetőeljárási törvény magyarázata. Az új, 2017. évi büntetőeljárási törvény magyarázata a kodifikációs bizottság korábbi tagjaitól.* HVG-ORAC, Budapest, 2018.

Wessels – Beulke – Satzger: *Strafrecht Allgemeiner Teil: Die Straftat und ihr Aufbau.* (47. Auflage) C. F. Müller, Heidelberg, 2017.

Werner Beulke: *Strafprozessrecht.* (13. Auflage) C. F. Müller, Heidelberg, 2017.

Wessels – Hettinger – Engländer: *Strafrecht Besonderer Teil 1.: Straftaten gegen Persönlichkeits- und Gemeinschaftswerte.* (41. Auflage) C. F. Müller, Heidelberg, 2017.

Wessels – Hillenkamp: *Strafrecht Besonderer Teil 2.: Straftaten gegen Vermögenswerte.* (40. Auflage) C. F. Müller, Heidelberg, 2017.

¹ Összeállította: Jónás Irén könyvtáros, Országos Kriminológiai Intézet.

Polgári jog, polgári eljárásjog

Hajas Barnabás: *Kommentár a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvényhez.* Wolters Kluwer, Budapest, 2018.

Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2018.

Wopera Zsuzsa (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata.* Átdolgozott kiadás, Wolters Kluwer, Budapest, 2017.

Közigazgatási jog, pénzügyi jog, munkajog

Balogh Zsolt – Barabás Gergely – Baranyi Bertold – Fazekas Marianna – Forgács Anna – Hoffman István – Huber Gábor – Istenes Attila – Kovács András – Petrovics Zoltán – Remes Gábor – Rozsnyai Krisztina – Szegedi László – Vitál-Eigner Beáta (szerk.: Barabás Gergely – Kovács András – Rozsnyai Krisztina): *Kommentár a közigazgatási perrendtartásról szóló törvényhez.* Wolters Kluwer, Budapest, várható megjelenés: 2018. április.

Bérces Kamilla – Kártyás Gábor – Kovács Szabolcs – Takács Gábor: *Kommentár a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvényhez.* Wolters Kluwer, Budapest, várható megjelenés: 2018.

